

TAVOITTEET TEOIKSI!

METSÄHALLITUKSEN LUONTOPALVELUJEN
SUUNTAVIIVAT PERINNEBIOTOOPPIEN
HOIDOLLE 2025

Kuva: Maija Mussaari

I NÄILLÄ ASKELILLA VUOTEEN 2025

- 4 Katse tulevaisuuteen 2025
- 7 Näin me sen teemme
- 8 Mistä resurssit
- 10 Monimuotoisuuden sampo

II PERINNEBIOTOOPIT TÄNÄÄN

- 12 Perinnebiotoopit pähkinänkuoressa
- 14 Perinnebiotoopit – ekologiset faktat
- 18 Monenlaista hyötyä niityiltä ja luonnonlaitumilta
- 20 Sijoittuminen kartalla
- 22 Luontotyyppien kirjoja
- 26 Rikkautena alueelliset erityispiirteet
- 28 Yhteenveto määrästä ja hoitotilanteesta
- 32 Nykyinen rahoitus

III SUUNNITTELUSTA LAADUKKAASEEN HOITON

- 34 Valtakunnalliset tavoitteet ohjaavat kohdevalintaa
- 36 Apuna ajantasainen kohdetieto
- 38 Onnistuneesti hoitoon

IV KUSTANNUSTEHOKKAAN HOIDON TOIMINTATAVAT

- 42 Hoidon suunnitteluun ja toteutukseen vaikuttavia tekijöitä
- 43 Riittävä työnohjaus edellytys hoidon onnistumiselle
- 45 Hoitomenetelmät
- 47 Hoitajan valinta

V YHTEISTYÖSSÄ TULOSSIIN

- 52 Kumppaneita ja kohderyhmiä
- 56 Osana kansainvälistä ja kansallista luonnonsuojelua
- 59 Laiduninfo sopimuslaiduntajalle

VI KÄSITTEITÄ JA ESIMERKKEJÄ

- 62 Peruskäsitteitä
- 64 Esimerkkikohteita

LIITTEET

- 68 Liite 1 Valtakunnalliset linjaukset suojelualueiden perinnebiotooppien hoidolle
- 70 Liite 2 Näillä toimilla Metsähallitus suuntaa vuoteen 2025

78 LISÄTIETOA

Perinnebiotooppien eli niittyjen ja luonnolaidunten hoito on merkittävimpiä toimenpiteitä Suomen luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Perinnebiotooppien määrä väheni 1900-luvun aikana yli 99 prosenttia. Ne ovat kuitenkin edelleen monimuotoisinta elinympäristöämme.

Valtion mailla sijaitsevien suojelualueiden hoitovastuu kuuluu Metsähallituksen Luontopalveluille. Metsähallituksen Luontopalvelut vastaa suojelualueverkoston hoidosta myös yksityisillä luonnonsuojelualueilla yhteistyössä niiden omistajien ja ELY-keskusten kanssa. Hoidossa olevien perinnebiotooppien pinta-ala on kolminkertaistunut valtion suojelualueilla reilussa 10 vuodessa ja yksityisillä suojelualueilla jopa 7-kertaistunut. Silti paljon arvokkaita kohteita on edelleen hoitamatta tai hoidossa on tehostamistarvetta.

Tämän toimintaohjelmatyön tavoitteena on Metsähallituksen Luontopalvelujen perinnebiotooppien suuntaviivojen määrittäminen ja toiminnan selkeyttäminen, mikä tähtää perinnebiotooppien ekologisen tilan määrätietoiseen parantamiseen. Metsähallituksen mailla ja yksityisillä suojelualueilla on huomattavasti enemmän perinnebiotooppeja kuin aiemmin tiedettiin. Tavoitteena on, että vuoteen 2025 mennessä suojelualueilla on 15 000 hehtaaria perinnebiotooppeja laadukkaasti hoidossa ja paremmin toisiinsa kytkeytyneenä. Natura 2000 -luontotyyppien tila ja edustavuus ovat parantuneet ja perinnebiotooppeilla elävien uhanalaisten lajien esiintymät on turvattu.

Tavoitteiden toteuttamiseksi hyvä yhteistyö yksityisten maanomistajien ja karjankasvattajien sekä muiden keskeisten toimijoiden kanssa on avainasemassa. Yhteisten päämäärien kautta hoitoa pystytään kohdentamaan ekologisesti järkevästi ja kustannustehokkaasti. Toimintaohjelman yhteydessä tuotetun paikkatietoaineiston, yhteiskäyttöisen tietojärjestelmän sekä tietotason paranemisen myötä toteutumista pystytään seuraamaan nykyistä paremmin ja siten voidaan myös joustavasti huomioida toimintaympäristön muutokset. Laadukkaan hoidon toteutus vaatii riittävät resurssit. Maatalouden ympäristökorvaukset ovat tärkein rahoituslähde perinnebiotooppien hoidossa myös suojelualueilla.

Metsähallitus on perinnebiotooppien suurin maanhaltija Suomessa. Tässä toimintaohjelmassa perinnebiotooppien kokonaisaloissa ovat mukana Metsähallituksen hallinnoimat suojelualueet sekä muut valtion maat kaikilta Metsähallituksen tulosyksiköiltä. Hoidon organisoinnista ja sen periaatteista keskustellaan Metsähallituksen tulosyksiköiden kesken alueellisesti. Lisäksi tarkastelussa ovat mukana yksityiset suojelualueet. Näin on saatu muodostettua kokonaiskäsitys perinnebiotooppien tilasta Metsähallituksen hallinnoimilla mailla ja yksityisillä suojelualueilla sekä Metsähallituksen roolista niiden hoitajana. Toimintaohjelman linjaukset koskevat Metsähallituksen Luontopalvelujen sekä yksityisten suojelualueiden perinnebiotooppeja.

Timo Tanninen
Luontopalvelujohtaja
Metsähallitus

Kuva: Maija Mussaari

KATSE TULEVAISUUTEEN 2025

Tavoitteenamme on, että vuonna 2025 Metsähallituksen Luontopalvelut on laajasti yhteistyötä tekevä perinnebiotooppien hoidon paras asiantuntija ja kansallinen edelläkävijä

AHDINGOSTA AURINKOON

Parannamme Suomen uhanalaisimman luonnon tilaa

- Perinnebiotoopit ovat monimuotoisimpia elinympäristöjä
- Perinnebiotoopit turvaavat uhanalaista lajistoa
- Luontotyyppien ja lajien hoito kulkevat käsi kädessä
- Metsähallituksen rooli on ratkaiseva kansainvälisten velvoitteiden täyttämässä

Kuva: Maija Mussaari

Kuva: Maija Mussaari

KÄTTEMME JÄLJET NÄKYVÄT ELÄVÄSSÄ MAISEMASSA

Perinnebiotooppien verkoston avulla ylläpidämme sekä ekologisia että kulttuurisia arvoja

- Suojelualueilla säilyvät arvokkaimmat maisemat ja kulttuuriperintö
- Perinnebiotooppien hoito vahvistaa ihmisen ja luonnon välistä suhdetta
- Suojelualueiden perinnebiotooppien hoito osallistaa sekä tukee kansalaisten hyvinvointia

Kuva: Katja Raatikainen

Kuva: Katja Raatikainen

Kuva: Maija Mussaari

RESURSSIT POIKIMAAN HALLITUSTI

Hoidamme perinnebiotooppeja kustannustehokkaasti ja vastuumme kantaen

- Kunnostus ja hoito kohdennetaan suunnitelmallisesti luonnonsuojelullisin perustein
- Perinnebiotooppien hoidon rahoitus suojelualueilla moninkertaistuu maatalouden ympäristökorvausten avulla
- Suojelualueiden arvokohteet toimivat kannustavina esimerkkeinä muille

Kuva: Katja Raatikainen

Kuva: Katja Raatikainen

YHTEISTYÖ ON AVAIN ONNISTUMISIIN

Rakennamme vuorovaikutusta, jaamme osaamista ja tuemme paikallistaloutta

- Karjanomistajat lisäävät aktiivisesti luonnon monimuotoisuutta
- Toimivat yhteistyöverkostot tuovat jatkuvuutta ja joustoa hoitoon
- Urakoitsijoiden käyttö hyödyttää paikallistaloutta

Kuva: Anna-Riikka Ihantola

Kuva: Katja Raatikainen

NÄIN ME SEN TEEMME – TAVOITTEET

PINTA-ALAN LISÄÄMINEN

- Kasvatamme suojelualueiden ja valtion maiden hoidettua pinta-alaa + 4 000 ha. Hoidossa vähintään 15 000 ha vuonna 2025*
- Kasvatamme perinnebiotooppien Natura 2000 -luontotyyppien pinta-alaa
- Käynnistämme perinnebiotooppi-hankkeita; käynnissä on jatkuvasti vähintään yksi isompi hanke

HOIDON KOHDENTAMINEN

- Kohdennamme kunnostusta ja hoitoa perinnebiotooppien kohdeverkoston kannalta tärkeisiin kohteisiin
- Otamme valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet hoitoon
- Hoidamme kaikkia kiireellisesti suojeltavien perinnebiotooppilajien esiintymäkohteita
- Hoidamme perinnebiotooppien uhanalaisten lajien (CR, EN, VU) esiintymistä vähintään 90 %
- Turvaamme budjettirahoituksella arvokkaimpien kohteiden hoitotyön
- Laadimme luonnonhoidon yleis-suunnitelmat paljon kohteita ja luonnonarvoja sisältäville kokonaisuuksille
- Kokoamme kohteista ajantasaiset tiedot ja ylläpidämme niitä

LAADUN PARANTAMINEN

- Parannamme hoidon laatua 80 prosentilla puutteellisesti hoidetuista kohteista
- Parannamme perinnebiotooppien Natura 2000 -luontotyyppien tilaa vähintään 30 prosentilla

YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

- Tehostamme perinnebiotooppeihin liittyvää viestintää
- Viestimme perinnebiotooppien luonnonsuojelullisesta merkityksestä ja ympäristösopimusyrittäjien tekemästä luonnonhoitotyöstä
- Selkeytämme Metsähallituksen sisäisen vastuunjaon
- Vahvistamme perinnebiotooppeihin liittyvää organisaatioiden välistä sidosryhmäyhteistyötä
- Lisäämme vapaaehtoistyön mahdollisuuksia suojelualueiden perinnebiotooppien hoidossa

YMPÄRISTÖSOPIMUS- YRITTÄJIEN OHJAUS

- Turvaamme budjettirahoituksella jatkuvan hoidon ohjauksen ja ohjaamme ympäristösopimusyrittäjiä tehokkaasti
- Ympäristösopimusyrittäjämme toteuttavat sopimuskohteilla laadukasta hoitoa ja laidunnuspaine on oikein mitoitettu
- Ympäristösopimusyrittäjät toteuttavat myös kunnostustoimia

*Tavoitteen toteutuminen riippuu työhön käytettävissä olevista resursseista.

Valtakunnalliset suojelualueiden perinnebiotooppien tavoitteet ja Metsähallituksen toimenpiteet tavoitteitteiden saavuttamiseksi löytyvät liitteistä 1 ja 2.

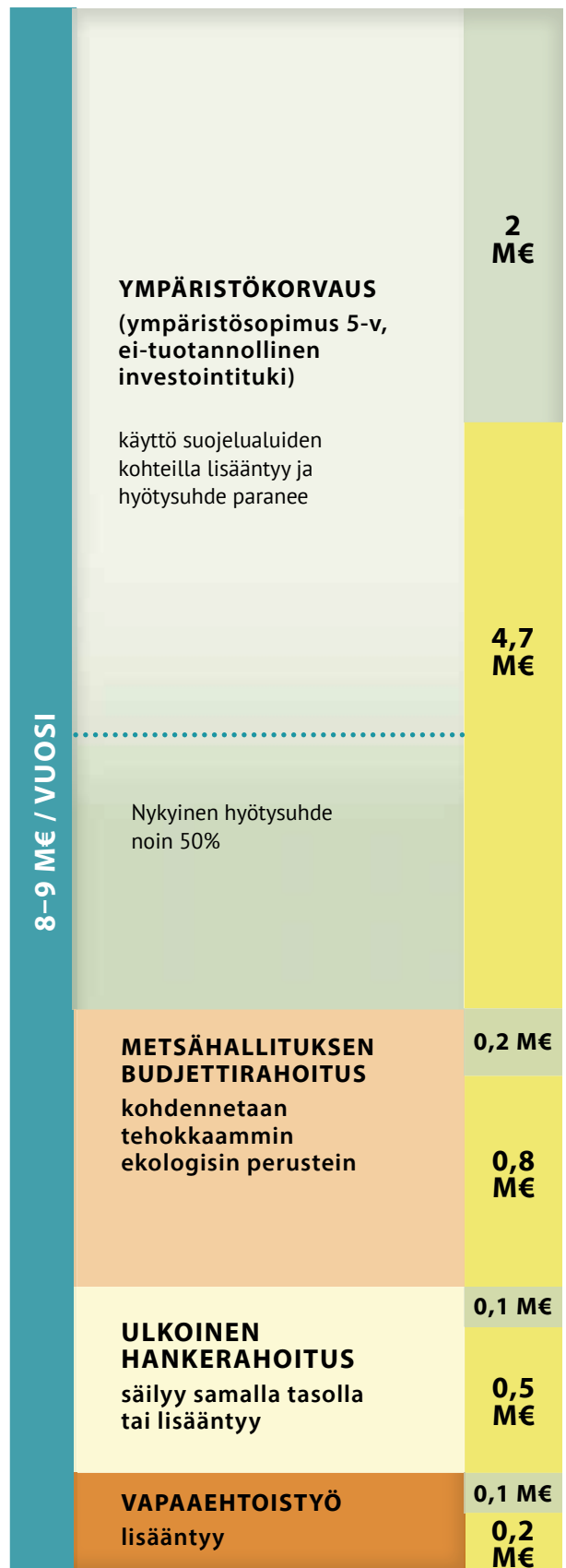

MISTÄ RESURSSIT?

Myös alueelliset ELY-keskukset osallistuvat suojelualueiden perin-nebiotooppien hoitoon

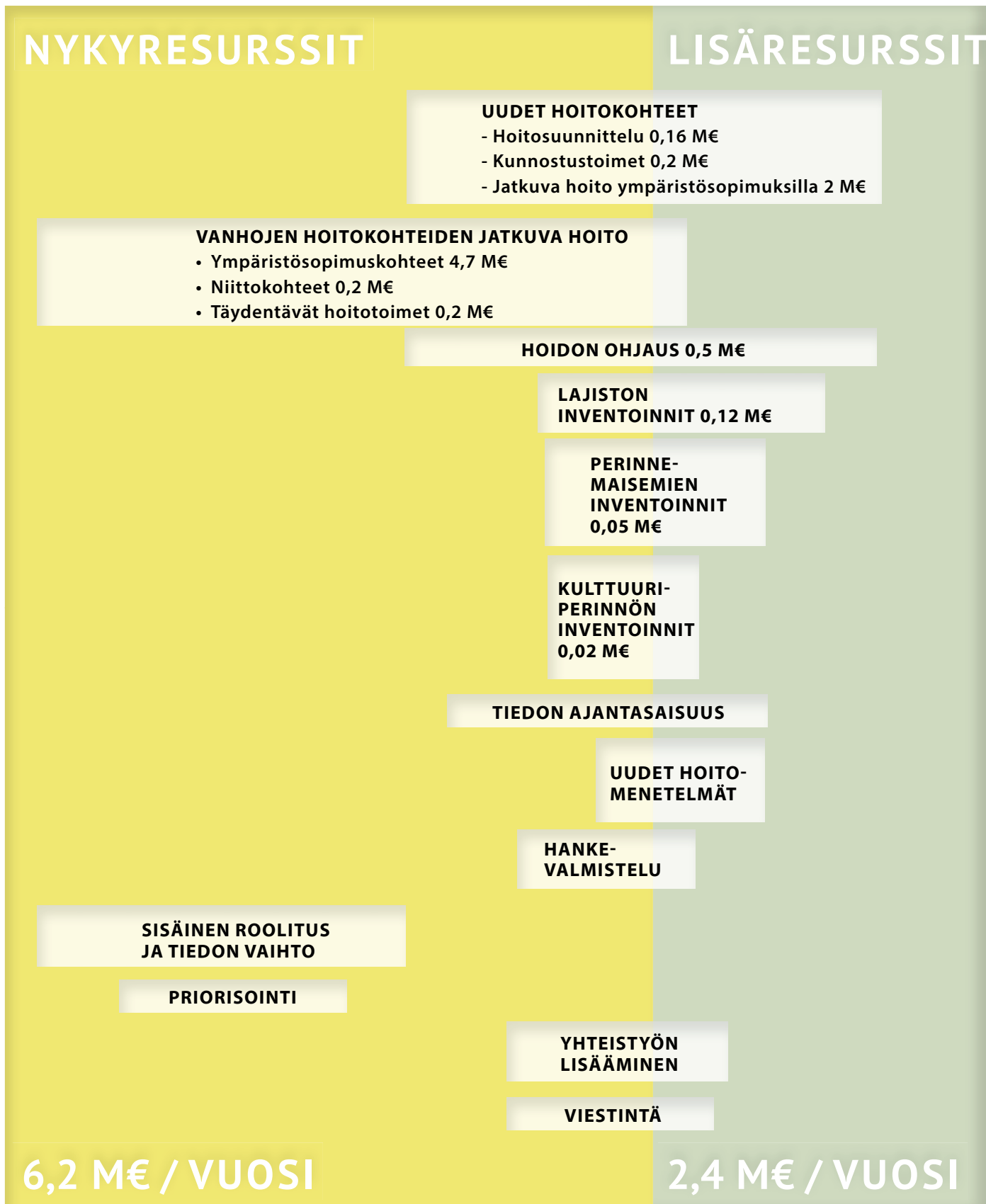
Kuva: Katja Raatikainen

Perinnebiotooppien rahoitus rahoituslähteittäin ja toimenpiteittäin

Kaaviossa keltaisella nykyiset resurssit ja vihreällä toimintaohjelman tavoitteiden mukainen lisäresurssitarve. Kohdentamalla toimintaa ekologiset vaikutukset ja kiireellisyys huomioiden toimintaohjelman toimeenpano Luontopalveluissa onnistuu 0,2 M€ budjettirahoituksen lisäyksellä. Tavoitteiden mukaisen lisääjän jatkoahoito toteutetaan yhteistyössä ympäristösopimusyrittäjien kanssa. Ympäristösopimusten piirissä jo olevilla kohteilla tehostetaan hoitotoimia ja parannetaan ekologista vaikuttavuutta, jolloin tätä kautta kanavoituvien resurssien hyötysuhde paranee. Hankerahoituksen kasvattaminen sekä vapaaehtoistyön lisääminen luovat osaltaan mahdollisuuksia tavoitteiden saavuttamiselle. ELY-keskusten rahoitusta suojelualueiden hoitoon ei ole huomioitu kaaviossa.

Tarkemmin nykyisistä rahoituksesta kohdassa 'Nykyinen rahoitus'.

MONIMUOTOISUUDEN SAMPO

Metsähallituksen satsaamat perinnebiotooppien hoitoresurssit moninkertaistuvat ympäristökorvausten avulla. Pienelläkin panoksella saadaan suuri monimuotoisuushyöty eri tahojen yhteistyöllä ja asiantuntijaohjauksella. Perinnebiotooppien hoito ylittää luonnonsuojelun ja maatalouden sekä viranomais- ja vapaaehtoistoiminnan rajat, ja tuloksena on tehokas monimuotoisuuden lisääminen. Paikallinen yhteistyö onkin poikkeuksellisen kustannustehokas ja yhteiskunnallisesti vaikuttava luonnonsuojelun toimintatapa.

YMPÄRISTÖKORVAUSJÄRJESTELMÄ

Maaseudun kehittämissuunnitelmaan sisältyvän ympäristökorvauksen kautta edistetään maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoa, alkuperäisrotujen kasvatusta, kosteikkojen hoitoa sekä kurki-, hanhi- ja joutsenpeltoja erillisillä 5-vuotisilla ympäristösopimuksilla. Ympäristökorvaus voidaan myöntää viljelijälle tai rekisteröidylle yhdistykselle, nykyisin myös yksityishenkilölle. Haku tapahtuu maatalouden päätukihaun yhteydessä, ja hakemukseen vaaditaan suunnitelma hoidon toteuttamisesta.

Ohjelmakaudella 2014–2020 maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoidon korvaustaso on 450 €/ha. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiksi inventoitujen perinnebiotooppien hoidosta maksetaan korotettua korvausta 600 €/ha. Ympäristösopimuksen lisäksi viljelijöiden ja rekisteröityjen yhdistysten on mahdollista saada ei-tuotannollista investointitukea perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten aitaukseen ja alkuraivaukseen. Tukea myönnetään toteutuneita kustannuksia vastaan enintään 1 862 €/ha (< 3 ha:n kohteet. Tukitaso alenee kohteen koon kasvaessa).

Maaseudun kehittämissuunnitelmassa on lisäksi varattu rahoitusta tilakohtaiseen neuvontaan. Neuvontaa voi saada esimerkiksi erilaisten tukimahdollisuuksien läpikäyntiin, ympäristötoimenpiteiden tarkentamiseen ja eläinten hyvinvoinnin edistämiseen.

Metsähallitus käynnistää suojelualueiden perinnebiotooppikohteiden hoitokoneiston perinnebiotooppikohteen hoidon suunnittelulla ja sopimushoitajan kanssa käytävillä neuvotteluilla. Tämän jälkeen kohteen hoitaja voi hakea ELY-keskuksen kautta rahoitusta maatalouden ympäristökorvausjärjestelmästä. Ympäristösopimukset ovat suurin rahoituskanava perinnebiotooppien hoidolle. Suojelualueiden hoitoon ohjautuu kokonaisuudessaan tätä kautta yli neljä miljoonaa euroa vuodessa. Siten perinnebiotooppien hoitoon panostettu resurssi luonnonsuojelualueilla moninkertaistuu paikallisyhteistyön kautta.

Metsähallituksen Luontopalveluiden luonnonsuojelun asiantuntijoiden laadukkaan ja riittävän työnohjauksen avulla saadaan ympäristösopimusten kautta tulevat resurssit tehokkaasti hyödynnettyä. Tällöin perinnebiotooppien hoidon eri vaiheet ja osat toimivat sujuvasti ja luontotyyppien sekä lajien tila paranee. Raivaukset, niitot ja laidunnus kohdennetaan ja ajoitetaan oikein, ja hoidon laatua seurataan. Tarvittaessa ohjeistuksia tarkennetaan tai muutetaan joustavasti tilanteen mukaan.

Lopputuotteena on laadukas hoitotulos, jossa monimuotoisuusarvot ovat merkittävästi parantuneet ja myös monet muut arvot, kuten maisema-arvot, lisääntyneet.

Piirros: Ika Österblad

PERINNEBIOTOOPIT PÄHKINÄNKUORESSA

PERINNEBIOTOOPPEJA TUNNETAAN SUOMESSA NOIN **45 000** HEHTAARIA

Hoidossa noin **30 000** hehtaaria

VALTAKUNNALLINEN PERINNEBIOTOoppiEN HOIDON KOKONAISTAVOITE
60 000 HEHTAARIA VUONNA 2020

METSÄHALLITUKSEN MAILLA JA YKSITYISILLÄ SUOJELUALUEILLA:

Perinnebiotooppeja yhteensä **21 458** hehtaaria, 3 340 kohdetta, hoidossa 30 % kohteista

Metsähallituksen mailla **11 404** hehtaaria, hoidossa noin 40 %

Luontopalvelut **10 721** hehtaaria, hoidossa 59 %

Metsätalous **662** hehtaaria, hoidossa 11 %

Laatunmaa **21** hehtaaria, hoidossa 1 ha

Yksityisillä suojelualueilla **10 054** hehtaaria, hoidossa noin 65 %

KOhteiden keskip koko **6,4** HEHTAARIA

KOKONAISALASTA YLI **40 %** ARVOKKAIMMILLA, VALTAKUNNALLISESTI TAI MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAILLA KOhteILLA

HYVÄÄ KEHITYSTÄ HOITOALASSA

Hoitoala Metsähallituksen mailla **kolminkertaistunut** reilussa 10 vuodessa

Hoitoala yksityisillä suojelualueilla yli **7-kertaistunut** vajaassa 10 vuodessa

HOITAMATTA **40 %** KOhteISTA

Arvokkaimmista kohteista hoitamatta yli **neljännes**

HOIDON LAADUSSA PARANNETTAVAA

Hoidon laatu tiedetään hyväksi **puolella** hoitokohteista

KOHDETIEDOISSA TÄYDENNETTÄVÄÄ

- Joka kolmannelta kohteelta puuttuvat tiedot hoitotilanteesta

- Perinnemaisemaintointi tekemättä **puolella** kohteista

UHANALAINEN TAI SILMÄLLÄPIDETTÄVÄ LAJI TAVATTU **32 %** KOhteISTA

Uhanalaisia ja silmälläpidettäviä yhteensä yli **800** lajia

KIIREELLISESTI SUOJELTAVIA LAJEJA TAVATTU **137** KPL

MUINAISJÄÄNNÖS **149** KOhteELLA

Hoidossa **puolet**

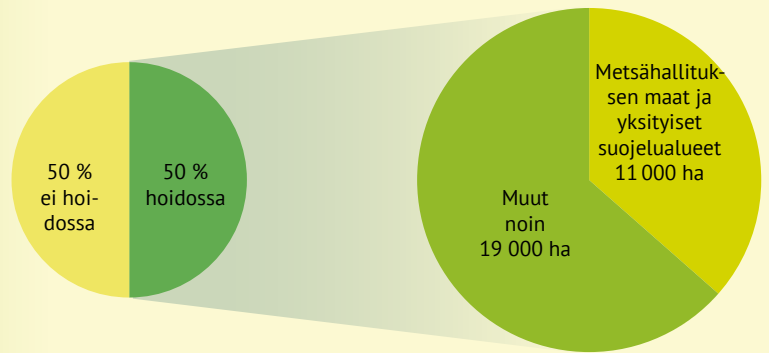
Niityräpelö (*Briza media*) on vaateliäs niittyjen heinälaji.
Kuva: Saara Lavi

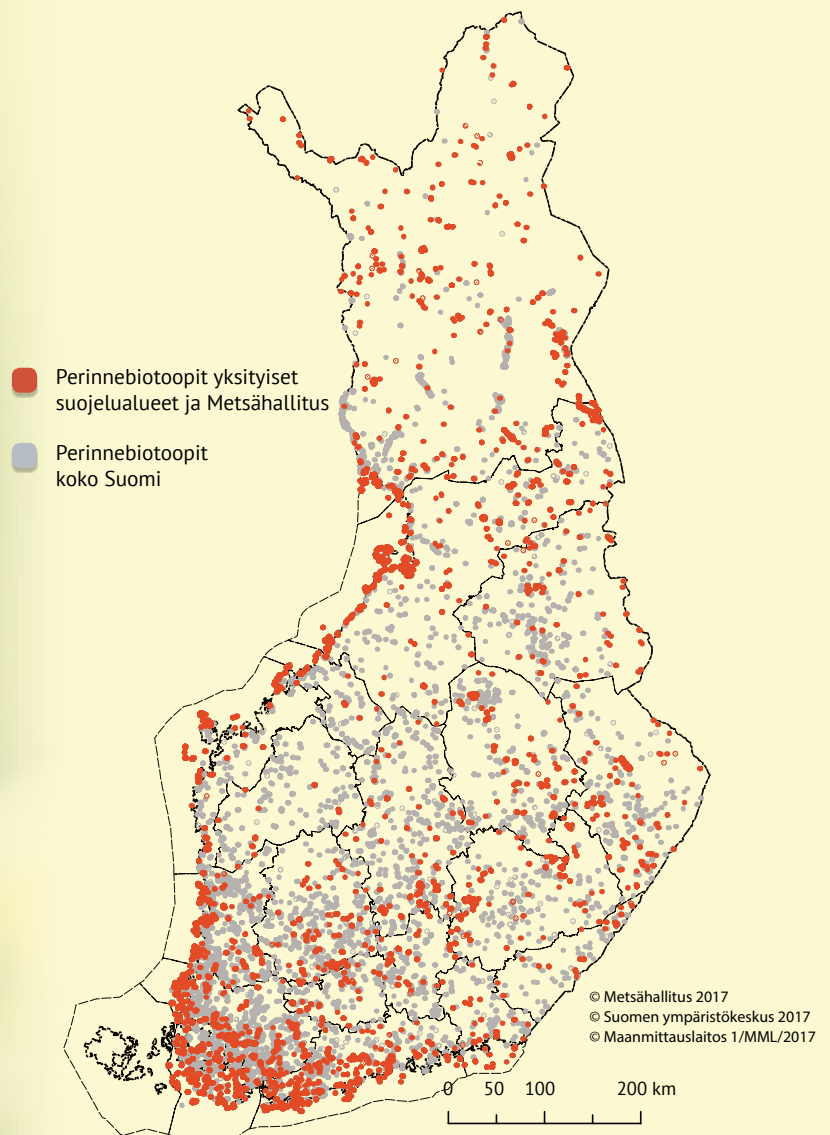
MITÄ TEKEMISTÄ PERINNEBIOTOoppiEN HOIDOLLA ON LUONNONSUOJELUN KANSSA?

Jokaisella suojelualueella on tietyt lajit ja luontotyytit, joiden suojelemiseksi ja vaalimiseksi alueet on perustettu. Monet alueet ovat toimineet aikojen saatossa luonnonlaitumina tai niittoniittyinä. Perinteinen käyttö ja sen aikaansaama häiriödynamikka ovat ylläpitäneet matalaa kasvillisuutta ja avoimuudesta riippuvaisia lajeja. Nykyisin perinnebiotoopeiksi kutsuttujen kohteiden kaltaisia elinympäristöjä on esiintynyt jo ennen karjatalouden saapumista. Suuret kasvinsyöjät ylläpitivät jääkaudella matalakasvuisia aroja ja sen jälkeen niittymäistä kasvillisuutta metsien pikku hiljaa levittäytyessä. Monet perinnebiotooppien lajit ovat peräisin noilta ajoilta. Perinnebiotooppilajien joukossa on muidenkin uhanalaistuneiden avoimien ympäristöjen lajeja, kuten harjujen paahderinttien ja rantojen lajeja. Niittyjen ja luonnonlaidunten hoidon ja häiriödynamikan jatkuminen on edellytys luontoarvojen säilymiselle ja kasvattamiselle.

Perinnebiotooppien hoidon valtakunnallinen kokonaistavoite 60 000 ha, arvio hoitotilanteesta 2016

Lähde: Perinnemaisemien hoitotyöryhmä 2000, Kemppainen & Lehtomaa 2009, Maaseutuvirasto 4/2016, Metsähallitus 2016.

Metsähallituksen maiden ja yksityisten suojelualueiden kohteet ovat keskeinen osa valtakunnallista perinnebiotooppien kohdeverkostoa. Niille sijoittuvat arvokkaimmat kohteet, harvinaisimmat luontotyytit ja paljon uhanalaista lajistoa.

Perinnebiotooppikohteiden sijainti Suomessa.
Lähde SAKTI (Suojelualueiden kuviotietojärjestelmä) 1.10.2016

PERINNEBIOTOOPIT- EKOLOGISET FAKTAT

MONIMUOTOISUUDEN PARATIISEJA

- Monimuotoisin ja **runsaslajisin** elinympäristömme mutta samalla myös **uhanalaisin**
- **90 %** perinnebiotooppien luontotyypeistä on luokiteltu joko äärimmäisen tai erittäin uhanalaiseksi
- EU:n luontodirektiivin raportoinnissa perinnebiotooppien tilan on todettu olevan kaukana suotuisan suojelun tasosta meillä ja muualla Euroopassa
- Perinnebiotoopeihin kuuluu joukko **erilaisia** luontotyyppejä, jotka elinympäristöinä poikkeuksellisen monimuotoiselle lajistolle
- Luontotyyppien pääryhmiä on **12**: nummet, kedot, kalliokedot, tuoreet niityt, kosteat niityt, järven- ja joenrantaniityt, merenrantaniityt, tulvaniityt, suoniityt, hakamaat, metsälaitumet ja lehdesniityt

Monimuotoisuus johtuu monesta tekijästä

- laidunnuksen tai niiton aikaansaama niittykasveja suosiva kilpailutilanne
- ravinteita ei lisätä, maata ei muokata tai kylvetä
- matalakasvuisuus
- karikkeettomuus
- puuttomuus tai harvapuustoisuus
- tallaus ja maapaljastumat
- lahopuu
- lanta

UHANALAIKESKITTYYMIÄ

- **1/4** Suomen uhanalaisista lajeista on täysin riippuvaisia perinnebiotoopeista
- Jäljellä olevaan elinympäristöalaan nähden perinnebiotoopeilla elää **100 x** määrä uhanalaistalajistoa verrattuna metsiin ja **500 x** verrattuna soihin
- Kedoilla elää poikkeuksellisen rikas eliölajisto, mutta valitettavan moni laji on uhanalainen
- Rantaniittyjen umpeenkasvu on merkittävimpiä lintulajien taantumisen syitä
- 2000-luvun aikana esimerkiksi loistokultasiiven ja keltaniityperhosen kannat laskeneet yli **90 %**

VÄHÄN JÄLJELLÄ

- Jäljellä **1 %** verrattuna 1800-luvun lopun tilanteeseen
- Nyt tiedossa noin **45 000 ha**, hoidossa noin **20 000–30 000 ha**
- Vähenemisen syynä ovat maatalouden muutokset. Suurimpana tekijänä romahdukselle on ollut pellonraivaus, sittemmin umpeenkasvu laidunnuksen ja niiton loputtua
- Lajisto perua jääkauden jälkeisiltä aroilta ja muilta luontaisesti avoimilta niityiltä
- Käytön päätyttyä kasvilajimäärä alenee jo **10** vuodessa

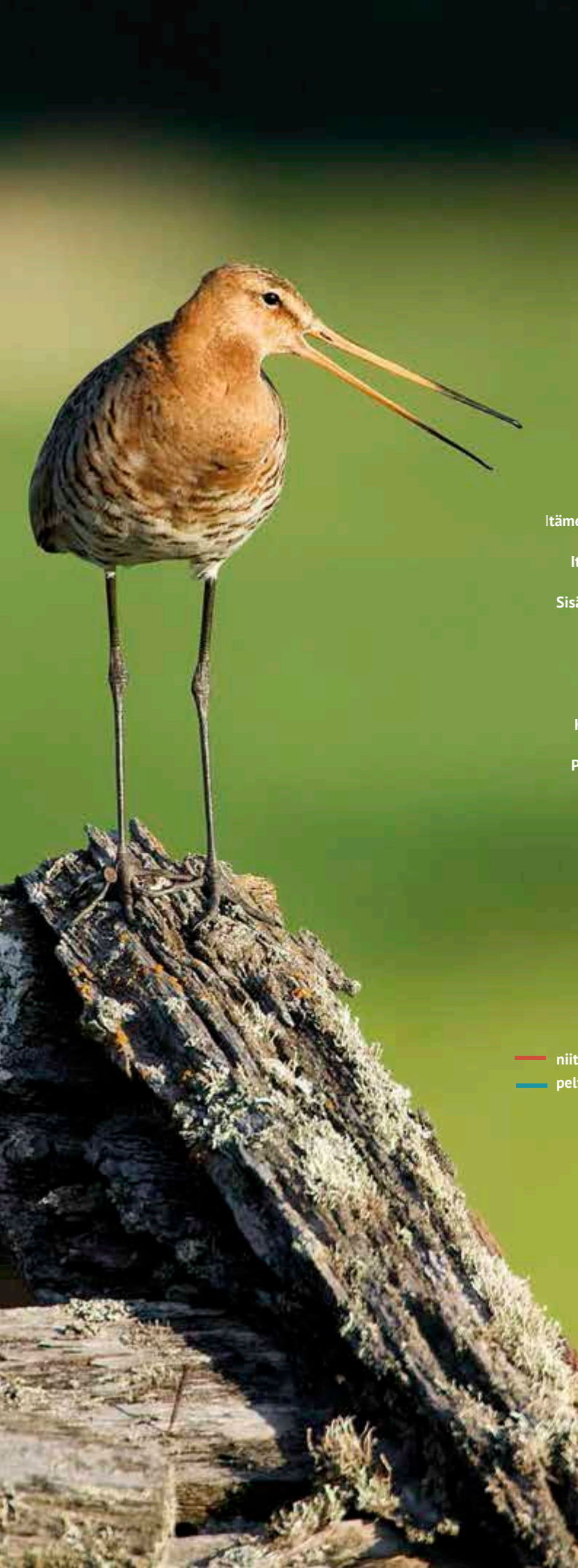
HOITO PELASTAA

- Perinnebiotoopit eivät säily ilman jatkuvaa hoitoa, niittoa tai laidunnusta
- Umppeenkasvaneiden kohteiden kunnostaminen vaatii useimmiten raivausta
- Rantaniityillä ruovikon niitto veteen saakka on avainasemassa rantalinnuston palauttamiseksi

Suomessa erittäin uhanalaiseksi luokiteltu mustapyrstökuiri (*Limosa limosa*) edustaa vaateliasta rantaniittyjen linnustoa. Kuva: Jari Peltomäki

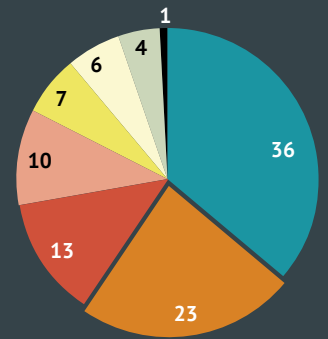

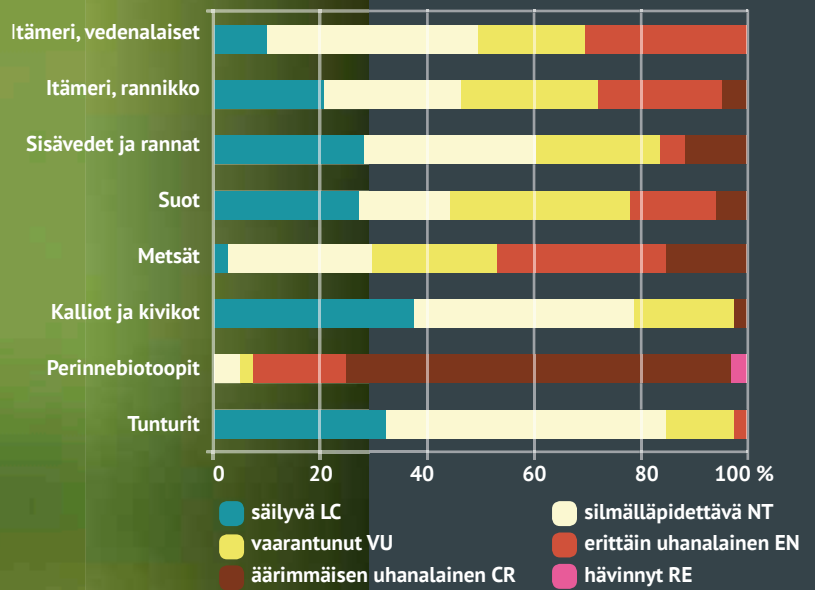
UHANALAISET LAJIT ENSISIJAISEN ELINYMPÄRISTÖN MUKAAN (%)

- Metsät
- Perinneympäristöt
- Rannat
- Kalliot
- Vedet
- Tunturipaljakat
- Suot

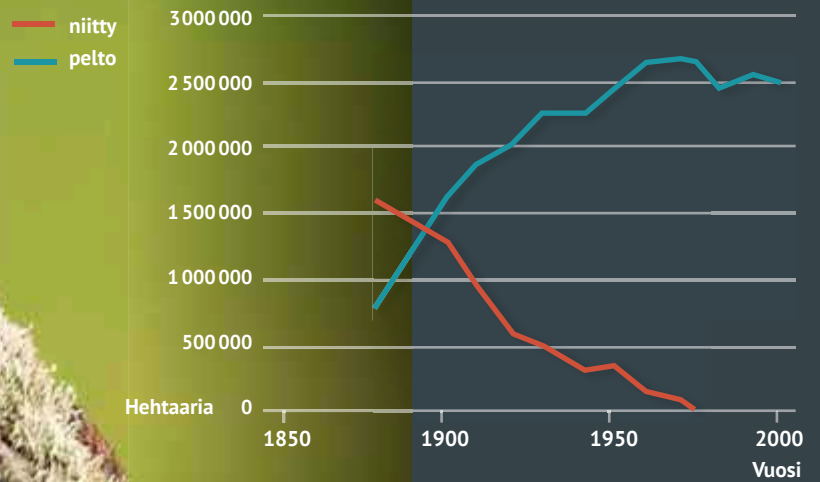
Lähde: Suomen ympäristökeskus

LUONTOTYYPIEN JAKAUTUMINEN UHANALAISSUOLUKKIIN

Lähde: Suomen ympäristökeskus

NIITTY- JA PELTOALAN KEHITYS

Lähde: Soininen A. M. 1974: Vanha maataloutemme

Ennen yleisen loistokultasiiven (*Lycaena virgaureae*) kanta on vähentynyt 2000-luvulla 90 %. Kuva: Teijo Heinänen

Mykerökauluslute (*Calocoris roseomaculatus*) (VU) on vaateliäs Ahvenanmaan, etelärannikon ja Kaakkois-Suomen paahdeketojen laji. Kuva: Teemu Rintala

Mönjävahakas (*Hygrocybe cf. miniata*) on esimerkki niittyjen ja luonnonlaitumien monipuolisesta sienilajistosta. Kuva: Katja Raatikainen

Ketokatkerö (*Gentianella campestris*) (VU) on suuresti harvinaistunut niittyjen ja kotojen kukkija. Kuva: Katja Raatikainen

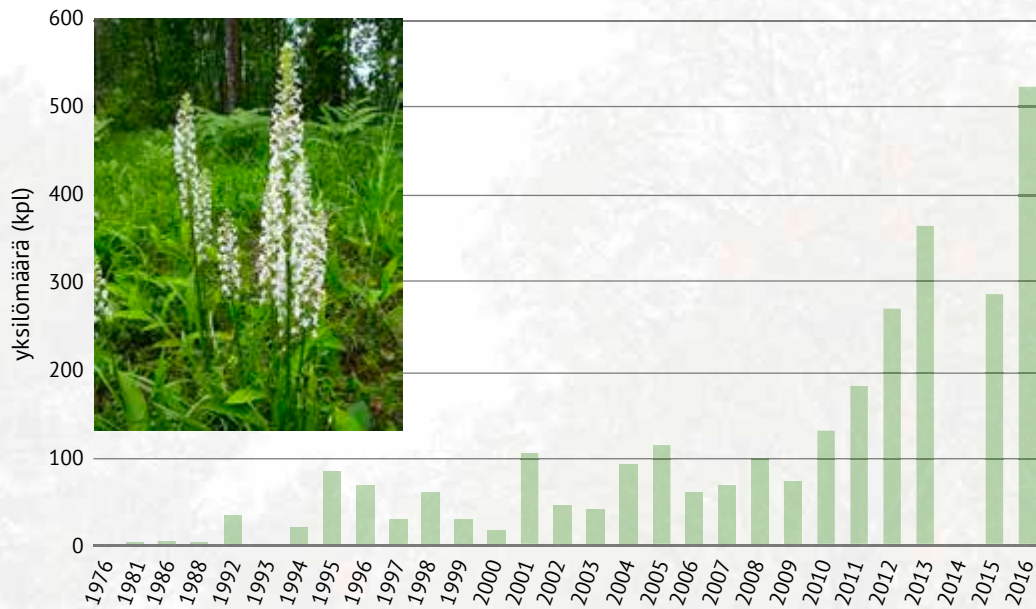
Oikea-aikainen niitto mahdollistaa niittylajien säilymisen. Kuva: Mia Vuomajoki

**Monimuotoisuus
synnyttää
monimuotoisuutta**

**KIRKIRUOHON YKSILÖMÄÄRÄN KEHITYS 1976–2016
SAARISTOMEREN KANSALLISPUISTON PERINNEBIOTOOPPIKOYTELLA**

Uhanalaisen kirkiruohon (*Gymnadenia conopsea*) (VU) yksilömäärät ovat kasvaneet seurantajaksona 1976–2016 huomasti 1980-luvun alussa alkaneen hoidon myötä. Seuranta on tehty vuodesta 1992 lähes vuosittain, alkuvuosina noin viiden vuoden välein. Lähde: Leif Lindgren 2016

**Niityillä on
parhaimmillaan
40 kasvilajia
neliömetrillä**

**Laidunnuksen aikaansaama
jatkuva häiriö ylläpitää
monimuotoisuutta**

Kuva: Maija Mussaari

MONENLAISTA HYÖTYÄ NIITYILTÄ JA LUONNON- LAITUMILTA

EKOSYSTEEMIPALVELUT OVAT AINEELLISIA JA AINEETTOMIA HYÖTYJÄ, JOITA IHMISET SAAVAT LUONNOSTA JA LUONNON MONIMUOTOISUUDESTA. TÄSSÄ ESITELLÄÄN KESKEISIMPIÄ MUITA KUIN LUONTOARVOIHIN LIITTYVIÄ PERINNEBIOTOOPPIEN YLLÄPITÄMIÄ EKOSYSTEEMIPALVELUJA.

Kuva: Päivi Leikas

Kuva: Mia Vuomajoki

RAVINTEET JA VESI KIERTÄVÄT

Muokkaamattomat ja lannoittamattomat niityt ovat monella tapaa hyödyksi. Ympärivuotisesti kasvipeitteisinä niityt vaikuttavat pohjaveden muodostumiseen sitomalla paremmin kosteutta ja suodattamalla sen maaperään. Veden valumia sitova ominaisuus estää maa-aineksen ja ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin. Laidunnuksen ja niiton myötä rantaniityiltä poistuu ravinteita, mikä vähentää entisestään ravinnevalumia ja vesistöjen rehevöitymistä. Rantaniityiltä niitettyä ruokomassaa voidaan hyödyntää pelloilla maanparannusaineena ja vähentää siten keinolannoitteiden käyttöä. Raivauksessa kertyvää puumateriaalia voidaan hyödyntää hakkeena, polttopuuna, rakentamisessa tai erilaisten puutuotteiden valmistamisessa.

GEENIPERINTÖ SÄILYY

Perinnebiotoopit toimivat merkittävinä geenivarojen ylläpitäjinä. Niillä elää runsaasti viljelykasviemme villejä sukulaisia ja maatiaisrotuiset laiduneläimet ovat erinomaisia luonnon- ja maisemanhoitajia. Ylipäättään perinnebiotooppien kasvillisuus on vanhaa perua: monet lajeista levisivät Suomeen jääkauden jälkeen aroilmaston vallitessa.

MAISEMA JA KULTTUURIPERINTÖ SÄILYVÄT

Perinteinen maatalousmaisema on tärkeä osa suomalaista kulttuurimaisemaa ja -historiaa. Perinnebiotooppeihin liittyy perinteisiä työtapoja, kuten viikateniitto, heinätalkoot ja puiden lehdestys. Niityillä ja metsälaitumilla laiduntavat eläimet elävöittävät maaseudun lisäksi myös kansallispuistojen ja kaupunkien maisemaa. Perinnebiotooppien hoito hyödyttää useimmiten

samanaikaisesti myös kulttuuriperintöä, kun esimerkiksi muinaisjäännökset löytyvät pensaiden ja kuloheinän alta. Perinnebiotoopit ja perinteinen maatalous ovat myös olleet näkyvästi esillä suomalaisessa taiteessa ja ovat tärkeä osa suomalaista kulttuuri-identiteettiä.

PÖLYTTÄJÄT JA PETOHYÖNTEISET TURVATAAN

Perinnebiotoopit ovat mesikasvien ja hyönteisten suosiossa. Pölyttäjät ja petohyönteiset hyötyvät niittyjen kasvilajien runsaudesta ja sopivista pesäpaikoista muuten yksipuolistuneilla maatalousalueilla. Toisin kuin tehomaatouden pelloilla, perinnebiotoopeilla hyönteiset eivät altistu torjunta-aineille. Pölyttäjien ja petohyönteisten leviäminen niityiltä läheisille pelloille tuo taloudellista hyötyä kasvinviljelylle, sillä ne parantavat sadon kasvun ja edesauttavat biologista torjuntaa käymällä viljelytuholaisen kimppuun.

PAIKALLISTALOUDET HYÖTYVÄT

Perinnebiotooppien hoidolla on positiivinen vaikutus maaseudun työllisyyteen ja paikallistalouteen. Maatalous hyötyy lisälaitumista ja ympäristösopimusten kautta saatavasta rahoituksesta. Maaseutumatkailulle perinnebiotoopit ja niiden hoito tarjoavat monenlaisia mahdollisuuksia (mm. maiseman vetovoima, laiduneläimet, perinnetilat). Laiduneläimistä peräisin olevat tuotteet, kuten taljat ja langat, ovat kuluttajalle ekologisesti kestävä valinta.

RUOKAA NIITYLTÄ PÖYTÄÄN

Luonnonlaidunlihan tuotanto hyödyttää ympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta, ja perinnebiotoopit käyvät hyvin myös luomukarjan laitumiksi.

Kuva: Maija Mussaari

Kuva: Teijo Heinänen

Kuva: Katja Raatikainen

Niityiltä voi kerätä monia syötäviä villivihanneksia ja perinteisiä rohdoskasveja, jotka ovat hyviä mausteita. Hakamaat ja metsälaitumet puolestaan ovat hyviä ruokasienipaikkoja.

VIRKISTYSMAHDOLLISUUDET LISÄÄNTYVÄT

Perinnebiotoopeilla on paljon merkitystä virkistyskäytössä. Rantaniityt ovat erittäin suosittuja lintujen tarkkailupaikkoja, ja esimerkiksi Laajalahden rantaniityllä Espoossa käy vuosittain jopa 100 000 ihmistä. Lajikirjon lisäksi perinnebiotoopiretkillä voi ihaila maisemaa monin eri aistein. Monien suojelualueiden kohteiden läpi tai lähitöllä kulkee retkeilyreittejä. Kauniissa maisemissa viihtyvät kaikenikäiset, ja tällä on positiivinen vaikutus kansalaisten terveyteen ja hyvinvointiin. Osallistumalla perinnebiotooppien hoitotyöhön esimerkiksi talkoiden kautta voi elämyksellisesti vahvistaa omaa luontosuhdetta.

SIJOITTUMINEN KARTALLA

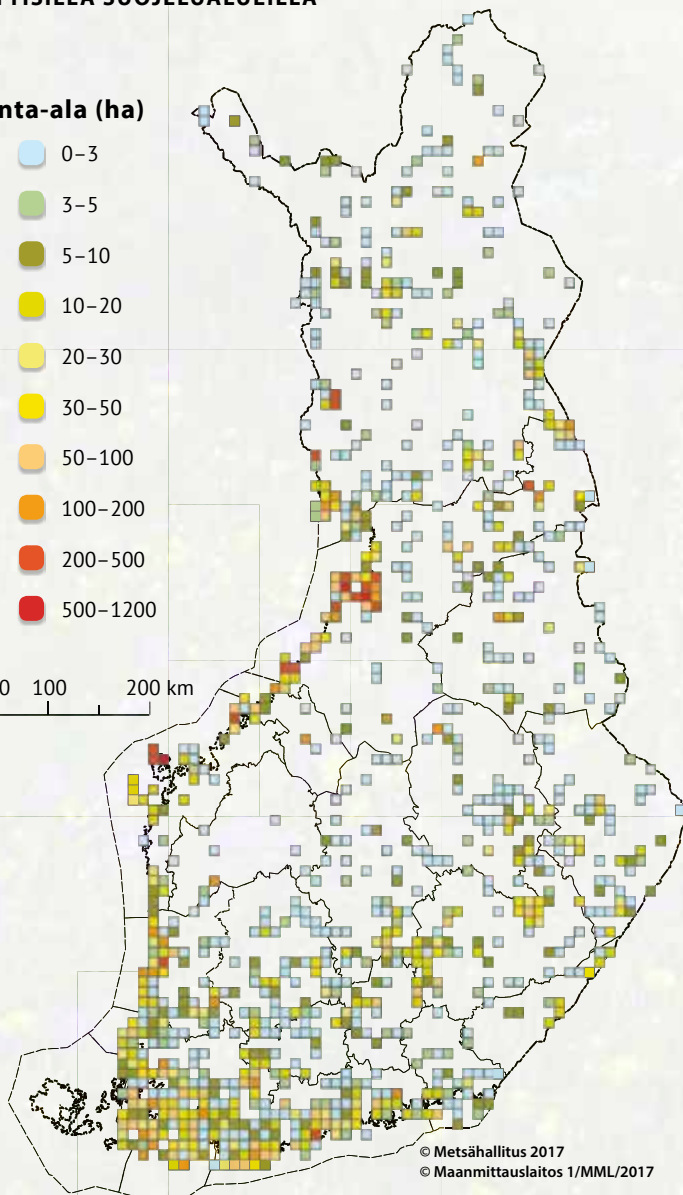
Perinnebiotooppi-
keskittymät sijaitsevat
eteläisessä ja lounai-
sessa Suomessa sekä
rannikkoalueilla, joilla
myös uhanalaisten
lajien määrä on
suurimmillaan

PERINNEBIOTOoppiEN SIJOITTUMINEN 10 X 10 KM: RUUDUILLA METSÄHALLITUKSEN MAILLA JA YKSITYISILLÄ SUOJELUALUEILLA

Pinta-ala (ha)

- 0-3
- 3-5
- 5-10
- 10-20
- 20-30
- 30-50
- 50-100
- 100-200
- 200-500
- 500-1200

0 50 100 200 km

© Metsähallitus 2017
© Maanmittauslaitos 1/MML/2017

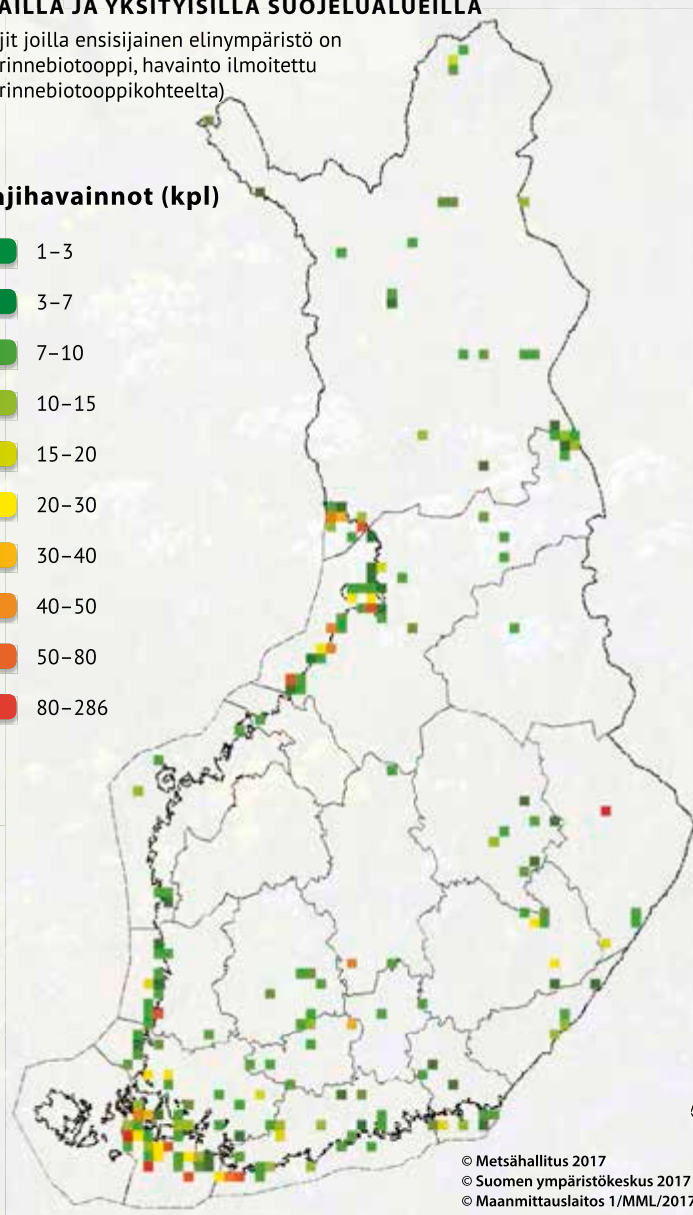
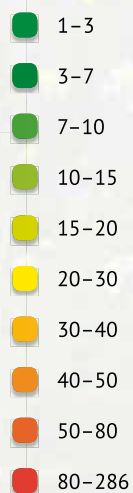
Lähde: SAKTI 1.10.2016

UHANALAISTEN (CR, EN, VU) LAJIEN HAVAINTOJEN MÄÄRÄ 10 X 10 KM:N RUUDUILLA METSÄHALLITUKSEN MAILLA JA YKSITYISILLÄ SUOJELUALUEILLA

(lajit joilla ensisijainen elinympäristö on perinnebiotooppi, havainto ilmoitettu perinnebiotooppikohteelta)

Lajihavainnot (kpl)

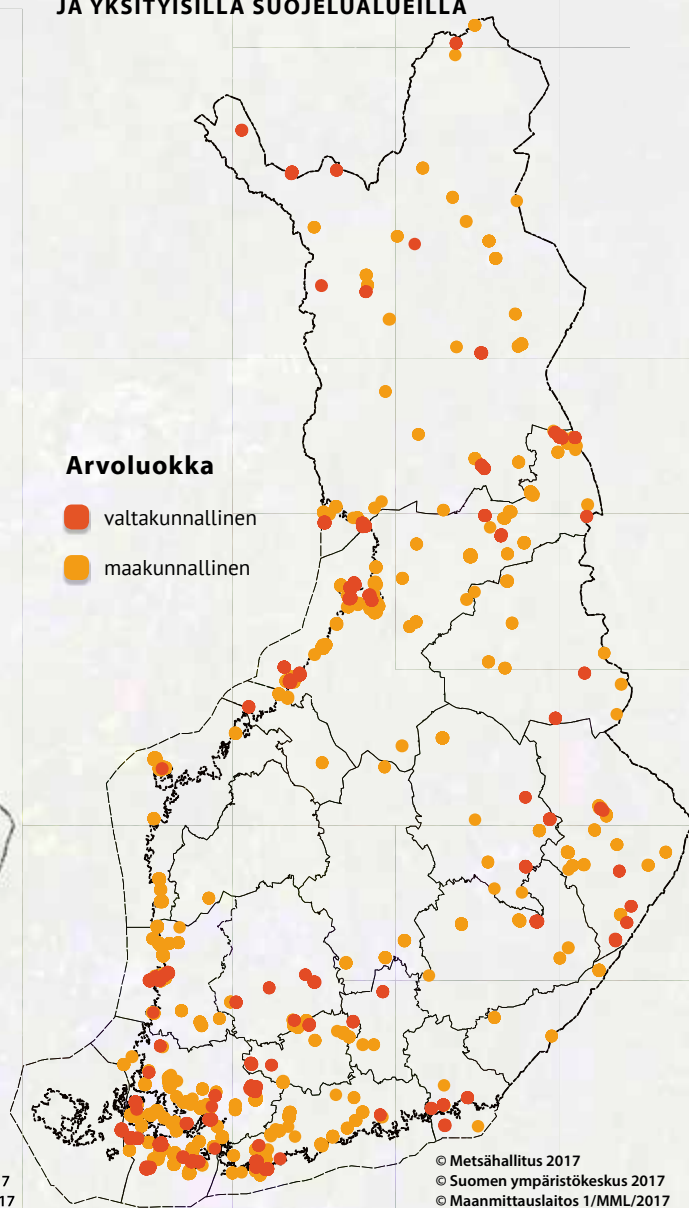
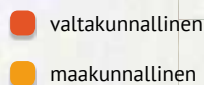

© Metsähallitus 2017
© Suomen ympäristökeskus 2017
© Maanmittauslaitos 1/MML/2017

Lähde: LajiGIS, Suomen ympäristökeskuksen Eliölajit-tietokannan havainnot 1.10.2016

VALTAKUNNALLISESTI JA MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET METSÄHALLITUKSEN MAILLA JA YKSITYISILLÄ SUOJELUALUEILLA

Arvoluokka

© Metsähallitus 2017
© Suomen ympäristökeskus 2017
© Maanmittauslaitos 1/MML/2017

Lähde: SAKTI 1.10.2016

LUONTOTYYPPIEN KIRJOA

Perinnebiotoopit ryhmitellään kahteentoista päätyyppiin ja nämä edelleen tarkempiin alatyyppeihin. Erilaiset avoimet ja harvapuustoiset niityt on jaettu tyyppihin kosteuden, sijainnin, tulvimisen tai turpeenmuodostuksen perusteella. Puustoitien tyyppien jakoperusteena on puuston määrä ja käyttötapa. Useimmiten eri tyypit esiintyvät samalla alueella ja vaihtuvat ilman tiukkaa rajaa toiseksi tyyppiä. Pitkälle edennyt umpeenkasvu perinteisen käytön loputtua aiheuttaa usein sen, että perinnebiotooppeja tai kunnostuskelpoisia kohteita on vaikea tunnistaa. Jäljellä oleva lajisto kuitenkin paljastaa alueen taustaa ja kertoo kunnostamispotentiaalista. Kullakin luontotyyppillä on oma tyyppilajistonsa, joka taantuu hoitamattomilla kohteilla. Kalkkivaikutus ja maaperän ominaisuudet tuovat oman lisänsä luontotyyppien ominaislajistoon. Perinnebiotooppeja hoidetaan aina luontotyyppien muodostamina kokonaisuuksina.

Luontotyyppien kirjo on monimuotoisen lajiston elinehto

NUMMET

Länsirannikon nummet muodostavat pohjois-eteläsuunnassa verrattain kytkeytyneen verkoston, jonka hoitoa suojelualueilla tehostetaan.

Kuva: Maija Mussaari

KUIVAT NIITYT ELI KEDOT

Ketojen hoitoon osana suojelualueiden perinnebiotooppiverkosta kiinnitetään erityistä huomiota, sillä niillä elää poikkeuksellisen paljon uhanalaista lajistoa. Etenkin kalkkiketojen hoidolla saavutetaan merkittäviä lajistoarvoja.

Kuva: Katja Raatikainen

KALLIOKEDOT

Kallioketoja hoidetaan suojelualueilla yleensä osana laajempia kohdekokonaisuuksia. Etenkin ravinteikkaalla kallioperällä sijaitsevilla kalliokedoilla esiintyy usein merkittäviä lajistoarvoja.

Kuva: Maija Mussaari

TUOREET NIITYT

Tuoreet niityt ovat suojelualueilla usein lajistoltaan monimuotoisimpia ja niillä elää paljon huomionarvoista lajistoa, jota ylläpidetään laiduntamalla ja niittämällä.

Kuva: Maija Mussaari

KOSTEAT NIITYT

Kosteita niittyjä hoidetaan suojelualueilla osana laajempia kohdekokonaisuuksia.

Kuva: Jukka Mattlar

MERENRANTANIITYT

Merenrantaniityt muodostavat rannikolla paikoin hyvin kytkeytyneen hoitoverkoston, jota suojelualueilla edelleen parannetaan etenkin linnustolliset näkökulmat huomioiden. Merenrantaniittyjen hoito on samalla lintuvesien ja -kosteikkojen hoitoa.

Kuva: Katja Raatikainen

JÄRVEN- JA JOENRANTANIITYT

Järvenrantaniityt ovat usein linnustollisesti tärkeitä ja niiden hoidolla suojelualueilla parannetaan myös lintuvesien tilaa.

Kuva: Katja Raatikainen

TULVANIITYT

Suojelualueiden tulvaniittyjen hoidolla tuetaan yksityismaiden arvokkaiden kohteiden verkostoa pohjoisen suurten jokien varsilla ja niiden sivuhaaroilla.

Kuva: Mia Vuomajoki

SUONIITYT

Suoniittyjen ja lettojen hoidon ekologinen merkitys vaatii selvitystä. Suojelualueilla uhanalaisia lajeja sisältävillä suoniityillä toteutetaan hoitotoimia tarpeen mukaan. Suojelualueverkostossa säilytään esimerkit suo- ja paiseniityistä.

Kuva: Mia Vuomajoki

LEHDESNIITYT

Suojelualueverkostossa säilytetään esimerkkejä lehdesniityistä. Lehdesniittyjä kaikkine perinteisine työvaiheineen ei lisätä verkostossa, vaan uusia kohteita hoidetaan puustoisina niittyinä ja hakamaina.

Kuva: Maija Mussaari

METSÄLAITUMET

Metsälaitumia laidunnetaan suojelualueilla pääasiassa osana perinnebiotooppityyppien muodostamia kokonaisuuksia sekä osana valkoselkätikan elinympäristöjen hoitoa. Kaskeamisesta ja kaskikierrosta säilytetään esimerkkejä. Lajistollisesti arvokkaita vanhoja kaskimetsiä hoidetaan metsälaitumina.

Kuva: Katja Raatikainen

HAKAMAAT

Hakamaat ovat usein lajistoltaan monimuotoisia ja puustoarvoiltaan merkittäviä. Erityisen arvokkaita ovat harvinaiset jalopuuhaat. Hakamailla kiinnitetään erityistä huomiota puuston rakenteelliseen edustavuuteen ja lahopuujatkumon säilymiseen, etenkin kohteilla joilla esiintyy uhanalaista lajistoa. Vanhoille kaskimaille syntyneet hakamaat ovat usein myös valkoselkätikan elinympäristöä.

Kuva: Katja Raatikainen

VANHAT PERINTEISET PIHAT JA POROEROTUSKENTÄT

Eivät ole oma luontotyyppinsä, mutta erotetaan inventointiluokkana. Perinteisiä, lajistolta ja kulttuuriperinnöltä arvokkaita pihakenttiä hoidetaan suojelualueilla niittämällä tai laiduntamalla. Poroerotuskenttiä hoidetaan lähinnä esimerkkeinä porotalouteen liittyvistä rakenteista, ei niinkään perinnebiotooppiarvojen vuoksi.

Kuva: Mia Vuomajoki

LUONTOTYYPIN EDUSTAVUUDEN ARVIOINTI

Määrittäessä perinnebiotooppien yksittäisten luontotyyppien laatua eli edustavuutta, tarkastellaan luontotyyppin tilaa kolmesta eri näkökulmasta. Kunkin näkökulman sisällä tarkasteltavat asiat vaihtelevat luontotyyppien välillä.

A. Puuston, pensaston ja kasvillisuuden RAKENNE. Esimerkiksi edustavan niitykasvillisuuden osuus, puuston eriaruokenteisuus, avoimuus tai kasvillisuuden korkeus.

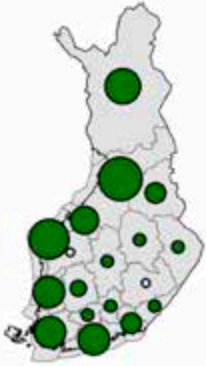
B. LAJISTO. Esimerkiksi luontotyyppiä kuvaavien huomionarvoisten ja vaateilaiden kasvilajien määrä tai vieras- ja miinuslajien osuus.

C. TOIMINTA eli hoito. Esimerkiksi laidunnuspaine, niiton tehokkuus.

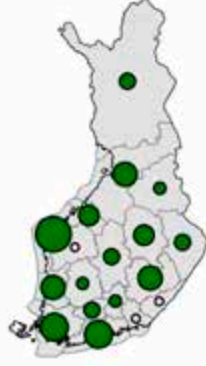
Kokonaisarvion perusteella valitaan sopivin edustavuusluokka neliportaisella asteikolla ERINOMAINEN–HYVÄ–MERKITTÄVÄ–ROMAHTANUT.

*Luontotyyppien edustavuuden määrittely on toteuttanut PerinneELO-asiantuntijaryhmän Laatu-yörukkanen osana luontotyyppien uhanalaisuusarviointityötä.

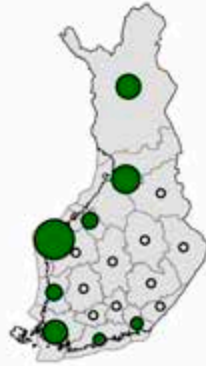
A) Kosteet niityt

B) Metsälaitumet

C) Nummet

D) Tuoreet niityt

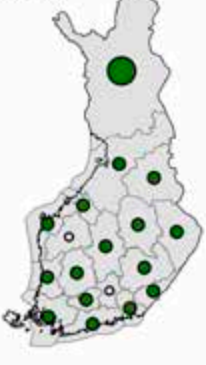
E) Hakamaat

F) Kuivat niityt

G) Perinteiset pihat tai vanhat asuinkentät

H) Kaskialueet

I) Vanhat, perinteiset poroerospaikat

J) Lehdetniityt

0 250 500 1 000 km

Luontotyyppien pinta-ala (ha) maakunnittain

○ alle 0,5 ha	● 100,0 - 200,0 ha
● 0,5 - 12,5 ha	● 200,0 - 400,0 ha
● 12,5 - 25,0 ha	● 400,0 - 800,0 ha
● 25,0 - 50,0 ha	● 800,0 - 1 600,0 ha
● 50,0 - 100,0 ha	● yli 1 600,0 ha

© Metsähallitus
Hallinnolliset rajat: 1/MML/2015

Perinnebiotooppityyppien osuus luontotyyppi-inventoinnin mukaisina inventointiluokkina Metsähallituksen mailla ja yksityisillä suojelualueilla. Kosteisiin niittyihin on luokiteltu kuuluvaksi merenrantaniityt, järven- ja joenrantaniityt sekä muut kosteat niityt. Lähde: Metsähallitus 2014

RIKKAUTENA ALUEELLISET ERITYISPIIRTEET

1

LOUNAIS-SUOMI

Erityiset luontotyypit: kaikki kalkki-vaikuttaiset tyypit, jalopuuhaat, nummet, kedot

Paljon perinnebiotooppeja jäljellä, rikkaimmat ja arvokkaimmat perinnebiotooppikohteet

Paljon uhanalaista lajistoa

Paljon arvokkaita perinnebiotooppeja on hoitamatta, etenkin YSA-alueilla

Laiduntajia on hyvin tarjolla

Saaristokohteita on paljon, mikä aiheuttaa haasteita kulkemisessa ja hoidon järjestämisessä

Suomen laajin yhtenäinen perinnebiotooppikonaisuus Rekijokilaaksossa

Perinnebiotooppien uranuurtavaa työtä on tehty pitkään, vahvat yhteistyöverkostot

Vapaaehtoistyöllä on pitkät perinteet Saaristomerellä

Syvät kulttuurihistorialliset kerrokset

Kuva: Maija Mussaari

2

POHJANMAAN RANNIKKO

Erityiset luontotyypit: Merenrantaniityt ja suolamaalaikut, nummet, primäärisukessiorannikon hakamaat, primäärisukessiorannikon metsälaitumet, alueen pohjoisosassa kangaskedot

Suomen laajimmat rantaniittykokonaisuudet ovat tärkeitä lintualueita ja Pohjois-Pohjanmaalla niillä esiintyy runsaasti luontodirektiivin lajeja

Laiduntajia on helppo saada laajoille kohteille, kysyntää on monin paikoin enemmän kuin laitumia tarjolla

Vahvaa alueellista yhteistyötä toimijoiden kesken

Paljon saarikohteita

Kuva: Jari Peltomäki

3

UUSIMAA—KYMENLAAKSO

Erityiset luontotyypit: merenrantaniityt, kalkkivaikuttaiset tyypit

Paljon kohteita, paljon YSA-alueita

Rantaniittyjä on hyvin hoidossa

Laiduntajia on melko hyvin saatavilla ja laiduneläinten määrä kasvussa

Pääkaupunkiseudun vaikutus lisää sidosryhmätyötä, useita tärkeitä yleisökohteita

Paljon saaristokohteita, mikä aiheuttaa haasteita kulkemisessa ja hoidon järjestämisessä

Maanomistus on pirstaleista, mikä hankaloittaa tekemistä ja hoitokokonaisuuksien muodostamista

Kuva: Päivi Leikas

2

5

1

4

LAPPI

Erityiset luontotyytit: pihakentät, kangaskedot, tulvaniityt
Saamelaisalueen erityispiirteet
Luontoarvot yhdessä kulttuurihistorian kanssa muodostavat hienoja kokonaisuuksia
Kohteet ovat pieniä ja syrjässä
Laiduntajia on usein vaikea saada, joten niittohoito on tärkeässä roolissa
Välimatkat ovat pitkiä, ja sen on haaste hoidon järjestämiselle
Laajat valtion maat, Metsätalous Oy:n hallinnoimilla mailla on monia kohteita

Kuva: Mia Vuomajoki

6

KAINUU – KOILLISMAA

Erityiset luontotyytit: tulvaniityt
Koillismaalla, harmaaleppähaat vaarojen rinteillä, letot
Perinteiset hoitomuodot, kuten metsälaidunnus ovat säilyneet pitkään
Laajat valtion maat, Metsätalous Oy:n hallinnoimilla mailla on monia kohteita
Kohteet sijaitsevat hajanaisesti ja ovat pienialaisia
Laiduntajia on vähän tarjolla ja hoito painottuu niittokohteisiin
Syrjäisille kohteille on kehitetty Lammaspaimen-toimintaa

Kuva: Jukka Mattlar

7

ITÄ-SUOMI

Erityiset luontotyytit: Kaikki kaskiluontotyytit (etenkin Kolin ahot, kaskimetsät), metsälaitumet ja valkoselkätikkametsät, kalkkivaikutteiset niityt
Arvokkaimmat kaskiperinteen kautta syntyneet ahot yhtäjaksoisesti niitettynä nykypäivään saakka
Kaskijatkumoa ylläpidetään Kolilla, Telkkämäessä ja Linnansaareissa.
Kaskiperinnetila Telkkämäki
Vapaaehtoistyöllä vahva asema perinnebiotooppien hoitotyössä, alueelliset toimijat innokkaasti mukana.
Lammaspaimennus saanut alkunsa Kolilta
Kohteet usein pieniä ja syrjässä, laiduntajia vaikea saada

Kuva: Katja Raatikainen

5

SISÄ-SUOMI

Erityiset luontotyytit: metsälaitumet ja valkoselkätikkametsät
Kohteet sijaitsevat pitkälti valtion maalla, joilla on selkeä toimia
Kohteet ovat usein pieniä ja syrjäisiä, laiduntajia on vaikea saada
Syrjäisille kohteille on kehitetty Lammaspaimen-toimintaa
Paljon tärkeitä valkoselkätikka-alueita, joiden hoidoksi sopii laidunnus
Hoitoa toteutetaan osin vankityönä
Perinnetilat Kovero ja Korteniemi
Hämeessä tärkeitä muinaisjäänös-kohteita

Kuva: Katja Raatikainen

6

7

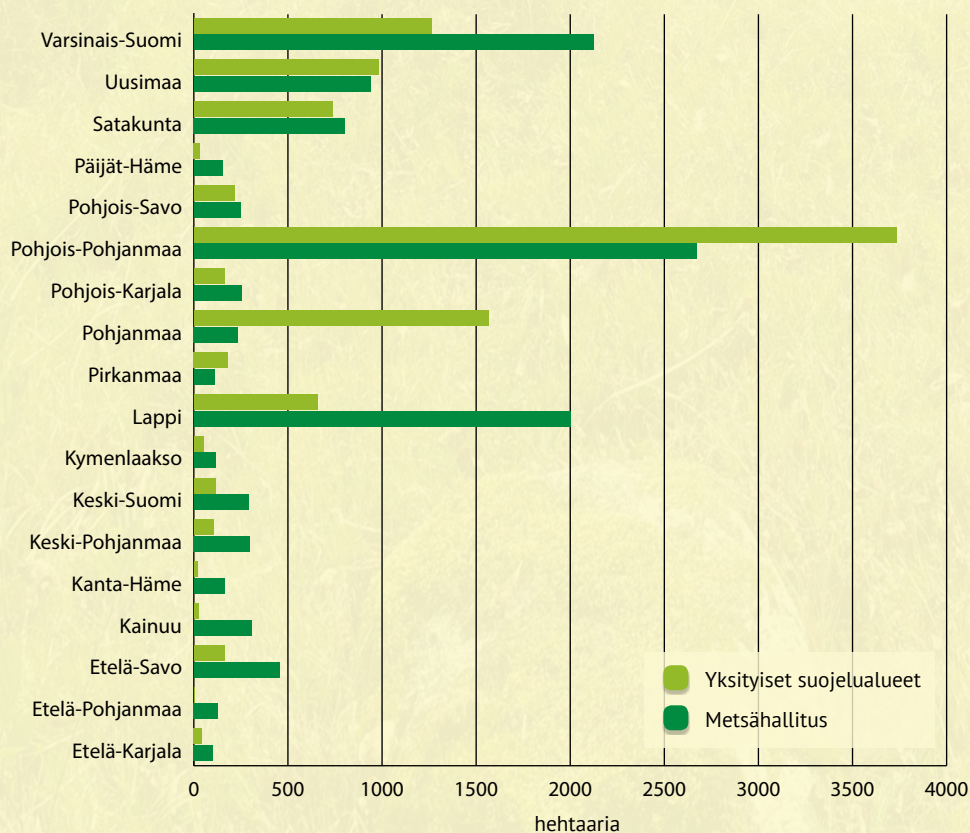
3

YHTEENVETO MÄÄRÄSTÄ JA HOITOTILANTEESTA

PERINNEBIOTOOPPIEN KOKONAISALA METSÄHALLITUKSEN MAILLA JA YKSITYISILLÄ SUOJELUALUEILLA

Lähde:
SAKTI
1.10.2016

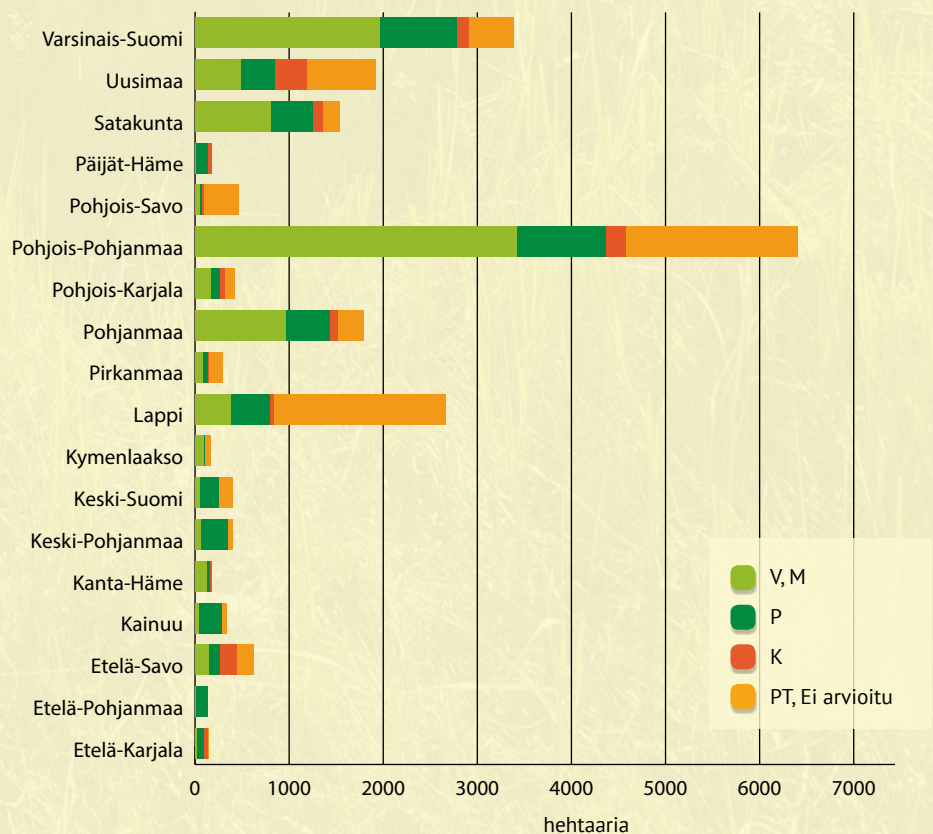

Kuva: Maija Mussaari

Eniten perinnebiotooppikohteita ja alaa on Pohjois-Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa, jossa sijaitsee myös eniten arvokkaimpia kohteita. Inventointitarve on suuri useissa maakunnissa. Suhteellisesti eniten tietopuutteita on Lapissa.

PERINNEBIOTOoppien kokonaisala metsähallituksen mailla ja yksityisillä suojelualueilla maakunnittain ja arvoluokittain

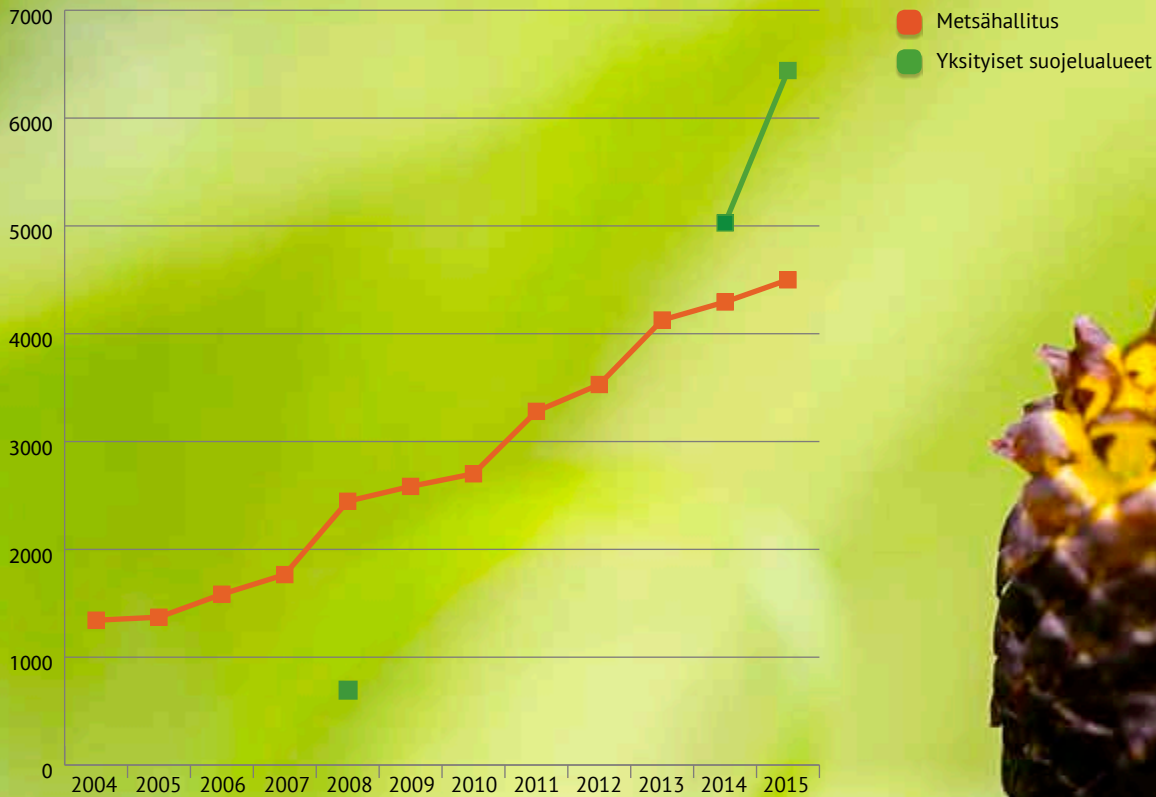

V= valtakunnallisesti,
M= maakunnallisesti,
P= paikallisesti arvokas,
K= kunnostuskelpoinen ja
PT= puutteellisesti tunnettu
perinnebiotooppikohte.
Lisää arvoluokista
kohdassa Apuna ajan-
tasaiset kohdetiedot.
Lähde: SAKTI 1.10.2016

HOITOALAN KEHITYS 2004–2015

hehtaaria

Lähde: Kemppainen & Lehtomaa 2009, Metsähallitus 2016, Maaseutuvirasto 2014, 2016

Musta-apila (*Trifolium spadiceum*) on harvinaistunut niittyjen ja piennarten vähenemisen myötä.
Kuva: Saara Lavi

Hoitoalat Metsähallituksen mailla ja yksityisillä suojelualueilla ovat moninkertaistuneet kymmenessä vuodessa pääosin ympäristökorvausjärjestelmän myötä

MONELLA PERINNEBIOTOOPPIKOYTEELLA MUINAISJÄÄNNÖS

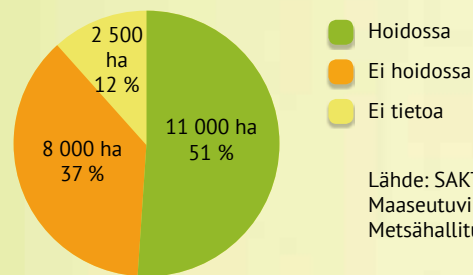
Monet perinnebiotoopit ovat tärkeitä muinaisjäännöskohteita. Näillä historialliset kerrokset saattavat ulottua jopa tuhansien vuosien päähän, mikä näkyy kohteen maisemakuvassa ja lajistossa, esimerkiksi arkeofyyttien eli muinaistulokaskasvien esiintymisenä. Muinaisjäännöksiä on monenlaisia niin ajallisesti kuin luonteeltaan. Vanhimmat ovat 11 000 vuotta vanhoja ja nuorimmat vuodelta 1917. Kohteet voivat olla pieniä, esimerkiksi uhrikivi. Laajin on Valkeakosken Rapolan muinaislinnan alue, noin 200 hehtaaria, joka on myös valtakunnallisesti arvokas perinnebiotooppikohte.

Pistemäinen tai aluemainen muinaisjäännös tunnetaan valtion mailla ja yksityisillä suojelualueilla 149 perinnebiotooppikohteelta, yhteensä 4 %:lla kohteista (muinaisjäännös sijaitsee kohteella tai enintään 5 metrin säteellä kohteen reunasta). Hoidon piirissä muinaisjäännöksiä sisältävistä kohteista on

Hoidossa on noin puolet pinta-alasta

PERINNEBIOTOOPPIEN HOITOTILANNE METSÄHALLITUKSEN MAILLA JA YKSITYISILLÄ SUOJELUALUEILLA

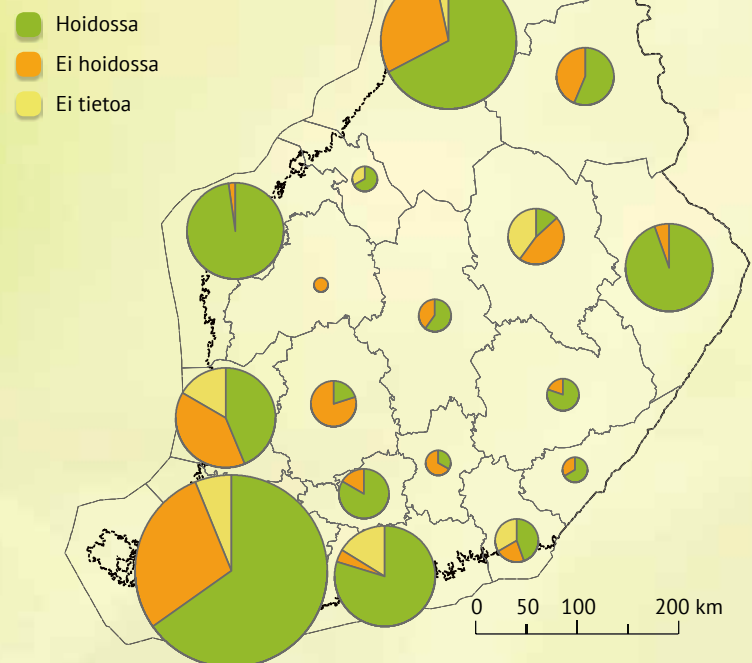

Lähde: SAKTI 1.10.2016, Maaseutuvirasto 4/2016, Metsähallitus 2016

Arvokkaimpiakin kohteita on vielä paljon hoitamatta

VALTAKUNNALLISESTI JA MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAIDEN KOHTEIDEN HOITOTILANNE METSÄHALLITUKSEN MAILLA JA YKSITYISILLÄ SUOJELUALUEILLA

Ympyrän koko on suhteutettu kohteiden määrään, vaihteluväli Lounais-Suomi 178 kohdetta, Etelä-Pohjanmaa 1 kohde. Lähde: SAKTI 1.10.2016

© Metsähallitus 2017
© Maanmittauslaitos 1/MML/2017

Ahvenanmaa ei ole mukana tarkastelussa

nykyisin noin puolet. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkailla perinnebiotooppikohteilla joka kymmenennellä kohteella sijaitsee muinaisjäänös. Selvästi eniten muinaisjäänöksiä perinnebiotooppikohteiden yhteydessä sijaitsee Varsinais-Suomessa. (Lähde: Muinaisjäänösrekisteri 2016, SAKTI 1.10.2016.)

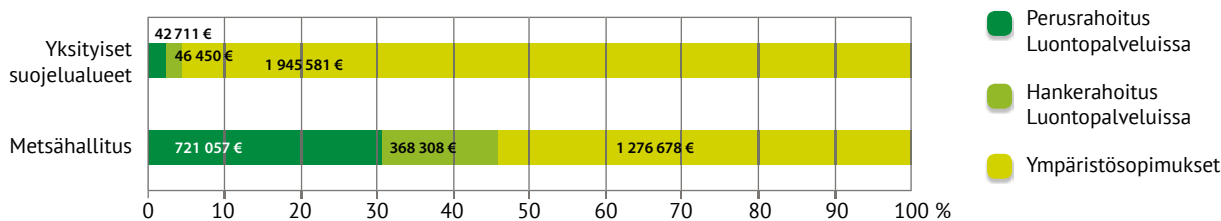
Muinaisjäänökset ovat muinaismuistolain (295/1963) suojelema. Laki kieltää kaikenlaisen muinaisjäänökseen kajoamisen, kaivamisen ja peittämisen ilman lupaa. Myös hoito on luvanvaraista, jos kohteen maankäyttö muuttuu tai kyseessä on hoidon aloittaminen keskeytyneen maankäytön jälkeen ja kohde vaatii peruskunnostuksen. Usein myös rakenteiden tulkintaan ja hoitomenetelmien valintaan tarvitaan arkeologista asiantuntemusta.

Ajantasainen listaus muinaisjäänöksistä ja niiden hoitorekisteri Museoviraston verkkosivuilla kulttuuriympäristön rekisteriportaaliassa <http://kulttuuriymparisto.nba.fi>

NYKYINEN RAHOITUS

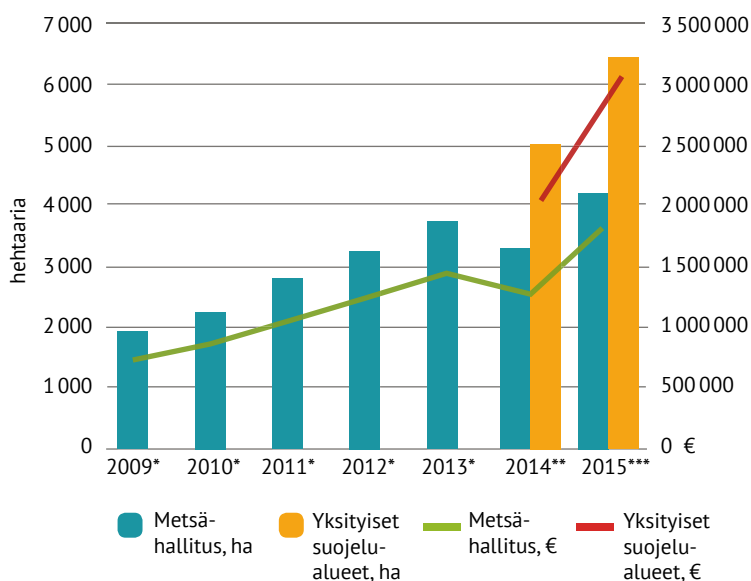
HOIDON RAHOITUSOSUUDET 2014

Mukana ei ole ELY-keskusten kautta YSA-alueiden hoitoon ohjautuvia resursseja eikä vapaaehtoistyötä. Ympäristösopimukset laskettu käyttäen keskiarvoa 385 €/h. Lähde: Metsähallitus 2014, Maaseutuvirasto 4/2014..

Suojelualueiden hoito pyörii vahvasti ympäristösopimusten kautta

METSÄHALLITUKSEN MAIDEN JA YKSITYISTEN SUOJELU-ALUEIDEN YMPÄRISTÖSOPIMUSALA (HA) JA SOPIMUSTEN KAUTTA OHJAUTUVA RAHOITUS (€)

* Vuokrasopimusalaa perustuva arvio erityistukialasta. Laskennassa on käytetty erityistuen keskiarvoa 385 €/ha. Lähde: Metsähallitus vuosiraportointi.

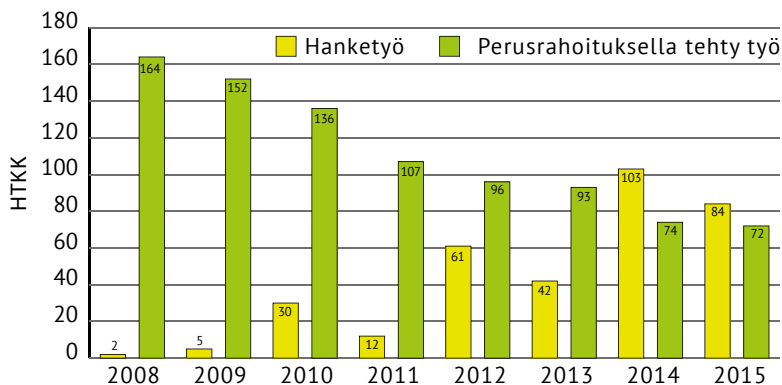
** Voimassa oleva ympäristösopimusalaa. Laskennassa käytetty keskiarvoa 385 €/ha. Lähde: Maaseutuvirasto 4/2014.

*** Voimassa olevat ympäristösopimukset. Laskennassa on käytetty ympäristökorvauksen tukitasoa 450 €/ha peruskohteille ja korotettua tukitasoa 600 €/ha valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaille kohteille. Arvokkaiden jakautuminen on arvioitu perinnebiotooppien kohdeaineiston perusteella Lähde: Maaseutuvirasto 4/2016, SAKTI 1.10.2016

Ympäristösopimusten kautta ohjautuvien resurssien kasvaessa on työn ohjaus entistäkin tärkeämpää

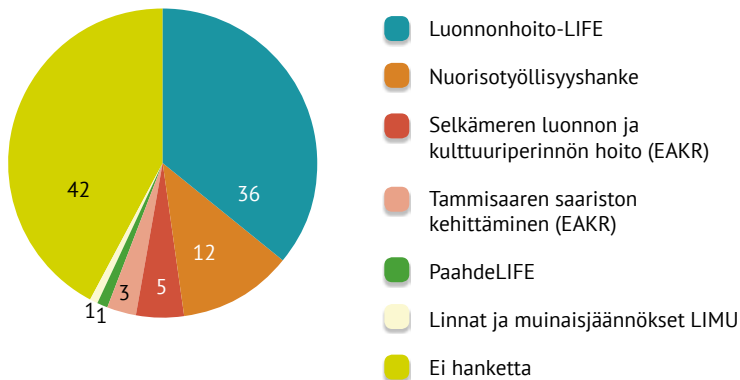
Lähde: Metsähallitus Luontopalvelujen ajankäytön seuranta

METSÄHALLITUKSEN LUONTOPALVELUISSA HANKKEIDEN PUITTEISSA TEHTY TYÖ (HTKK)

PERINNEBIOTOOPPITYÖN JAKAUTUMINEN LUONTOPALVELUJEN HANKKEISSA 2014 (HTKK)

Lähde: Metsähallituksen Luontopalvelujen ajankäytön seuranta

VOIVATKO VIRANOMAISET TAATA HOIDON JATKUVUUDEN?

Koska hoito rahoitetaan valtaosin EU:n maataloustukien kautta, hoidon jatkuvuutta ei voi täysin taata laajassa mittakaavassa. Perinnebiotooppien hoito on osallistavaa luonnonsuojelua, jossa paikallisyhteisön panos monimuotoisuuden säilyttämisessä on huomattava. Mikäli ympäristökorvaus lakkautetaan, ollaan pulassa, ja häviäjänä on viljelijöiden lisäksi myös luonto. Metsähallitus pyrkii yhdessä muiden toimijoiden kanssa vaikuttamaan EU:n ohjelmakausien vaihtuessa siihen, että perinnebiotooppien hoidon korvaus säilyisi ja sen taso olisi riittävä.

Hanketyön osuus Metsähallituksen Luontopalveluissa on kasvanut voimakkaasti viime vuosina mm. suurten EU-rahoitteisten LIFE-hankkeiden myötä

ALUEELLISET ELY-KESKUKSET OSALLISTUVAT SUOJELUALUEIDEN PERINNEBIOTOoppiEN HOITOOIN

ELY-keskusten Ympäristö-vastuualueilla ja niitä edeltäneillä ympäristökeskuksilla on ollut vahva rooli yksityisten suojelualueiden (YSA) hoidon ohjauksessa ja käytännön toteutuksessa. ELY-keskusten rooli luonnonsuojelualueiden luonnonhoitotehtävissä on vähentynyt ja vastuu siirtynyt Metsähallituksen luontopalveluille. ELY-keskusten vastuulla on YSA-kohteisiin liittyvä yleisohjaus, yleissuunnittelu ja viranomais-tehtävät. Uusia hoitoon otettavia kohteita valmistele Metsähallitus yhdessä maanomistajien kanssa, mutta vanhojen hoitokohteiden osalta eletään siirtymävaiheessa. YSA-alueiden hoitoon tai ohjaukseen ei ole osoitettu erillistä resurssia.

Edelleen useiden ELY-keskusten Ympäristö-vastuualueet osallistuvat merkittävällä työ- ja rahoituspanoksella YSA-alueiden käytännön hoitoon. Useissa ELY-keskuksissa käytetään vuosittain noin 10 000–20 000 euroa suojelualueiden luontotyyppien ja uhanalaisen lajiston hyväksi. ELY-keskusten Ympäristö-vastuualueet ohjaavat kohteiden hoitoa ympäristösopimuksia koskevien maastokäyntien ja kannanottojen sekä perinnemaisemaintoientien kautta. Lisäksi ELY-keskusten Elinkeino-vastuualue hoitaa ympäristökorvausjärjestelmään kuuluvien viljelijätukien myöntämisen ja valvonnan ja ohjaa sitä kautta hoitotoimia.

Yllä mainittuja ELY-keskusten resursseja suojelualueiden perinnebiotooppien hoitoon ei ole huomioitu tässä Metsähallituksen toimintaohjelmassa.

VALTAKUNNALLISET TAVOITTEET OHJAAVAT KOHDEVALINTAA

VALTAKUNNALLISET TAVOITTEET OHJAAVAT SUUNNITTELUA

Valtakunnalliset perinnebiotooppien hoidon tavoitteet yhdessä Metsähallituksen Luontopalvelujen perinnebiotooppien hoidon toimintaohjelman linjausten kanssa määrittävät, minkälaisia kohteita hoitoon valitaan. Valtakunnallisessa tarkastelussa nähdään myös kohteiden ja luontoarvojen alueelliset keskittymät sekä hoitotilanne, ja pystytään näin suuntaamaan hoitotoimia maantieteellisesti.

Toimintaohjelmityön taustaksi toteutettiin perinnebiotooppien hoidon maantieteellistä kohdentamista helpottava päätösanalyysi Zonation-ohjelmalla. Oheiselta tuloskartalta käy ilmi tiedossa olevien luontotyyppien sekä uhanalaisten kasvilajien esiintymien perusteella, missä sijaitsevat ekologiselta arvoltaan merkittävät kohdekeskittymät valtakunnallisessa mittakaavassa. Yhdessä suojelualueiden arvokohteiden ja uhanalaisten lajien sijaintia kuvaavien karttojen kanssa (ks. kohta Sijoittuminen kartalla) voidaan osoittaa, mille maantieteellisille alueille uusia hoito-

toimia on erityisesti tarve kohdentaa. Selvimpänä laajana keskittymänä valtakunnallisessa tarkastelussa esiin nousee Lounais-Suomi, jossa on eniten arvokohteita hoitamatta. Toinen laaja keskittymä on Pohjois-Pohjanmaa. Täällä hoidetut rantaniityt muodostavat jo suhteellisen tiheän kohdeverkoston, joten uusien hoitokohteiden tarve ei ole niin suuri. Valtakunnallinen perinnebiotooppien kohdeverkoston ja hoitotilanteen tarkastelu tulee uusia tämän toimintaohjelmakauden aikana, sillä tieto lisääntyy inventointien ja hoidon edetessä.

Kohteiden valinta lähtee valtakunnallisista tavoitteista

Kuva: Katja Raatikainen

TARVITAANKO NÄIN PALJON SUUNNITTELUA?

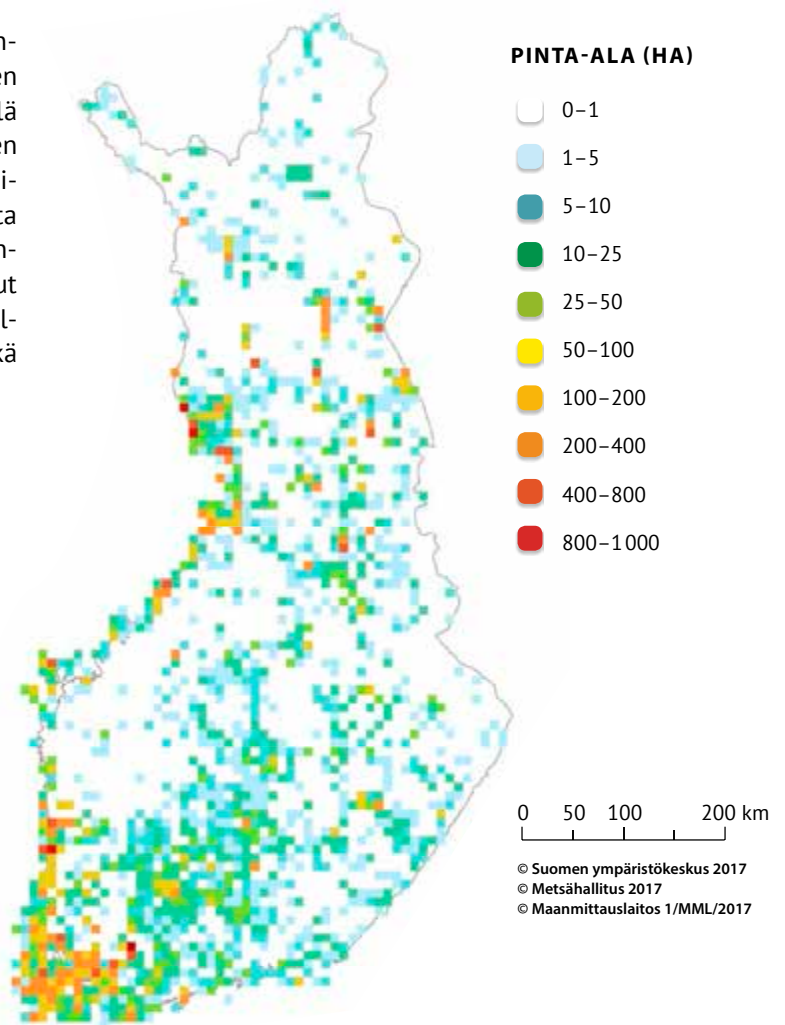
Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Suunnitelmallisella hoitokohteiden valinnalla, laadukkaalla toimenpidesuunnittelulla sekä selkeällä työkohteistuksella päästään tavoiteltavaan lopputulokseen ja saavutetaan kohdekohtaiset, alueelliset tai valtakunnalliset päämäärät. Suunnittelun kaikkien vaiheiden ja tasojen tulee hyödyttää kohteiden ja lajien tilan parantamista ja hoidon toteutumista. Erilaisissa suunnitelmissa on aina tarpeen varmistaa suunnittelun tarkoitus ja kytkeytyminen käytännön hoitoon, kohteiden priorisointiin ja seurantaan.

ALUEELLISET YLEISSUUNNITELMAT

Valtakunnallisia linjauksia täydentää luonnonhoidon alueellinen yleissuunnittelu. Alueellinen yleissuunnittelu luontoarvoiltaan keskeisillä maantieteellisillä alueilla tukee erilaisten arvojen ja tavoitteiden yhteensovittamista. Yleissuunnitelman tarve lähtee yleensä alueen uhanalaisista luontotyypeistä ja lajeista, joille soveltuvaa elinympäristön pinta-alaa pyritään lisäämään muut arvot huomioiden. Yleissuunnitelmissa tarkastellaan luontotyyppien kytkeytymistä toisiinsa sekä

Vahvin perinnebiotooppiarvojen keskittymä sijaitsee Lounais-Suomessa

Zonation-analyysi valtakunnallisella perinnebiotooppiaineistolla, mukaan lukien inventoidut perinnebiotoopit ja suojelualueiden perinnebiotooppikohteet. Analyysi toteutettiin tiedossa olevien luontotyyppien sekä uhanalaisten ja silmälläpidettävien perinnebiotooppien kasvilajien esiintymien pohjalta. Tulokartalla (10 x 10 km ruuduilla) erottuu merkittäviä perinnebiotooppiarvojen keskittymiä. Värit kuvaavat ruudun sisään jäävän priorisoidun pinta-alan määrää hehtaareina. Lähde: Raatikainen K. J., Mussaari, M., Raatikainen, K. M. & Halme P. 2017: Systematic targeting of management actions as a tool to enhance conservation of traditional. *Biological Conservation* 207: 90–99.

käytännön näkökulmasta järkevien hoitokokonaisuuksien muodostamista. Yleissuunnittelun avulla voidaan sovittaa yhteen joskus ristiriitaiseltakin tuntuvia tavoitteita varsinkin alueilla, joilla esiintyy runsaasti päällekkäisiä arvoja. Hyvänä esimerkkinä alueellisesta yleissuunnittelusta toimii lehtojen ja perinnebiotooppien hoidon yleissuunnittelu keskeisillä lehto- ja perinnebiotooppiarvoja käsittävillä alueilla. Alueellisen yleissuunnittelun johtopäätökset voidaan viedä Natura 2000 -alueiden yleissuunnitelmiin tai hoito- ja käyttösuunnitelmiin. Luonnonhoidon yleissuunnitelmia on pilotoitu Selkämeren kansallispuistossa sekä Saaristomerellä.

Eryityisesti alueellisen luonnonhoidon yleissuunnittelun tarvetta on niillä alueilla, joilla on paljon valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita perinnebiotooppikohteita, sekä paljon uhanalaisia ja kiireellisesti suojeltavaa lajistoa, esimerkiksi useat aluekokonaisuudet Lounais-Suomessa. Tällaisilla monien arvojen keskittymillä olemassa olevaa hoitokohteiden verkostoa täydennetään kunnostamalla arvokohteiden lisäksi paikallisesti arvokkaita ja kunnostuskelpoisia kohteita. Alueellisessa luonnonhoidon yleissuunnittelussa voidaan tarkentaa yksittäisten kohteiden hoitotavoitteita tai -menetelmiä osana laajempaa kokonaisuutta. Esimerkkinä haapajatkumon ylläpitäminen: jos suojelualueverkostossa on hyvin edustettuna metsiä, joilla kasvaa eri-ikäistä haapaa, ei nuorta niityille kasvanutta haapaa tarvitse säästää yksittäisen perinnebiotooppikohteen hoitotoimissa. Jos sen sijaan alueen suojelualueverkostossa ei ole riittävästi uhanalaisen lajiston säilymisen edellytyksenä olevaa haapaa, voidaan haapajatkumon ylläpitäminen huomioida perinnebiotooppikohteen kunnostuksessa.

KOHTEIDEN VALINTA PAIKALLISTASOLLA

Hoitokohteiden valintaa ohjaavat valtakunnalliset sekä alueellisessa yleissuunnittelussa määritellyt priorisoinnit ja tavoitteet. Siten kohteiden valinta on suunnitelmallista. Päätökset hoitokohteiden valinnasta paikallistasolla tekevät Metsähallituksen Luontopalvelujen alueelliset tiimit. Valintaa tehdään jatkuvasti osana tiimien vuosittaista toiminnansuunnittelua. Suunnitteluun ja toteutukseen otettavien kohteiden valintaan vaikuttavat tiimien käytössä olevat resurssit, esimerkiksi käynnissä olevat hankkeet. Ekologisin perustein valitut hoitokohteet vahvistavat kohdeverkostoa turvaten perinnebiotooppiarvot pitkällä tähtäimellä. Vahvassa kohdeverkostossa lajit säilyvät ympäristönmuutoksista huolimatta. Hoitotoimien keskittäminen on kustannustehokasta myös käytännön näkökulmasta.

Kohteelle tai kohdekokonaisuudelle tehtävässä toimenpidesuunnitelmassa tarkennetaan hoitotavoitteet kuvioittain, määritellään sopivimmat hoitotavat sekä arvioidaan hoidon vaikutukset. Toimenpidesuunnitelmaa tarkennetaan tarvittaessa, esimerkiksi uhanalaisten lajien seurantatulosten perusteella, muinaisjäännösten löytymisen vuoksi tai suunniteltaessa alueelle virkistyskäyttöä. Hoitosuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ja vastuujako tarkennetaan hoidon toteuttajan kanssa tehtävässä alueen käyttöoikeus- tai hoitosopimuksessa. Toimenpidesuunnitelmalla täydentää työkohdesuunnittelu, jossa määritetään tarkat toteutusohjeet hoitotyön toteuttajittain ja toimenpiteittäin sekä arvioidaan kustannukset.

APUNA AJANTASAINEN KOHDETIETO

Kohteiden valinta lähtee valtakunnallisista tavoitteista

Ajantasaiset kohdetiedot ovat pohjana valtakunnallisten ja alueellisten tavoitteiden jalkauttamisessa kohteiden hoitoa toteuttaville alueellisille Metsähallituksen Luontopalvelujen tiimeille. Kohdetietojen avulla voidaan poimia tiimin kiireisimmät hoitokohteet osaksi seuraavan vuoden toiminnansuunnittelua tai tarkastella vaikkapa missä tiimin vastuulla ovat arvokkaimmat kohdekokonaisuudet sijaitsevat ja mikä on niiden hoitotilanne. Kohteita voidaan tarkastella myös suhteessa muihin luontotyypeihin

sekä suojelualueita ympäröiviin luontotyyppien ja lajien esiintymiin.

Tämän Metsähallituksen Luontopalvelujen perinnebiotooppien hoidon toimintaohjelmatyön yhteydessä koottiin tietoaaineisto suojelualueiden perinnebiotooppikohteista ja tehtiin kohdekohtainen priorisointi paikkatietojärjestelmään. Kohdekohtaisessa priorisoinnissa käytettiin arviointiperusteina tietoa kohteiden arvoluokasta, hoitotilanteesta ja kiireellisyydestä. Koska merkittävältä osalta Metsähallituksen maiden ja yksityisten suojelualueiden

kohteista puuttuvat tarkemmat perinnemaisemainventoinnin tiedot kuten arvoluokka tai tieto hoitotilanteesta, ei kaikkia kohteita pystytty arvioimaan. Kohdetietoa päivitetään sitä mukaa kuin

tiedot lisääntyvät ja inventointeja ja seurantoja tehdään. Aineisto on käytettävissä suunnittelussa ja hoitokohteiden valinnassa sekä raportoinnissa SAKTI-järjestelmässä

PERINNEBIOTOOPPIEN KOHDETIEDON YDIN: ARVUOKITUS, HOITOTILANNE JA HOIDON KIIREELLISYYS

Arvoluokitus

Valtakunnallisessa perinnemaisemainventoinnissa on käytössä kohdekohtainen arvoluokitus, joka perustuu kohteen arvotekijöihin ja niiden tilaan. Keskeisimpiä arvotekijöitä ovat perinnebiotoopeille tunnusomaisen lajiston ja luontotyyppien esiintyminen ja niiden nykytila. Arvoa nostaa uhanalainen ja harvinainen lajisto sekä uhanalaisimpien luontotyyppien esiintyminen. Kohteilta arvioidaan myös hoitotilannetta, hoidon laatua sekä hoitavoitteiden saavuttamista. Myös kohteen maankäytön historia ja hoitojatkumo vaikuttavat arvoon. Yhtäjaksoisesti perinteisesti jatkunut hoito käy yleensä ilmi myös suoraan lajisto- ja luontoarvojen kautta. Myös maisemalliset arvot ja kulttuurihistoriallinen merkittävyys vaikuttavat kohteen arvoon. Arvokkaimpia kohteita ovat valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet. Kunnostuskelpoiset kohteet huomioidaan arvioimalla luontotyyppi- ja lajistoarvojen palautumista, jos kohde saadaan hoidon piiriin. Arvoluokituksen kautta

V	valtakunnallisesti arvokas
M+	maakunnallisesti arvokas, lähellä valtakunnallista tasoa
M	maakunnallisesti arvokas
M-	maakunnallisesti arvokas, lähellä paikallista tasoa
M*	inventoimaton kohde, arvioidaan vastaavan maakunnallista tasoa
P+	paikallisesti arvokas, lähellä maakunnallista tasoa
P	paikallisesti arvokas
P-	paikallisesti arvokas, juuri ja juuri joitakin perinnemaisema-arvoja
P*	inventoimaton kohde, arvioidaan vastaavan paikallista tasoa
PT	puutteellisesti tunnettu, inventoimaton kohde, jonka kuitenkin tiedetään olevan perinnebiotooppia
K	kunnostamiskelpoinen (ei täytä varsinaisten perinnemaisemaarvoluokkien kriteerejä, mutta omaa potentiaalia nousta korkeampaan luokkaan kunnostuksen myötä)
U	perinnebiotooppien lajistolle tärkeä kohde, joka ei ole perinnebiotooppia (esim. vanha pelto, sähkölinjan alus, laskettelurinne, linnoitusvalli, jne)
E	ei perinnemaisema-arvoa (inventoitu kohde, jolla ei ole perinnemaisema-arvoja tai jonka aiemmat luontoarvot on täysin menetetty)
L	kohde jolla esiintyy luontaisesti jotakin perinnebiotooppien luontotyyppiä (esim. luontainen rantaniitty)

voidaan paikantaa myös perinnebiotooppilajiston kannalta tärkeitä uusympäristöjä tai perinnebiotooppien luontotyyppien luontaisia esiintymiä.

Enemmän arvoluokituksesta Kempin 2016 perinnemaisemien inventointiohjeessa.

Hoitotilanteen määrittäminen

Hoitotilannetta arvioidaan luokituksella josta käy ilmi, onko kohde hoitamatta vai hoidossa. Hoidettujen kohteiden osalta arvioidaan, onko hoito nykyisellään riittävää ja laadukasta vai onko hoidossa parannettavaa, esimerkiksi liian alhaisen laidunpaineen, raivaustarpeen tai hoitamattomien osa-alueiden vuoksi. Hoitotilannetta voidaan tarkastella esimerkiksi yhdessä arvoluokituksen kanssa, jolloin nähdään, missä ovat arvokkaimmat hoitoa vailla olevat kohteet.

- hoidossa, hoidon laatu hyvä
- hoidossa, mutta hoidossa puutteita
- hoidossa, ei tarkempaa tietoa hoidon laadusta
- ei hoidossa
- ei tietoa

Toimenpiteiden kiireellisyysarvio

Kohdekohtaista toimenpiteiden kiireellisyyttä arvioidaan luokituksella, joka määrittää uusien kohteiden hoitoon ottamiseksi tarvittavien tai täydentävien hoitotoimien kiireellisyyttä. Kiireellinen hoitotarve voi johtua merkittävien lajisto- tai luontotyyppi-arvojen taantumista tai erityisen merkittävien muiden arvojen nopeasta menettämisestä. Kiireellisyysarvioon vaikuttavat valtakunnallisissa perinnebiotooppien hoidon tavoitteissa esiin nostetut priorisoinnit sekä alueellisen yleissuunnittelun kautta esiin nousseet tarpeet. Esimerkiksi valtakunnallisesti priorisoitaviksi esitetyt kiireellisesti suojeltavien lajien esiintymät tulee saada hoitoon ensi tilassa, ja tällöin niiden kiireellisyysluokkana käytetään luokka heti. Toimenpiteiden kiireellisyysarvioita voidaan tarkastella yhdessä arvoluokan ja hoitotilanteen kanssa, jolloin nähdään missä sijaitsevat esimerkiksi kiireellisimmät hoitamattomat arvokohteet. Lisäksi voidaan löytää ne kohteet, joilla on kiireellistä parannettavaa hoidon laadussa.

- heti
- 5 vuoden kuluessa
- 10 vuoden kuluessa
- ei kiireellinen
- ei muutostarvetta

ONNISTU- NEESTI HOITOON

LAADUKKAAN HOIDON PERIAATTEET

Laadukas jatkuva hoito vaalii monimuotoisuutta, turvaa luontotyyppejä ja lajistoa sekä parantaa uhanalaisten lajien elinoloja. Monimuotoisuuden ylläpito on perinnebiotooppien hoidon tärkein peruste. Lisäksi hoito ylläpitää arvokasta kulttuurimaisemaa. Pitkäkestoinen laadukas hoito palkitsee, ja hyvin hoidetuilla kohteilla hoitotyötä tarvitaan jatkossa vähemmän.

- Hoito on suunnitelmallista
- Negatiivinen ravinnetase ylläpitää monimuotoisuutta
- Hoitointensiteetin vaihtelu kasvukauden aikana sekä vuosien välillä edesauttaa monimuotoisuutta
- Uhanalaisten lajien erilaiset vaatimukset huomioidaan hoidossa
- Laidunnus toteutetaan erillään peltolaitumista
- Karjalle ei anneta lisärehua. Poikkeuksena on lyhyt tilapäinen eläinten kesytykseen ja kiinniottoon liittyvä ruokinta. Kun laitumelta loppuu rehu, siirretään eläimet toiselle laitumelle
- Laiduneläinten hyvinvoinnista huolehditaan, eläimillä on riittävästi suojapaikkoja ja toimivat juomamahdollisuudet

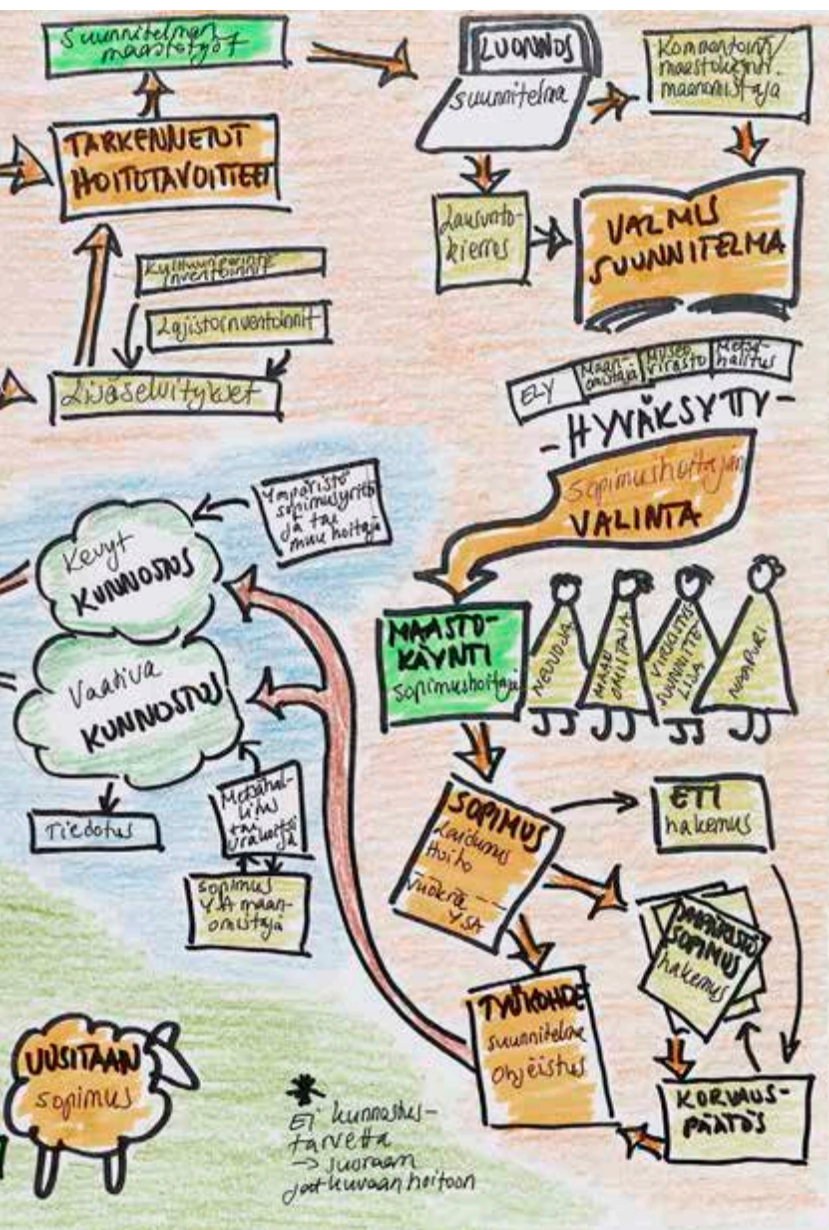

- Kivennäisen antopaikat ja eläinten suojapaikat sijoitetaan kauas arvokkaimmista ja kulumis-herkistä kohdista, kuten kedoista tai rannoista
- Laidunrakenteet pidetään hyvässä kunnossa
- Laidunnuspainetta seurataan ja sitä muutetaan tarvittaessa laidunkauden aikana. Jos maapaljastumia esiintyy runsaasti, on se merkki yllilaidunnuksesta. Jos kasvillisuus on korkeaa ja karjalle kelpaamattomia kohtia on paljon, on se merkki alilaidunnuksesta
- Laidunten lohkotusta ja laidunkiertoa käytetään säätämään laidunnuspainetta isoilla alueilla
- Karjalle kelpaamattomien ongelmalajien täydennysniitosta huolehditaan
- Niitkohteilla niitto toteutetaan oikeaan aikaan
- Niitto tehdään leikkaavateräisellä laitteella
- Niitetty kasvimassa korjataan pois. Kasvimassa käytetään eläinten rehuksi, läjitetään niityn ulkopuolelle, kompostoidaan tai poltetaan

Kuva: Saara Lavi

- Raivaustarpeet tiedostetaan ajoissa ja raivauksista huolehditaan säännöllisesti. Mitä aiemmin tarttuu toimeen, sitä pienemmällä työllä pääsee
- Puuston raivauksissa huomioidaan puulajien kirjo, lehtipuusto, erirakenteisuus ja lahoppuusto. Lahopuuta jätetään sinne, missä se ei haittaa hoidon käytännön toteutusta
- Raivauksissa huomioidaan maisemalliset arvot, kuten näköyhteydet vesistöön ja tielle sekä avointen ja puustoisten alueiden reunaosat
- Raivaus- ja polttokasat sijoitetaan vähempi-arvoiseen kohtaan aluetta
- Vieraslajien torjunnasta huolehditaan
- Kulttuurihistorialliset elementit huomioidaan hoidon toteutuksessa
- Hoitoa seurataan ja vuosittaiset hoitotoimet dokumentoidaan hoitopäiväkirjalla. Tiedot auttavat hoidon jatkosuunnittelussa

MUINAISJÄÄNNÖSTEN HUOMIOINTI HOITOTOIMISSA

Perinnebiotooppien hoitotoimenpiteet ovat hyvin harvoin muinaisjäännöksen kannalta haitallisia. Muinaisjäännökset ovat ihmisen rakentamia tai työn ja toiminnan tuloksena syntyneitä rakenteita, jotka tarvitsevat ihmisen kättä ja työtä säilyäkseen. Hoitotoimet tulee kuitenkin valita ja mitoittaa muinaisjäännöksen erityispiirteet huomioiden. Kohteita pyritään hoitamaan osana laajempaa maisemallista kokonaisuutta aina kun se on mahdollista. Lupa muinaisjäännöksen hoitoon saadaan Museovirastosta. Muinaisjäännös asettaa joitakin selkeitä rajoitteita yleisesti käytettäviin perinnebiotoopin hoitotoimenpiteisiin:

- Muinaisjäännösalueella ei saa polttaa raivausjätteitä
  - Poikkeuksena muinaisjäännökset, joita on hoidettu kulottamalla (esim. linnoitukset) tai joiden syntyyn liittyy polttaminen (kaskiröykkiöalueet)
- Muinaisjäännöksen päälle tai sisälle ei saa kasata raivaus- tai niittojätteitä
  - Esimerkiksi kellarikuoppiin ei saa sijoittaa niittojätettä
- Kaivaminen on kielletty
  - Esimerkiksi aitaolppien pystytys vaatii suunnittelua ja mahdollisesti arkeologin valvonnan
- Puiden ja pensaiden poisto tehdään ensisijaisesti muinaisjäännösrakenteiden päältä
  - Työt on tehtävä huolellisesti ja varovaisesti, jottei maanpintaa ja rakenteita rikota
  - Joskus laiturilla puilla tai pensailta voidaan estää rakenteiden rikkoutuminen tai kuluminen
- Kaikki laiduneläimet eivät sovi kaikille muinaisjäännösalueille
  - Esimerkiksi hevosten poluista voi syntyä eroosiota
- Laidunnuspainetta on tarkkailtava
  - Muinaisjäännöksen kannalta lievä yllilaidunnus tuottaa parhaimman tuloksen, mutta liikalaidunnus aiheuttaa eroosiota
- Muinaisjäännösrakenteita ei saa korjata tai muuttaa
  - Kuitenkin jotkin rakenteet voivat tarvita korjausta ennen ylläpitävää hoitoa, esimerkkinä maalinnokitukset

HOIDON SUUNNITTELUUN JA TOTEUTUKSEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Suojelualueilla hoidon päätavoitteena on laadukas, uhanalaisia lajeja ja luontotyyppejä elvyttävä hoito. Parhaan tuloksen saavuttaminen riippuu hoitotyön toteuttajan taidoista ja motivaatiosta, sekä hoidon riittävästä työohjauksesta. Kustannuksiin vaikuttavat lisäksi useat kohdekohtaiset tekijät.

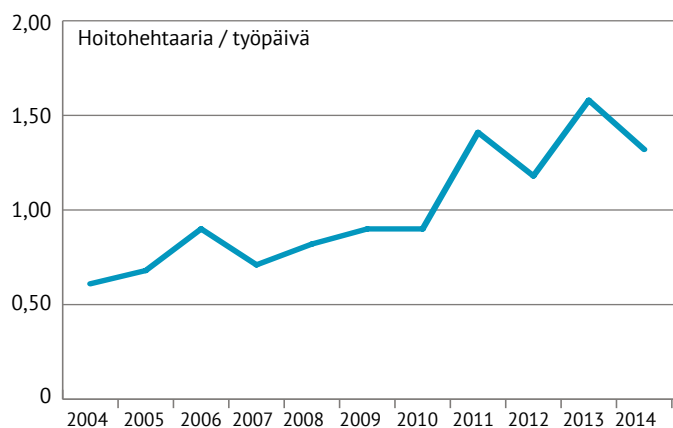
Seuraavat tekijät ovat keskeisiä suunnittelun ja toteutuksen kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä:

- uhanalaisten lajien määrä
- uhanalaisten luontotyyppien määrä
- kohteen laajuus
- umpeenkasvun aste
- virkistyskäyttötarpeet
- muinaisjännökset
- käytettävät hoitomenetelmät
- kohteen sijainti
- saavutettavuus yleisiltä teiltä
- yksityinen maanomistaja ja maanomistajien lukumäärä
- hoitajan ammattitaito
- Metsähallituksen suunnittelijan ja työohjaajan ammattitaito
- mahdolliset puutulot

Kustannuksia voidaan laskea esimerkiksi €/hehtaari tai €/uhanalainen laji. Hehtaarikustannuksiltaan kallis kohde onkin usein saavutettua monimuotoisuutta ja uhanalaisia lajeja kohden laskettuna edullinen. Esimerkiksi kun laadukkaalla hoidolla turvataan useita uhanalaisia lajeja hoitohehtaarilla, jää kustannus yhtä uhanalaista lajia kohden alhaiseksi. Perinnebiotooppien hoito on luontotyyppien hoidon lisäksi aina lajien hoitoa ja arvokkaimmilla, lajirikkaimmilla kohteilla hoito räätälöidään lajien hoitovaatimusten mukaan.

Tällä hetkellä Metsähallituksen Luontopalvelujen kustannuksia ja resurssitehokkuutta mitataan vuosittaisilla kokonais- ja hehtaarikustannuksilla. Hoitohehtaarit ovat lisääntyneet ja kustannukset hehtaaria kohti alentuneet. Samalla ei ole kuitenkaan pystytty panostamaan riittävään ohjaukseen ja siksi hoidon laatu on jäänyt monin paikoin heikoksi.

METSÄHALLITUKSEN PERINNEBIOTOoppiEN HOIDON RESURSSITEHOKKUUS

Hoitopinta-alaan suhteutettu työaika Metsähallituksen maiden perinnebiotooppien hoidossa Luontopalveluissa 2004–2014. Lähde: Metsähallituksen luontopalvelujen toiminnan ja ajankäytön seuranta 2014

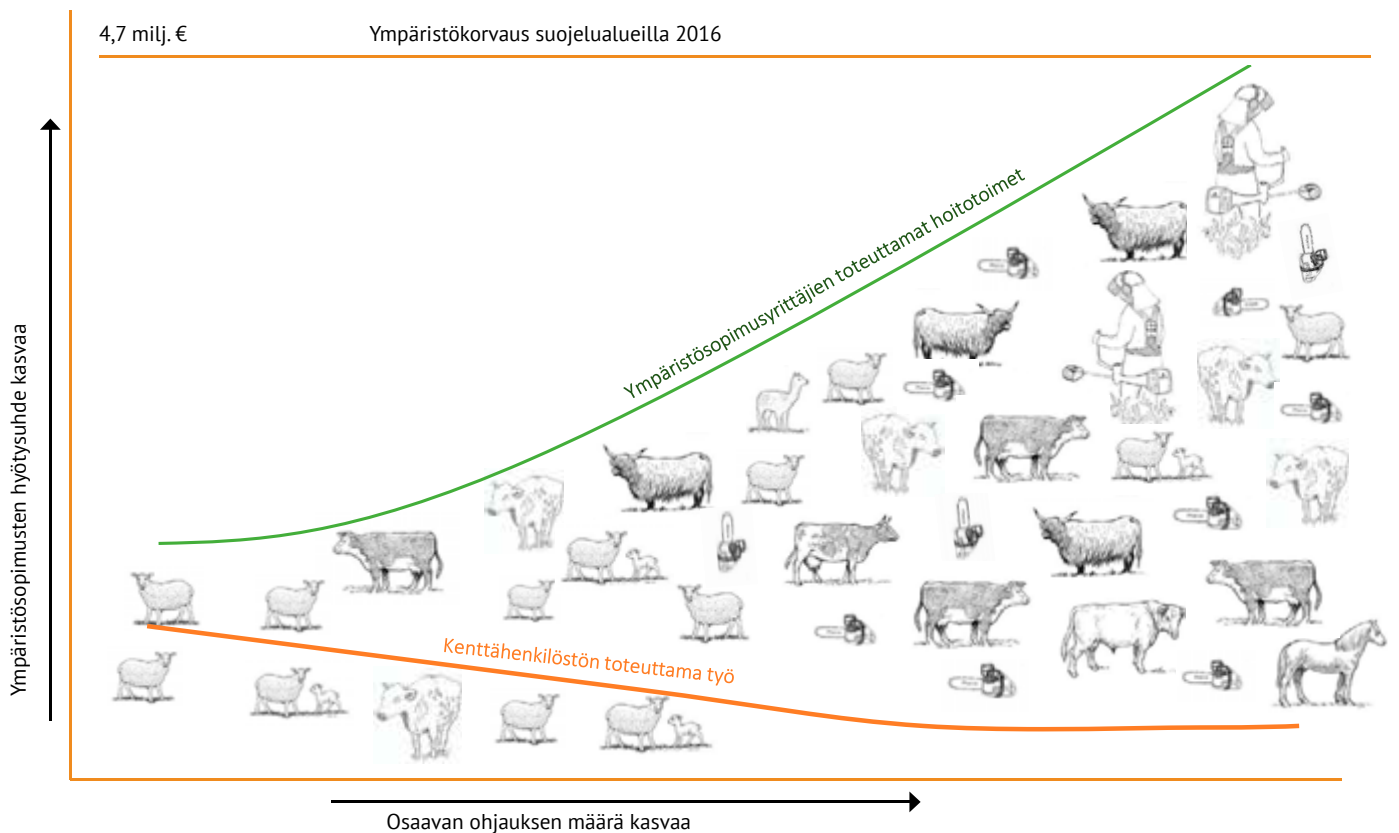
Vaikka resurssitehokkuus pinta-alaan suhteutettuna on parantunut, on hoidon laatu monin paikoin heikentynyt ja ympäristösopimusten konkreettisten hoitotoimien hyötysuhde jäänyt alhaiseksi

RIITTÄVÄ TYÖNOHJAUS EDELLYTYS HOIDON ONNISTUMISELLE

Hoitotoimien työnohjaus on Metsähallituksen perinnebiotooppityön tärkein elementti. Ilman asiantuntevaa ja riittävää työnohjausta ei saavuteta suojelualueiden tavoitteita laadukkaasta, ekologisesti vaikuttavasta ja monia arvoja hyödyttävästä hoidosta. Hoitotoimien toteuttajia voivat olla ympäristösopimusyrittäjät, yhdistykset, vapaaehtoiset, urakoitsijat tai Metsähallituksen oma kenttähenkilöstö. Kun työnohjaukseen panostetaan hoitokohteella ajoissa, ohjauksen kustannukset vähitellen laskevat.

Järjestelmä, jossa hoidon rahoitus kanavoituu ympäristösopimusjärjestelmän kautta, mutta työnohjaus Metsähallituksesta, on hoidon ohjaajalle haasteellinen. Hyvän tuloksen saavuttamiseksi on tunnettava perinnebiotooppien kunnostus- ja hoitomenetelmien lisäksi ympäristökorvausjärjestelmä, ymmärrettävä perussasiat karjanhoidosta ja alueellisista olosuhteista, tunnettava alueelliset yhteistyötahot sekä omattava hyvät sosiaaliset taidot. Tämä vaatii jatkuvaa tietotaidon ylläpitoa ja kouluttautumista. Ympäristösopimusyrittäjän

Työnohjauksen vaikutus ympäristösopimuskohteiden työn määrään ja laatuun. Metsähallituksen Luontopalvelujen osaavan ohjauksen lisääntyessä ympäristösopimusten kautta toteutetun hoidon vaikuttavuus kasvaa ja samalla Metsähallituksen kenttähenkilöstön toteuttamien konkreettisten hoitotoimien tarve vähenee. Piirrookset: Jari Kostet, Maija Mussaari, Roland Vösa.

Kuva: Katja Raatikainen

Yhteistyösuhteiden jatkuvuus sekä osaamisen ja luottamuksen lisääntyminen tuottavat merkittävää kustannussäästöä, kun työnohjaus toteutetaan pitkäjänteisesti Metsähallituksen vakituisella henkilöstöllä

tai muun hoitotahon kanssa toteutetun yhteistyön jatkuessa pitkään toimintatavat vakiintuvat, ammattitaito karttuu ja työnohjauksen kustannukset laskevat.

Jotta työnohjaus on laadukasta ja pitkäjänteistä, on siihen varattava riittävästi resursseja. Työnohjaus vaatii erityistä ammattitaitoa ja kokemusta. Henkilösuhteiden vakiintuessa ja kohdetuntemuksen kasvaessa ohjauksen kustannustehokkuus paranee, ja siksi ohjauksen tulee tapahtua Metsähallituksen budjettirahoituksella vakituisen henkilökunnan toteuttamana luonnonsuojelupro-

sessissa tai kenttätiimissä. Jatkuvan hoidon työnohjaukseen ja hoidon dokumentointiin käytetty vuosittainen työaika vaihtelee tällä hetkellä heimboreaalisten, laajojen ja runsaslajisten saari-kohteiden kahdeksasta päivästä peruskohteiden kahteen päivään. Keskimäärin hoidon ohjaus vie 4 päivää / vuosi / kohde. Yhteistyön ja toimintatapojen vakiintuessa työmäärä vähenee keskimäärin 3 päivään / vuosi / kohde. Näin voidaan olettaa käyvän jatkuvan hoidon kustannuksille vuoteen 2025 mennessä.

HOITOMENETELMÄT

Suojelualueiden perinnebiotooppien hoito voidaan jakaa kohteiden peruskunnostukseen ja jatkuvaan hoitoon. Päätös tarkemmasta toteutusmenetelmästä ja toteuttajatahosta tehdään aina tapauskohtaisesti.

PERUSKUNNOSTUS

Yleisimpiä kunnostusmenetelmiä ovat puuston ja pensaston raivaus, mukaan lukien raivaustehneiden poltto, kunnostusniitto, kulotus tai poltto. Kunnostukseen sisältyy myös laitumen aitaaminen. Kunnostuksia toteuttavat pääasiassa urakoitsijat, ympäristösopimusyrittäjät, Metsähallituksen Luontopalvelujen luonnonhoitajat ja kenttähenkilöstö. Raivausta ja ruovikoituneiden rantaniittyjen kunnostusniittoa tehdään Metsähallituksen Luontopalveluissa pääsääntöisesti hankkeiden kautta ostopalveluna. Työlajeista poltto on toimenpiteenä vaativa ja hoidetaan pääsääntöisesti Metsähallituksen Luontopalvelujen omassa ohjauksessa.

Ympäristösopimusyrittäjät toteuttavat kunnostusraivauksia etenkin yksityisillä suojelualueilla, mutta jonkin verran myös Metsähallituksen mailla. Ympäristösopimusyrittäjien toteuttamaa raivausta olisi tarpeen ja mahdollista lisätä tulevaisuudessa, mutta se edellyttää tarkkaa ohjausta. Aitaamisen toteuttaa yleensä sopimuslaiduntaja. Joissakin tapauksissa myös Metsähallitus rakennuttaa aitoja hankekohteilla tai kohteilla, jotka ovat erityisen merkittäviä esimerkiksi virkistyskäytön kannalta. Vapaaehtoistyönä tehdään jonkin verran kunnostustoimia, pientä raivausta sekä etenkin raivausten jälkeisiä risutöitä. Myös vapaaehtoisvoimin toteutetut työt edellyttävät tarkkaa ohjausta.

JATKUVA HOITO

Jatkuvalla hoidolla tarkoitetaan vuosittaisia toistuvia toimenpiteitä. Pääasiallinen hoitotapa on laidunnus, jolla hoidetaan nykyisin yli 95 % suojelualueiden hoitoalasta. Laidunnus toteutetaan pääosin ympäristösopimusyrittäjien kautta. Laidunnus on hyvä hoitotapa kun se toteutetaan oikein. Riittävä laidunnuspaine ja sen ajallinen säätely, laitumen lohkoittaminen ja sekalaidunnus useammalla eläinlajilla ovat tärkeimpiä ja kustannustehokkaimpia hoidon laadun parantajia. Liian kevyt laidunnuspaine ei juurikaan edistä monimuotoisuutta. Etenkin liian kevyt lammaslai-

Isopollo (*Parnassius apollo*) on uhanalainen avoimien ympäristöjen perhostaji, joka elää nykyään lähes ainoastaan ulkosaa-ristossa, pienten saarten avoimilla ketolaikuilla. Näiden ketolaikkujen on huomattu katajikoituvan hiljalleen umpeen. Kuva: Jaakko Ruola

dunnus saattaa taannuttaa kasvillisuutta ja uhanalaisia lajeja. Osana laidunnukseen kuuluu aitojen ylläpito. Tämä on sopimuslaiduntajan vastuulla.

Niittohoidoa toteutetaan kohteilla, joilla laidunnusta ei ole mahdollista toteuttaa laadukkaasti tai niitto on laidunnusta kustannustehokkaampi hoitotapa. Niittoa toteutetaan myös sellaisilla arvo-kohteilla, joita on pitkään yhtäjaksoisesti niitetty ja joiden ekologisten arvojen säilyminen edellyttää niittoa. Niittoa voidaan toteuttaa ympäristösopimusyrittäjien tai muiden sopimushoitajien avulla, joka on lähes aina kustannustehokkain niiton toteutustapa, tai vapaaehtoisten ja Metsähallituksen kenttähenkilöstön työnä.

Jatkuvan hoidon toimenpiteisiin sisältyy myös ylläpitoraivaus, jonka tarve riippuu hoidon laadusta, etenkin laidunnuksen tuloksesta. Ylläpitoraivaus on työlästä ja nostaa kohdekohtaiset kustannukset korkeiksi. Siksi laidunnus tai niitto on tärkeää toteuttaa niin, että ylläpitorauvauksen tarvetta ei pääse syntymään. Tämä edellyttää hoitajalta jatkuvaa kohteen tilan seurantaa. Ylläpitorauvaus sisältyy yleensä sopimushoitajan tehtäviin.

HISTORIALLISET TYÖTAVAT

Perinnebiotooppien maankäyttöhistoriaan liittyvät monet vanhat työtavat. Vanhoista työtavoista lehdesniittyjen hoito, kaskeaminen ja suoniittyjen hoito vaativat runsaasti henkilöresursseja. Tästä

Valkoselkätikka (*Dendrocopos leucotos*) viihtyy puustoltaan väljäverkenteisissä, valoissa ja lehtipuuvaltaisissa metsissä, joissa esiintyy paljon lahoppuuta. Valkoselkätikka hyötyy metsälaidunnuksesta. Erityisen hyviä tikkametsiä ovat vanhat kaskimetsät. Kuva: Antti Below

Työkohdepaketit niittourakoitsijalle tai yhdistykselle – ratkaisu pienten laiduntajaa vailla olevien kohteiden hoitoon?

syystä niistä säilytetään vain esimerkkejä luonnonsuojelualueverkostossa, ja kohteiden luonto- ja muita arvoja ylläpidetään kustannustehokkaamilla moderneilla menetelmillä.

Suoniittyjen niitosta ja rehun tuotannon parantamiseksi käytetystä paisutuksesta eli veden pinnan tilapäisestä nostamisesta säilytetään esimerkkejä Lapissa, Koillismaalla ja Kainuussa. Perinteisestä kaskeamisesta säilytetään esimerkkejä Itä-Suomessa, Kolin ja Linnansaaren kansallispuistoissa ja Telkkämäellä. Lehdestämisestä eli puiden versojen keruusta ja kuivattamisesta karjan talvirehuksi, sekä muista lehdesniittyjen perinteisistä hoitomenetelmistä säilytetään esimerkkejä Saaristomeren kansallispuiston hoideilla lehdesniityillä.

MENETELMISTÄ HYÖTYÄ MUILLEKIN ELINYMPÄRISTÖILLE JA LAJEILLE

Perinnebiotooppien hoitomenetelmiä voidaan soveltaa erilaisten puoliavoimista tai avoimista ympäristöistä riippuvaisten lajien hoitoon. Esimerkiksi perinnebiotooppien hoidon yhdistäminen valkoselkätikan elinympäristöjen, paahdeympäristöjen tai lintuvesien hoitoon voi tuottaa moninkertaisen monimuotoisuushyödyn suhteessa kustannuksiin.

Uhanalaisen lahoppuulajiston elinolosuhteita voidaan parantaa perinnebiotooppien hoidon yhteydessä. Jaloppuusta syntynyt lahoppu säilytetään aina kaikilla kohteilla. Lehtilahoppuuta tuotetaan lisää puustoisilla perinnebiotooppikohteilla. Vain niittoniityillä niittoa haittaavat maapuut korjataan kokonaan pois tai siirretään alueen reunoille.

Monet luontaisesti avoimet ympäristöt saattavat kaivata hoitoa ja hyötyä perinnebiotooppien hoitomenetelmistä. Näitä ovat esimerkiksi ulko Saariston luontaiset nummet ja merenrantaniityt, ravinteiset kalliot sekä letot. Luontotyyppien tilaa luontaisesti avoimilla ja merkittäväillä luontotyyppi- ja lajiesiintymillä suojelualueilla seurataan ja hoitotoimiin ryhdytään tarpeen mukaan avoimuuden säilyttämiseksi ja palauttamiseksi. Perinnebiotooppikohteiden yhteydessä esiintyvät luontaiset alueet voidaan ottaa osaksi laitumia, mikäli se on lajiston kannalta perusteltua.

UUSIEN HOITOTAPOJEN TESTAUS KIINNOSTAA

Erilaisten uusien hoitomenetelmien tai kohteiden käytännön testaaminen on tärkeää perinnebiotooppien hoidon kehittämiseksi ja kustannustehokkuuden parantamiseksi. Tässä menetelmiä, joista voimme löytää keinoja perinnebiotooppien laadukkaaseen mutta samalla kustannustehokkaaseen hoitoon:

- laidunnusajan pidentäminen
- tehokkaampi laidunten lohkotus
- ympärivuotinen laidunnus
- riistalajit laiduntajina
- pienten kohteiden hoito- ja urakointipaketit
- hakkuuaukkojen hankinta suojelualueiksi kalkkivaikutteisilla alueilla ja arvokohteiden läheisyydessä ja näiden laidunnus
- arvonsa menettäneiden kohteiden kunnostus arvokohteiden lähellä merkittäväillä kohdekeskitymillä
- uudenlaiset vapaaehtoistyön tavat
- uhanalaisten ja vaatelaidien lajien siirrot
- uudenlainen kalusto
- koneellisen haravoinnin mahdollisuudet

HOITAJAN VALINTA

SOPIMUSLAIDUNNUS JA -NIITTO

Metsähallituksen Luontopalvelut tekee perinbiotooppikohteilleen käyttöoikeussopimuksia karjanomistajien kanssa, ja myös niittohoito on mahdollista. Tällöin sopimushoitaja voi hakea hoidon kustannusten kattamiseen tukea maatalouden ympäristökorvausjärjestelmästä. Ympäristösopimuksen voivat saada viljelijät, rekisteröityneet yhdistykset ja nykyisin myös yksityishenkilöt. Useimmiten sopimuskausi Metsähallituksen kanssa on ympäristösopimuskauden pituinen eli 5 vuotta, mutta myös lyhyemmät tai pidemmät sopimukset ovat mahdollisia. Yksityisillä suojelualueilla (YSA) laidunnuksesta ja muista toimenpiteistä sovitaan maanomistajan kanssa. Myös YSA-alueiden vuokramaille voi saada ympäristökorvausta.

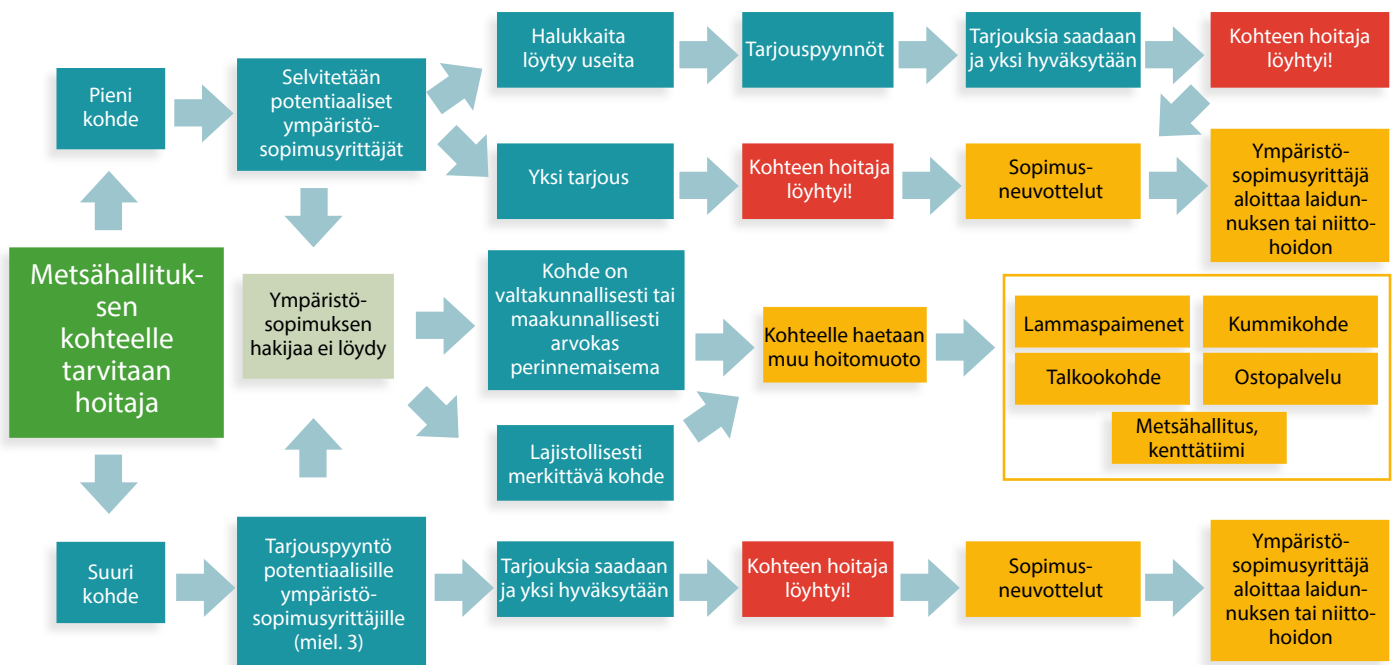
Alueen peruskunnostuksesta, kuten puuston harventamisesta ja alueen aitaamisesta, sovitaan Metsähallituksen ja YSA-alueilla myös maanomistajan kanssa. Aitaaminen ja aitojen kunnossapito ovat pääsääntöisesti sopimuslaiduntajan vastuulla. Myös erikoisaidat laitumen lohkoituksessa laidunnuspaineen säätämiseksi tai uhanalaisen lajiston turvaamiseksi kuuluvat sopimuslaiduntajalle. Ylläpitöraivaus kuuluu sopimushoitajalle ja

sen yksityiskohdista sovitaan kohdekohtaisesti. Sopimukseen ja mahdolliseen ympäristösopimuksen hakemukseen kirjataan sovittu vastuunjako kohteen hoidossa. Sopimushoitajalta edellytetään suojelualueen hoitosuunnitelman noudattamista. Ympäristösopimuksen hakeva sopimushoitaja (ympäristösopimusyrittäjä) on sitoutunut noudattamaan myös ympäristösopimuksen ehtoja ja sen yhteydessä laadittua suunnitelmaa.

Sopimushoitajien suojelualueilla toteuttama laidunnus tai niitto on kustannustehokasta, kun hoidon laatu on hyvä ja esimerkiksi laidunnuspaine on sovitettu kohteelle sopivaksi.

METSÄHALLITUKSEN KENTTÄTYÖ JA YSA-ALUEEN MAANOMISTAJAN TYÖ

Metsähallituksen Luontopalvelujen kenttähenkilöstö osallistuu hoitoon arvokkaimmilla ja vaativimmilla kohteilla sekä erityisissä työvaiheissa, ja niillä hoidettaviksi valituilla kohteilla joille ei sopimushoitajaa löydy. Kenttähenkilöstö osallistuu mm. kunnostusraivauksiin, niittoon ja polttoon. Tarvittaessa kenttähenkilöstö voi myös avustaa ympäristösopimusyrittäjää esimerkiksi kuljetuskalustolla. Erityisesti kenttähenkilöstön

Yksinkertaistettu jatkuvan hoidon toteuttajan valintakaavio Metsähallituksen Luontopalvelujen kohteella. Kohteelle pyritään aluksi löytämään ympäristösopimusyrittäjä. Mikäli yrittäjää ei löydy, selvitetään muuta hoidon toteuttajaa.

pitkä kokemus ja tietotaito ovat korvaamattoman arvokkaita monimuotoisten ja hankalasti saavutettavien kohteiden hoidossa hemiborealisella Saaristomerellä sekä Lapissa. Myös historiallisten työtapojen säilyttämisessä ja tietotaidon siirtämisessä kenttähenkilöstö on tärkeässä roolissa. Usein kenttähenkilöstön hoitamia kohteita hoidaan kokonaisuuksina, joissa samalla kertaan hoituu kulttuuriperinnön ylläpito, virkistyskäyttöraakenteiden huolto sekä perinnebiotooppien hoito.

Muiden kuin sopimushoitajien toteuttama hoito on kustannustehokasta, jos se on laadullisesti riittävää ja kustannukset alittavat Metsähallituksen kenttähenkilöstön tekemän työn kustannukset.

Yksityisillä suojelualueilla maaomistaja voi itse toteuttaa hoitotoimia, kun YSA-alueen rauhoitusmääräykset sallivat hoitotoimien toteuttamisen ja kohteella on hyväksytty hoitosuunnitelma. Maanomistaja voi toteuttaa itse sekä peruskunnostukseen että jatkuvaan hoitoon liittyviä hoitotoimia.

OSTOPALVELU

Ostopalveluna Metsähallituksen Luontopalvelut toteuttaa lähinnä puuston raivauksia peruskunnostuksessa olevilla kohteilla. Ostopalveluissa käytetään mahdollisia voimassa olevia puitesopimuksia. Joissakin tapauksissa hankkeiden osana voidaan toteuttaa ostopalveluna muutakin, kuten aitaamista. Ostopalveluna toteutettu niitto on harvoin käytetty toimenpide arvokkaimmilla kohteilla, jos muuta hoitajaa ei löydy. YSA-alueilla maanomistaja voi halutessaan käyttää urakoitsijaa hoitotoimien toteuttajana, kun rauhoitusmääräykset ja hoitosuunnitelma sallivat hoitotoimet.

Urakoitsijan ammattitaito ratkaisee sen, kannattaako urakoitsijaa käyttää. Ammattitaito on erityisen tärkeää monimuotoisten, useita uhanalaisia lajeja sisältävien arvokohteiden peruskunnostuksessa. Ammattitaidottoman urakoitsijan käyttö saattaa johtaa kohtalokkasiin lajiston menetyksiin tai työn ohjaamiseen ja valvomiseen kuluu

Ruovikon murskaus ja jyrshintä edesauttavat rantaniittyjen lajiston palautumista.
Kuva: Katja Raatikainen

Kuva: Maija Mussaari

työnohjaajalta suhteettomasti aikaa. Arvokohteilla osaavien, Metsähallituksen Luontopalvelujen luonnonhoitajien ja kenttähenkilöstön käyttö on usein urakoitsijaa kustannustehokkaampi vaihtoehto. Vähempiarvoisilla kohteilla, joilla toteutettava työ on selkeää, on urakoitsijoiden käyttö turvallista. Tällöinkin urakoitsijan ammattitaidon on oltava riittävä toimenpiteiden laadukkaaseen suorittamiseen. Arvokkaimmilla kohteilla umpeenkasvuaste on määräävin peruskunnostuksen kustannustekijä, sillä puuston poisto edellyttää tarkkaa metsurityötä. Vähemmän arvokkailla kohteilla koneellisesti poistettavasta puustosta saatava tulo kattaa usein kunnostuksen kustannuksia.

KUMMIKOHTEET

Metsähallituksen Luontopalvelut antaa erilaisille yhdistyksille, koululuokille ja harrastuspiireille hoitoon kummikohteita, kuten niittyjä tai pieniä suojelualueita. Useimmiten hoito on niittoa ja yläpitoraivausta. Joskus kummit toteuttavat myös kunnostusraivauksia. Kummikohdetoiminta on yleensä kustannustehokasta, sillä siinä hoidon järjestämisvastuu siirtyy kokonaisuudessaan toteuttajataholle. Kummikohteiden hoidon riittävä työnohjaus on tärkeää, jotta varmistetaan siitä, että hoito toteutetaan kohteelle sopivalla tavalla.

Kuva: Päivi Leikas

PERIAATTEET YMPÄRISTÖSOPIMUSYRITTÄJÄN VALINNASSA

Metsähallituksen Luontopalvelut ilmoittaa laidunnukseen tai niittoon soveltuvista kohteistaan Laidunpankki.fi -verkkopalvelussa tai lähettää suurista kohteista tarjouspyynnön vähintään kolmelle potentiaaliselle yrittäjälle (suuret > 10 hehtaarin kohteet). Olemassa oleviin hoitokokonaisuuksiin kytkeytyvät tai niiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevat uudet kohteet annetaan usein saman laiduntajan vastuulle laajempien ja kustannustehokkaampien kokonaisuuksien muodostamiseksi ja hoitotyön helpottamiseksi. Pienillä kohteilla ja alueilla joilla yrittäjiä on vähän, voidaan potentiaalisia hoitajia lähestyä myös suoraan.

Ympäristösopimusyrittäjän soveltuvuutta kohteen vaatimaan hoitopanokseen arvioidaan seuraavien tekijöiden perusteella:

- realistiset mahdollisuudet hoidon toteuttamiseen sekä eläinten hyvinvointi
- tilan eläinten määrä
- tilan toimintojen sijoittuminen kohteeseen nähden
- valmius laadukkaaseen hoitoon
- halukkuus peruskunnostustoimenpiteisiin
- halukkuus kohteen vaatimiin erityistoimenpiteisiin, esimerkiksi uhanalaisen lajiston vaatimat toimenpiteet
- useamman eläinlajin yhteislaidunnus
- kokemus sopimuslaidunnuksesta
- kokemus perinnebiotooppien hoidosta
- kokemus aikaisemmasta yhteistyöstä suojelualueilla
- paikallisyhteistyö
- tilan sijainti suhteessa hoidettavaan kohteeseen

Metsähallituksen Luontopalvelut tekee ympäristösopimusyrittäjien kanssa sopimukset kohteiden hoidosta. Kyseessä on käyttöoikeussopimus, jossa on vakioehdot sekä tapauskohtainen kuvaus kunkin kohteen hoitotoimien toteutuksesta ja vastuista. Kaikilla Metsähallituksen kohteilla vaaditaan ympäristösopimusyrittäjän työpanosta samojen periaatteiden mukaisesti. Ympäristösopimusyrittäjältä edellytetään suojelualueen hoitosuunnitelman noudattamista ja kohteelle soveltuvia menetelmiä ja sopivaa laidunnuspainetta ja/tai oikea-aikaista niittoa. Ympäristösopimusyrittäjä on sitoutunut noudattamaan myös ympäristösopimusta sekä eläinten hyvinvointia koskevia ehtoja. Käyttöoikeussopimuksen toteutumista seurataan laidun- tai hoitokatselmusten avulla. Sopimusehtojen noudattamatta jättäminen voi johtaa sopimuksen irtisanomiseen.

LAMMASPAIMENNUS

Syrjäisille perinnebiotooppikohteille, joille hoitomuodoksi soveltuu laidunnus ja joissa löytyy majoitukseen soveltuvia rakennuksia, on kehitetty lammaspaimentoimintaa. Lammaspaimeneksi voi hakea kuka tahansa viikoksi kerrallaan. Paikenne maksamaan viikkohintaan sisältyy majoitus ja tehtäviin kuuluu avustaa eläinten omistajaa lampaiden hoidossa. Lammaspaimenkohteiden valinnassa tulee huomioida kustannustehokkuus eli työnohjaukseen kuluva työajan ja tulojen suhde. Jos lammaspaimennusta suunnitellaan muille kuin arvokkaimmille (valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat) kohteille, tulee toiminnan aina kattaa laidunnuksen järjestämisestä koituvat kustannukset. Lammaspaimenkohteilla tehdään aina laidunsopimus eläinten omistajan kanssa (ks. Sopimuslaidunnus ja -niitto).

TALKOOT

Kansallispuistoissa ja muilla suojelualueilla järjestetään vuosittain yli 75 talkoot luonnon ja kulttuuriperinnön hyväksi. Näistä osa kohdistuu arvokkaille perinnebiotooppikohteille, joilla tehdään joukolla mm. umpeenkasvaneiden kohteiden raivausta, risujen keruuta ja polttoa, niittoa, vieraslajien torjuntaa, erilaisten rakenteiden kunnostusta ja joskus myös inventointeja. Talkoiden pituus vaihtelee yhden päivän talkoista jopa kahden viikon talkooleireihin. Talkoita järjestetään Metsähallituksen Luontopalveluissa sekä yhteistyös-

Kuva: Maija Mussaari

Kuva: Eveliina Nygren

sä eri tahojen kanssa. Keskeisimpiä kumppaneita talkoojärjestelyissä ovat luontojärjestöt. Talkoot tarjoavat myös yrityksille mahdollisuuden esimerkiksi virkistyspäivän viettoon.

Talkoita järjestetään sekä jatkuvan hoidon että peruskunnostuksen kohteilla. Erityisiä talkookohteita ovat historiallisen työtavan ylläpitokohteet kuten kasket ja lehdesniityt. Talkootoina voidaan tehdä myös esimerkiksi riukuaitaa. Talkoiden järjestäminen on suuri kustannustekijä ja talkootyön kustannustehokkuutta tulee aina tarkastella suhteessa saatuihin hyötyihin. Suurimpia Metsähallituksen kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä ovat logistiikkaratkaisut, työtä ohjaavien henkilöiden määrä ja viikonlopputyön määrä. Vuosittaisen niiton toteuttaminen talkoilla, erityiskohteita lukuun ottamatta on järkevää vain, jos Metsähallituksen henkilöstön työpanos pystytään pitämään alhaisena ja yhteistyökumppanilla on pitkä kokemus kohteen hoidosta. Kustannustehokkaimpia ovat hankkeiden ja pitkäaikaisten yhteistyöyhdistysten kautta toteutetut talkoot peruskunnostuskohteilla.

KARJANOMISTAJAN KIPUPISTEITÄ

Ympäristösopimusyrittäjälle suojelualueiden hoito on usein uusi työlaji. Luonnonhoitotyön oppiminen on haaste kiireisessä arjessa. Karjanomistajan näkökulmasta kipupisteet liittyvät ensisijaisesti tukiehtojen ja veloitteiden täyttämiseen sekä logistiikan järjestämiseen. Tässä keskeisimpiä karjanomistajan näkökulmia:

- Saatu ohjeistus kohteen hoidosta on usein vaillinaista tai epäselvää
- Eläinten kuljetukseen vaadittavan kaluston saatavuus on usein heikko. Kalustoa tulisi olla käytettävissä myös nopeita ratkaisuja vaativissa tilanteissa
- Luonnonhoidon oppimisprosessi tiloilla ottaa aikansa ja osaavista työntekijöistä on tiloilla usein pulaa
- Ympäristösopimussuunnitelma ei usein vastaa suojelualan toimenpidesuunnitelmaa
- Uhanalaisen lajiston ja luontotyyppien hoitovaatimusten soveltaminen eläintilan vuosirytmiiin on haasteellista
- Suojelualueilla eläimiä joutuu siirtämään normaalia useammin kesken laidunkauden. Eläinten siirtojen rekisteröintivelvoitteen tahaton laiminlyönti voi johtaa sanktioihin ja kohtalokkaiisiin seurauksiin tilan talouden kannalta
- Eläinten kunto ja painonnousu vaikuttavat tilan tulokseen. Toisaalta hyvälaatuinen, vähärasvainen luonnonlaidunliha on kysytty tuote
- Laitumen koko vaikuttaa tukien määrään, mutta myös laitumen soveltuvuuteen eri eläinlajeille ja tuotantosuunnille
- Eläinten valvonta syrjäisillä kohteilla on usein haasteellista järjestää

KUMPPANEITA JA KOHDERYHMIÄ

Perinnebiotooppien hoito on yhteistyötä. Hoidon tuloksista pääsevät nauttimaan myös monet, jotka eivät osallistu käytännön hoidon toteutukseen suojelualueilla. Tässä on esitelty Metsähallituksen Luontopalvelujen keskeisimpiä kumppaneita ja kohderyhmiä sekä heille suunnattuja viestejä.

• Ympäristösopimusyrittäjä

- Laidunnus ja niitto ovat todella arvokasta luonnonhoitotyötä
- Jatkamme Metsähallituksessa toimintaamme luotettavana sopimuskumppanina
- Suojelualueilla on mahdollisuuksia lisälaitumiin ja sopimusniittoon
- Sopimuskumppanuus suojelualueilla tukee maatalousyrittäjien toimintaa

• Yhdistys

- Tarjoamme mahdollisuuksia yhteistyöhön talkoo- ja hoitosopimuskohteilla
- Suojelualueilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa oman lähiympäristön tilaan
- Perinnebiotooppien hoito on arvokasta työtä uhanalaisimpien luontotyyppien ja lajien sekä myös maisemien ja kulttuuriperinnön säilymisen hyväksi

• Urakoitsija

- Tarjoamme työtä osaaville luonnonhoitajille ja tuemme paikallista yrittäjyyttä
- Menetelmien ja laitteiden innovatiivinen kehittäminen voi poikia aivan uusia mahdollisuuksia
- Kannattaa seurata kilpailutuksiamme Metsähallituksen verkkosivuilla

• Maatalouden neuvontaorganisaatio

- Paikallinen yhteistyö ja sujuva tiedonvaihto ovat ensiarvoisen tärkeitä kohteiden hoitoon saattamisessa ja hoidon laadun parantamisessa
- Olemme luotettava yhteistyökumppani ja tarjoamme laidunnus- ja urakointimahdollisuuksia viljelijöille ja muille maaseudun yrittäjille
- Hankeyhteistyössä on paljon mahdollisuuksia

• Alueellinen luonnonsuojeluviranomainen

- Kohdennamme hoitotoimia luonnon- ja kulttuurimaiseman suojelun kannalta arvokkaimmille kohteille
- Yhteistyö ja tiedonvaihto ovat ensiarvoisen tärkeitä kohteiden hoitoon saattamisessa ja laadun parantamisessa
- Yhteisillä käytännöillä voimme sujuvoittaa työnjakoa YSA-alueilla

• Alueellinen tukisopimuskesittelijä

- Sujuva tiedonvaihto on tärkeää sopimuskohteiden hoidon ja hoidon laadun kannalta
- Yhdenmukainen sopimushakijoiden kohtelu valtakunnallisesti luo luotettavan pohjan perinnebiotooppien hoidolle
- Suojelualueiden ympäristösopimuskohteet ovat parasta luokkaa ja niiden hoidon laatua seurataan
- Meiltä Metsähallituksesta saa lisätietoa suojelualueille sijoittuvista kohteista

• Yksityisen suojelualueen maanomistaja

- Saatat omistaa hiomattoman timantin, jonka luonto- ja maisema-arvot paranevat merkittävästi hoidon myötä
- Olemme Metsähallituksen luontopalveluissa yhdessä alueellisen luonnonsuojeluviranomaisen kanssa apunasi hoidon järjestämisessä

• Arvokkaan kohteen omistaja suojelualueiden ulkopuolella

- Tarjoamme suojelualueilla esimerkkejä hyvin hoidetuista perinnebiotooppikohteista, joihin pääsee tutustumaan ja ottamaan oppia

• Retkeilijä

- Stop, olet arvokkaalla kohteella. Nauti luontokokemuksesta ja maisemista ja hyödynnä mahdollisuudet tutustua luontoon, laiduneläimiin ja kulttuuriperintöön
- Vaalimme Metsähallituksessa kansallista luonnon monimuotoisuutta kulttuuriperinnön suojelun näkökulmat huomioiden

Kuva: Maija Mussaari

• Talkoolainen

- Tarjoamme mahdollisuuden elämyksiin ja tekoihin luonnon ja kulttuuriperinnön hyväksi
- Osallistamalla tapahtumiin saat tilaisuuden nähdä hienoimpia kohteita ja maisemia
- Perinnebiotooppien hoito on oivaa hyötyliikuntaa ja samalla teet arvokasta luonnonhoitotyötä

• Suomen ympäristökeskus

- Teemme aktiivisesti työtä luontotyyppien tilan parantamiseksi ja hoidamme uhanalaisia lajeja
- Keräämäämme tieto on hyödynnettävissä luonnontilan arvioinneissa (mm. luontotyyppien ja lajien uhanalaisuusarvioinnit ja direktiiviraportointi)
- Suojelualueiden kohteita on mahdollista käyttää tutkimustarkoituksiin

• Tutkija

- Keräämämme tieto on hyödynnettävissä tutkimustarkoituksiin
- Suojelualueita on mahdollista käyttää tutkimuskohteina
- Tutkimusta tarvitaan. Kaipaamme käytännön työn tueksi tietoa mm. perinnebiotooppien hoidon vaikutuksista, lajeista, kustannustehokkaista uusista hoitomenetelmistä, yhteislaidunnuksesta ja paikallistaloudellisista vaikutuksista

• Museovirasto, maakuntamuseot, opetus- ja kulttuuriministeriö

- Suojelualueiden hoidetuilla perinnebiotoopeilla sijaitsevat muinaisjäännekohteet ovat ainoita systemaattisesti hoidettuja muinaisjäännekohteita

• Ympäristöministeriö

- Perinnebiotooppien hoito on kustannustehokasta lajien ja luontotyyppien suojelua sektorirajat ylittäen mutta vaatii tehokkaampia keinoja ja ohjausta
- Toimimme uhanalaisimpien luontotyyppiemme ja niiden lajiston uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi
- Toteutamme lukuisia EU-tavoitteita, hoidamme Natura 2000 -luontotyyppisiä ja lajeja sekä toteutamme eurooppalaista maisemayleissopimusta
- Suojelualueilla sijaitsevat arvokkaimmat kohteemme, joiden hoidon jatkuminen on turvattava
- Yksityisten suojelualueiden hoidon rahoitus kuntoon

• Maa- ja metsätalousministeriö

- Suomen luonnon monimuotoisuus ei säily ilman laiduntavaa karjaa
- Suojelualueet tarjoavat hyviä laidunalueita karjatilaille ja parantavat tilojen elinkelpoisuutta
- Ympäristökorvausjärjestelmä on tärkein perinnebiotooppien rahoituskanava. Maaseutuohjelmissa on jatkossakin varmistettava resurssit maatalousluonnon ja perinnebiotooppien hoitoon. Tuomme mielellämme kokemuksemme avuksi kehitystyöhön
- Suojelualueiden perinnebiotoopit ovat tärkeitä geenivarojen suojelussa. Ne ovat viljelykasvien luontaisten sukulaisten elinpaikkoja ja tarjoavat mahdollisuuksia alkuperäisten eläinrotujemme kasvattajille
- Niityt ja luonnonlaitumet turvaavat pölytyspalveluja

Kuva: Kaisa Raatikainen

KANSAINVÄLISYYS ANTAA LAAJEMPAA NÄKÖKULMAA

Perinnebiotoopit ovat koko Euroopan laajuisesti yksi monimuotoisimmista mutta samalla uhanalaisimmista luontotyyppiryhmistä. Monet huolet ja haasteet ovat yhteisiä maiden välillä. Luontotyypit ja lajit eivät tunne maiden rajoja ja siksi on tarpeen tarkastella mm. niiden esiintymistä huomioiden elinympäristöverkostot myös kansainvälisesti.

Metsähallituksen luontopalvelut on mukana Pohjoismaiden ja Baltian välisessä yhteistyössä mm. boreaalisen alueen luontotyyppien ja lajien tilaa edistävän EU:n jäsenmaiden yhteisen luonnonmaantieteellisen prosessin kautta. Prosessin tarkoituksena on edistää Natura 2000 -luontotyyppien ja -alueiden tilaa Pohjoismaissa ja Baltiassa sekä auttaa verkostoitumisessa, hyvien käytäntöjen ja tiedon vaihdossa. Lähtövalaisuudessa kansainvälisen yhteistyön tavoitteena on mm. Natura-luontotyyppien määrittelyn yhtenäistäminen boreaalisella alueella sekä kansainvälisten prioriteettien ja kansallisten verkostojen tarkastelu ja yhteensovittaminen. Pohjoisen erityisongelmana on nykyisen niittyluokittelun huono soveltuvuus pohjoisille alueille, ja siihen pyritään löytämään ratkaisu yhteistyössä Pohjoismaiden kesken. Yhteisiä hankkeita lähialueen EU-maiden välille on mahdollista hakea mm. Interreg-ohjelmien kautta.

PERINNE-ELO – YHTEISTYÖSSÄ PERINNEBIOTOoppiEN HYVÄKSI

Perinnebiotooppien hoidon asiantuntijaryhmä (Perinne-ELO) on osa valtakunnallista ennallistamisen ja luonnonhoidon yhteistyöryhmää ELOa. ELO:n ja sen neljän asiantuntijaryhmän (metsät, suot, perinnebiotoopit ja sisävedet) tehtävänä on arvioida, kehittää ja edistää luonnon- ja perinneympäristöjen ennallistamista ja hoidon laatua sekä edistää yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Työryhmissä on niin laajaa tieteellistä osaamista kuin käytännön työn asiantuntemustakin. Ryhmät kokoontuvat säännöllisesti ja järjestävät seminaareja ja koulutuksia.

PerinneELO on ollut vuodesta 2008 lähtien vahvasti mukana perinnebiotooppien hoidon kehittämisessä ja yhteistyön vahvistamisessa eri toimijoiden välillä. PerinneELO on osallistunut mm. ympäristökorvausjärjestelmän kehittämiseen, inventointien ja seurantojen ohjeistukseen sekä kansainväliseen yhteistyöhön. Ryhmän tuella on koottu valtakunnallista perinnebiotoopitietoa ja saatu aikaan tiedon ylläpidolle ensimmäinen ympäristöhallinnon yhteiskäyttöinen paikkatietokanta. PerinneELO:n kanssa yhdessä toimiva LuTU-perinnebiotoopit-ryhmä vastaa perinnebiotooppeja koskevasta luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnista.

Lisätietoa ELO-ryhmistä:
<http://www.metsa.fi/elotyoryhma>

OSANA KANSAINVÄLISTÄ JA KANSALLISTA LUONNON-SUOJELUA

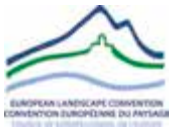

KANSAINVÄLISET STRATEGIAT:

Kansainvälinen biodiversiteettisopimus
<https://www.cbd.int/>

EU:n biodiversiteettistrategia 2020
http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/strategy/index_en.htm

Eurooppalainen maisemayleissopimus
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f80c6>

KANSALLISET STRATEGIAT:

Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi – kansallinen biodiversiteettistrategia 2013–2020
http://www.ym.fi/fi-FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Strategia_ja_toimintaohjelma

Suomen priorisoidun rahoituksen puiteohjelma (Prioritized Action Framework for Natura 2000, PAF)
<http://www.ym.fi/download/noname/%7B-986B7D01-721C-4D21-8DB2-1318FDA-2F96C%7D/119394>

Kansallinen kulttuuriympäristöstrategia https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/43197/Kulttuuriymp%C3%A4rist%C3%B6strategia_2014.pdf?sequence=1

METSO-toimintaohjelma <http://www.metsonpolku.fi/fi-FI/METSOhjelma>

Maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 http://magnetcloud1.eu/ebook/manner-suomen_maa-seudun_kehittamisohjelma_2014_2020/

Uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelma 2020 http://www.ym.fi/download/Uhanalaisten_lajien_suojelun_toimintaohjelma_Ehdotus_2016pdf/e41668cc-b899-4588-a309-c935df-d42f24/119811

Ramsar kosteikkosopimus ja toimintaohjelma 2016–2020 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75329/YMra_21_2016.pdf?sequence=1

Perinnemaisemien hoitotyöryhmän mietintö 2000

Perinnebiotooppien hoidon tila ja tavoitteet 2009
<http://www.doria.fi/handle/10024/134006>

Huoli perinnebiotooppien tilasta on yhteinen. Perinnebiotooppien voimakkaaseen vähenemiseen ja lajiston uhanalaistumiskehitykseen viitataan lukuisissa kansainvälisissä, kansallisissa ja Metsähallituksen sisäisissä strategioissa. Perinnebiotooppien maankäyttöön liittyvät biologiset ja kulttuurihistorialliset arvot tunnetaan yleisellä tasolla hyvin, ja ne nostetaan usein esille joko suoraan tai välillisesti osana maatalousympäristöstä tai kulttuurimaisemaa. Kuitenkin perinnebiotooppien asema useisiin politiikan ja hallinnon aloihin liittyvinä ympäristöinä, jakautunut vastuu sekä ajantasaisen tiedon ja koordinoinnin puute ovat hankaloittaneet perinnebiotooppien tilan edistämistä.

METSÄHALLITUKSEN STRATEGIAT JA TOIMINTAOHJELMAT:

Metsähallituksen omistajapolitiittiset linjaukset

METSÄHALLITUS

Metsähallituksen strategia 2016–2020
<http://www.metsa.fi/strategiajaarvot>

Luontopalvelujen toimintaohjelma 2012–2020
<http://www.metsa.fi/luontopalvelut>

Luontopalvelujen lajisuojelun toimintaohjelma 2013–2020
<http://www.metsa.fi/lajit-ja-luontotyypit>

Suojelualueiden kulttuuriperinnön suojelun toimintaohjelma 2014–2020
<http://www.metsa.fi/kulttuuriperintokohteet>

” Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysäytetään 2020 mennessä”

” Olemme vastuullisen toiminnan suunnan näyttäjiä ja pysäytämme luonnon monimuotoisuuden vähenemisen valtion mailla”

” Lisätään neuvontaa ja viestintää”

” Perinnebiotooppien uhanalainen lajisto turvataan”

” Säilytetään ja edistetään maaseutumaiseman ja maatalousalueiden lajien ja luontotyyppien monimuotoisuutta”

” Hoitoon 60 000 ha perinnebiotooppeja”

Kuva: Maija Mussaari

LAIDUNPANKKI

Laidunpankki on Pro Agrian ylläpitämä internetissä toimivat työkalu, jonka avulla voi hankkia lisälaidunta eläimille tai löytää eläimiä luonnon- ja maisemanhoitajiksi. Tavoitteena on lisätä sopimuksellista yhteistyötä, joka hyödyttää sekä eläinten että maanomistajia. Metsähallitus on Laidunpankin yhteistyökumppani. Laidunpankin välityksellä moni suojelualueiden kohde on löytänyt laiduntajan. Uusista Metsähallituksen Luontopalvelujen hoitokohteista ilmoitetaan verkkopalvelussa ja kiinnostuneet laiduneläinten omistajat voivat määrätyn ajan kuluessa olla yhteydessä kohteen hoidosta vastaavaan Metsähallituksen luontopalveluiden henkilöön.

<http://www.laidunpankki.fi/>

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN

Kuva: Helena Lundén

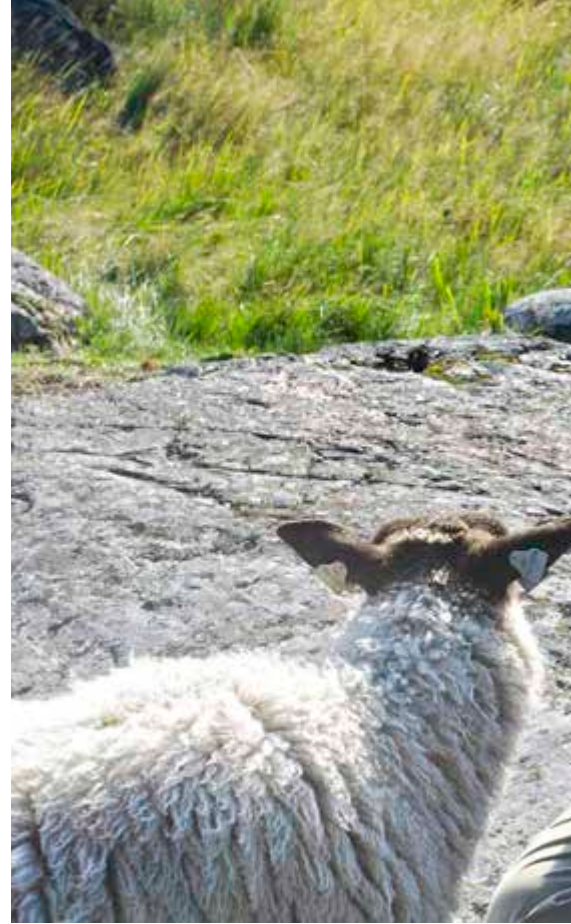
L Aiduninfo Sopimuslaiduntajalle

L Aiduneläimet Luonnonhoitajina

- Suomen luonnon monimuotoisuus ei säily ilman laiduntavaa karjaa.
- Suojelualueilla laiduntaa jo arviolta 20 000 eläintä, ja laidunnuksen avulla hoidetaan lähes 11 000 suojelualueiden hehtaaria.
- Laiduneläimet ovat parhaimpia luonnonhoitajia ja niiden aikaansaamat monimuotoisuushyödyt ovat mittaamattomat.

Hyödynnä mahdollisuudet

- Suojelualueet tarjoavat hyviä kesälaitumia.
- Luonnonlaitumet soveltuvat kaikille laiduneläimille: naudoille, lampaille, hevosille ja vuohille.
- Eläimet viihtyvät luonnonlaitumella. Eläinten terveys kohenee ja niiden sosiaalinen elämä on vilkasta. Esimerkiksi lampaille lihakset vahvistuvat ja villan laatu paranee.
- Käyttämällä luonnonlaitumia saadaan pellot viljelykäyttöön. Luonnonlaitumet monipuolistavat tilan viljelykiertoa.
- Luonnonlaitumilla tuotetulla lihalla ja muilla tuotteilla on kysyntää. Hyödynnä mahdollisuudet tilasi markkinoinnissa.
- Laidunnus ylläpitää avointa ja kaunista maisemaa.
- Luonnonlaidunten käyttöön voi saada ympäristökorvausta: Maatalousluonnon ja maiseman monimuotoisuuden 5-vuotinen hoitosopimus ja Ei-tuotannollinen investointituki.

Tavoitteena laadukas hoitotulos

- Oikea laidunnuspaine suojelualueilla on kaiken A ja O. Liian alhaisella eläinmäärällä ja laidunpäivien jäädessä alhaiseksi ei saavuteta suojelualueiden hoitotavoitteita. Laidunnuspaine vaikuttaa myös siihen, kuinka paljon ylläpitovaurasta joudutaan tekemään.
- Alkukauden rehevä kasvu ja korkea ravintoarvo kannattaa hyödyntää ja viedä eläimet laitumelle riittävän aikaisin (poikkeuksena erityiskohteet, joilla laidunnus lajistollisista syistä alkaa myöhemmin). Esimerkiksi järviruoko on nuorena ja mehevänä karjalle maistuvaa ja ravintoarvoltaan erinomaista. Kun kasvustoa syödään varhaisessa vaiheessa, se uusiutuu tehokkaammin, ja maistuvaa ravintoa on paremmin tarjolla koko laidunkauden eikä kulottunutta ja karjalle kelpaamatonta kasvustoa pääse syntymään.
- Karjalle kelpaamattomat ongelmalajit kannattaa niittää säännöllisesti. Niiton jälkeen nuorina versoina ne maistuvat eläimille ja pikku hiljaa ongelmalajit väistyvät ja laitumen kunto paranee.

Kuva: Katja Raatikainen

- Rantalaitumilla järviruoko kannattaa niittää koneellisesti matalaksi ensimmäisinä hoitovuosina. Niiton jälkeen laiduneläimet pääsevät liikkumaan koko laidunalueellaan ja laidunnuksen tulos paranee. Näin saadaan myös linnusto palaamaan nopeammin rantaniityille. Ruokomassaa voi hyödyntää vaikkapa pelloilla.
- Laidunkierto ja laitumen lohkotus tehostavat laidunnuksen vaikutusta ja auttavat kasvukauden rehun tuotannon säätelyssä. Eläimille riittää uutta kasvua pidemmälle laidunkauteen.
- Huolehtimalla ajoissa raivauksesta, pääsee vähemmällä. Säännölliset ylläpitävät raivaustoimet auttavat laitumen kunnossapidossa, eläinten on helppo liikkua ja niittykasvillisuus elpyy.
- Eri laiduneläimet laiduntavat eri tavoin. Yhteislaidunnus on usein hyvä keino saada laidun käytettyä tehokkaasti. Myös eläinlajien vaihtelu eri vuosina parantaa laidunnuksen tulosta.

NÄIN YHTEISTYÖHÖN

1. Luonnonlaidunten tarjonnan selvittely Laidunpankista, alueellisilta yhteys-henkilöiltä Metsähallituksesta, maise-manhoidon neuvojilta tai yksityisten suojelualueiden maanomistajilta.
2. Tutustuminen laidunalueeseen yhdessä Metsähallituksen suunnittelijan, neuvojan ja/tai maanomistajan kanssa.
3. Laidunvuokrasopimus Metsähallituksen tai yksityisen suojelualueen omistajan kanssa. Sopimus tehdään yleensä 5 vuodeksi kerrallaan.
4. Alueen hoitosuunnittelu yhteistyössä Metsähallituksen, sopimuslaiduntajan, maanomistajan ja neuvojan kanssa: mm. hoidon tavoitteiden määrittely, hoitomenetelmät, laitumen rajaus, eläinmäärä, laidunkauden pituus.
5. Ei-tuotannollisen investointituen (ETI) tai ympäristösopimuksen hakemus alueelliselle sopimuskesittelijälle (ELY-keskus).
6. Hoitotoimet voivat alkaa, kun ETI-sopimus päätös on saatu tai kun ympäristösopimuskausi alkaa. Pitkään käyttämättä olleen alueen kunnostus lähtee liikkeelle yleensä raivauksella ja alueen aitaamisella. Näihin voi hakea ei-tuotannollista investointitukea. Metsähallitus toteuttaa peruskunnostusraivauksia jonkin verran myös erilaisilla hankkeilla.
7. Jos aluksi on haettu ETIä, ympäristösopimus haetaan, kun ETI:n toimenpiteet toteutettu ja maksatukset valmiit.
8. Eläimet laitumelle. Laidunnuspaineen seuranta ja ylläpitävät hoitotoimet.
9. Yhteydenpito Metsähallitukseen jatkuu vuosittain. Sopimuslaiduntaja ilmoittaa mm. vuosittaiset hoitotoimet, laidunkauden keston ja eläinmäärät. Metsähallitus ohjaa hoitoa.

PERUSKÄSITTEITÄ

- **Kulttuurimaisema**

Kulttuurimaisemat ovat ihmisen ja luonnon prosessien yhteisvaikutuksena syntyneitä kokonaisuuksia. Yläkäsite, joka pitää sisällään perinnemaisemat, arvokkaan rakennusperinnön ja muinaismuistot.

- **Kulttuuriympäristö**

Koko se fyysinen ympäristö, jonka ominaispiirteet ilmentävät kulttuurin vaiheita sekä ihmisten ja luonnon vuorovaikutusta. Kulttuuriympäristöön liittyy lisäksi ihmisten aineeton suhde elinympäristöönsä ennen ja nyt: ympäristölle annetut merkitykset, tulkinnat ja sen erilaiset nimeämiset

- **Perinnemaisema**

Maisemallinen kokonaisuus, johon kuuluvat perinnebiotooppien lisäksi rakennukset ja muut rakenteet, jotka liittyvät kyseisen alueen historialliseen maankäyttöön.

- **Perinnebiotoopit**

Perinteisen karjatalouden ylläpitämiä ja muovaamia monimuotoisia luontotyyppisiä, jotka vaativat säilyäkseen pysyvää hoitoa, useimmiten laidunnusta tai niittoa sekä puuston ja pensaskerroksen raivausta. Harvinaistuneisiin perinnebiotooppien käyttömuotoihin kuuluvat myös kaskeaminen, lehdestys ja vesonta sekä suoniittyjen paisuttaminen tulvapatojen avulla.

- **Perinnebiotooppien hoito**

Perinnebiotoopeiksi luettavien luontotyyppien ja niiden lajiston säilyttämiseen ja biologisen tilan parantamiseen tähtäävät konkreettiset toimenpiteet, kuten aitaaminen, laidunnus tai niitto. Tässä perinnebiotooppien hoitoon ei sisällytetä esimerkiksi vanhojen rakennusten tai riukuaitojen kunnostusta, jotka puolestaan voitaisiin lukea perinnemaisemien tai rakennusperinnön hoitoon kuuluviksi, kulttuuriarvoja säilyttäväksi toimenpiteiksi.

- **Perinnebiotooppien suojele**

Toimet, joilla perinnebiotooppien luontotyyppisiä pyritään säilyttämään sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella, sisältäen esimerkiksi yksittäisten kohteiden hoidon suunnittelun, hoidettavien kohteiden valinnan, hoidon vaikutusten seurannan ja/tai kohteen perustamisen suojelualueeksi.

- **ULJAS-tietojärjestelmä**

Ympäristöhallinnon yhteiskäyttöinen tietojärjestelmäkokonaisuus, joka käsittää useita erillisiä osasovelluksia. SAKTI eli suojelualueiden kuviotietojärjestelmä pitää sisällään luontotyyppi-inventoinnin tiedot ja biotooppikuvioiden geometriat. SAKTIssa toteutetaan toimenpide- ja työmaasuunnittelu sekä hallinnoidaan toimenpidetietoja. Lisäksi mm. perinnebiotooppikohteiden tietoa ja geometrioita ylläpidetään SAKTIssa. LAJIGIS eli suojelualueiden lajitietojärjestelmä on tarkoitettu lajeja koskevan tiedon hallintaan. SASS eli suojelualueiden suunnittelu- ja seurantajärjestelmä palvelee yleissuunnittelussa ja raportoinnissa. SATJ eli suojelualueiden järjestelmä pitää sisällään suojelualueiden perustamiseen ja hallinnointiin liittyvät tiedot. PAVE eli palveluvarustusjärjestelmässä ylläpidetään tietoa rakennuksista, rakenteista, reiteistä ja arkeologisista kohteista.

- **Ympäristösopimusyrittäjä**

Ympäristösopimusyrittäjällä tarkoitetaan tässä toimintaohjelmassa Metsähallituksen Luontopalvelujen kanssa hoitoyhteistyötä tekevää viljelijää ja jonka kanssa on tehty laidun- tai niittosopimus Luontopalvelujen hallinnoimalle perinnebiotooppikohteelle. Viljelijä saa korvausta hoitotyön aiheuttamiin kustannuksiin maatalouden ympäristökorvausjärjestelmästä.

Kuva: Katja Raatikainen

Kuva: Katja Raatikainen

Kuva: Katja Raatikainen

LUONTAISESTA IHMISEN YLLÄPITÄMÄKSI

Perinnebiotooppien lajit vaativat säännöllistä ympäristön häiriötä kyetäkseen säilymään kasvupaikallaan ja leviämään uusille kasvu-paikoille. Toistuva kasvillisuuden katkaisu ja korjuu sekä laidunnus poistavat ravinteita ja kariketta ja vähentävät näin varjostusta ja kilpailua kasvien välillä. Häiriön aiheuttajana on perinnebio-toopeilla laiduntava karja, tuli, niittävä terä ja saha.

Perinteinen karjatalous vaikutti ympäristöömme tuhansien vuosien ajan, ensin pienialaisesti, mutta koko ajan voimistuen aina 1900-luvun alkuvuosikymmeneen saakka, jonka jälkeen se on vähentynyt voimakkaasti. Perinteisen käytön kautta syntyivät perinnebiotoopit, mutta niiden lajit ovat olleet olemassa kauan ennen karjatalouden alkua.

Viimeisimmällä jääkaudella pääosa Euroopasta oli avointa ruohomaata, aroa, jolla laidunsi monipuolinen suurten ruohonsyöjien lauma. Visentit, villasarvikuonot, mammutit, myskihärät, alkuhärät ja tarpaanit yhdessä metsäpeurojen, kauriiden ja muiden hirvieläinten kanssa pitivät arot avoimena. Jääkauden päättyessä moni suuri ruohonsyöjä kohtasi loppunsa, ilmeisesti kehittyneiden metsästysmenetelmien ja ilmastonmuutoksen yhteisvaikutuksesta. Osa ruohonsyöjistä kuitenkin säilyi ja jatkoi elämäänsä luonnossa ihmisen levittäytyessä yhä laajemmalle. Ruohonsyöjät säilyivät Euroopan luonnossa lähes moderneihin päiviin saakka. Esimerkiksi alkuhärkä hävisi lopullisesti vasta 1600-luvulla ja tarpaani 1800-luvulla. Visentti sekä metsäpeura elävät edelleen suojelutöimien ansiosta.

Laidunnuksesta riippuvaista lajistoa on elänyt ruohonsyöjien vaellus- ja kulkureittien sekä kesälaitumien lisäksi muissakin muuttuvissa häiriöympäristöissä. Niillä puuston kasvu on estynyt myös äärevien olosuhteiden, kuten vaihtelevien lämpöolojen tai veden määrän vuoksi. Monet perinnebiotooppien lajit ovatkin kotoisin rannoilta, harjujen paisterinteiltä ja kallioiden kedoilta.

Euroopassa on ryhdytty palauttamaan suuria ruohonsyöjiä luontaisille laitumilleen luonnonhoitokeinona. Kustannuksiltaan villieläinten toteuttama laidunnus on laitumen perustamisen jälkeen halpa tapa lisätä uhanalaisten niittyjen pinta-alaa ja säilyttää uhanalaista lajistoa.

Preeriabiisonit ylläpitävät Pohjois-Amerikassa laajoja avoimia ja puoliavoimia alueita. Kuva: Maija Mussaari

ESIMERKKIKOhteita

PITKÄNOKKA

Pitkännokan laaja laidunaluekokonaisuus sijaitsee Pohjanlahden rannikolla, Liminganlahden länsirannalla. Alue kuuluu lintuvesien suojeluohjelmaan, Natura 2000 -verkostoon sekä valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen Limingan lakeus.

Limingan lakeudella on ollut asutusta jo 1300-luvulla, ja karjalouden kehittyessä voimakkaasti 1700-luvulla luonnonniityltä niitettiin laajalti heinää karjalle rehuksi. Niittytalous jatkui 1950-luvulle saakka, minkä jälkeen Liminganlahden laajat rantaniityt alkoivat kasvaa umpeen.

1990-luvulla tehdyssä valtakunnallisessa perinne-maisema-inventoinnissa Pitkännokalta rajattiin 72 hehtaarin alue, joka oli silloin lihakarjan laitumena. Rajauksen ulkopuolelle jäi silloin laaja ruovikoitunut alue. 1990-luvun puolivälissä hoitoala laajentui vaihteittain 254 hehtaariin. Aluetta laidunsivat tuolloin kolmen eri viljelijän emolehmet. Kunnostustoimia tehtiin Liminganlahden LIFE -hankkeen rahoittamana 250 hehtaarin alalla, ja vuodesta 1986 alkaen viljelijät ovat saaneet korvausta laidunnuksen ja muun jatkuvan hoidon kustannuksiin EU:n maatalouden erityisympäristötukijärjestelmästä (nykyisin ympäristökorvausjärjestelmästä). Laidunnettu niittyalue on sittemmin laajentunut vielä useasti siten, että tänä päivänä Pitkännokan kokonaisuus koostuu kolmen karjanomistajan ja heidän emolehmiensä hoitamasta yhteensä yli 600 hehtaarin laajuudesta, yhtenäisestä matalakasvuisesta rantaniittyalueesta! Yhteensä koko Liminganlahdella on tällä hetkellä hoidossa yli 1300 hehtaaria rantaniittyjä.

Liminganlahti kokonaisuutena on erittäin tärkeä alue etenkin pesivälle ja muutolla levähtävälle lin-

nustolle. Pitkännokalla linnustoarvojen huomiointi hoidossa tarkoittaa, että laitumet on lohkotu ja osalle lohkoja päästetään karja laiduntamaan vasta lintujen pesimäkauden jälkeen. Pitkännokan linnustoarvoista kertoo mm. se, että alue on erittäin uhanalaisen etelänsuosirrin yksi Itämeren tärkeimmistä pesimäalueista.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus (entinen ympäristökeskus) on alusta asti ollut mukana kehittämässä rannikon hoitoalueiden verkostoa, niin myös Pitkännokalla. Life-hankkeessa laadittiin hoitosuunnitelmat, inventoitiin linnustoa ja kasvillisuutta sekä suunniteltiin ja seurattiin kunnostuskokeiluja.

”Pitkäjänteisten hoitoponnistelujen ansiosta on onnistuttu saamaan laajoja alueita hoidon piiriin. Pohjois-Pohjanmaalla on nyt ainutlaatuisen laaja hoidettujen kohteiden verkosto, jolla on merkitystä linnustolle koko Euroopan mittakaavassa”, iloitsee ylitarkastaja Jorma Pessa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta. ”Kohdeverkosto on nyt pinta-alallisesti saavuttanut tavoitetilansa, ja nyt onkin keskityttävä erityisesti hoidon laadun varmistamiseen niin Pitkännokalla kuin muuallakin” hän jatkaa.

Pitkännokalla luonnonsuojelu on toteutettu etupäässä perustamalla yksityisiä suojelualueita. Erillisiä rauhoituspäätöksiä on 15 kappaletta, lisäksi Metsähallituksen Luontopalvelujen hallinnassa on n. 186 hehtaaria maata. Hoitoon liittyvissä asioissa on siis yhteensovitettavaa, kun kolmen karjanomistajan, vähintään 15 maanomistajan, Metsähallituksen ja ELY-keskuksen näkökulmat kootaan yhteen. Unohtamatta sitä, että Liminganlahti on myös tärkeä virkistysalue lintuharrastajille, metsästäjille ja muille käyttäjille.

Liminganlahdella pesii mm. erittäin uhanalainen etelänsuosirri (*Calidris alpina* ssp. *schintzii*). Kuvat: Jari Peltomäki

Kuva: Mia Vuomajoki

RAJA-JOOSEPPI

Raja-Joosepin asuinkenttä sijaitsee Inarissa Luttojoen varrella, Urho Kekkosen kansallispuiston koillisnurkassa lähellä Venäjän rajaa. Kenttä kuuluu UK-puiston–Sompion–Kemahaaran Natura-alueeseen. Kohteen pinta-ala on noin hehtaari.

Raja-Jooseppi on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ja turistikohte. Perinnemaisemana se on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi. Se on hyvin säilynyt esimerkki 1900-luvun alkupuolen pienimuotoisesta pyyntiin ja karjanhoitoon perustuvasta erämaa-asutuksesta Metsä-Lapin tunturiseudulla. Alun perin kenttä oli poromiesten tauko- paikkana, kunnes Raja-Jooseppi (Josef Sallila) asettui Tiltansa kanssa asumaan paikalle vuosien 1910–1915 tienoilla. He saivat elantonsa kullankaivuusta, helmenpyynnistä, kalastuksesta ja metsästyksestä sekä poronhoidosta. Tilalle hankittiin myös muutamia lehmiä ja lampaita, joille niitettiin heinää pihapiiristä ja lähisaaresta. Pihassa on erilaisten asuin- ja piharakennusten lisäksi talvi- ja jatkosodanaikainen taisteluhauta. Jooseppi asui kentällä kolmisenkymmentä vuotta, kunnes kuoli 1946, minkä jälkeen kenttä on ollut asumattomana. Museovirasto ja Metsähallitus ovat kunnostaneet rakennuksia 1980-luvulla ja viime vuosina.

Pihakenttä on kangasketoa, kuivaa ja tuoretta heinäniittyä sekä pienruohotulvaniittyä. Noidanlukkoja

löytyy neljää eri lajia: keto-, aho-, pohjan- ja suikeanoidanlukkoa. Muita putkilokasvilajeja ovat mm. mesimarja, nurmitatar, siankärsämä, kultapiisku, lapinlaukku, variksenmarja, kissankello ja kissankäpälä. Entisen perunamaan paikalla kasvaa lähes pelkästään niittymaarianheinää.

Raja-Joosepin jälkeen kenttä oli hoitamattomana lukuun ottamatta rajavartioston tekemiä satunnaisia kulutuksia. Metsähallitus perusti kentälle 1999 putkilokasvien seurantalijat ja laati muutamaa vuotta myöhemmin perinnebiotoopin hoitosuunnitelman. Hoidon tavoitteena on sekä perinnebiotoopin, maiseman että kulttuuriperinnön ja vanhojen rakennusten hoito. Vuodesta 1999 lähtien kenttä on niitetty vuosittain Metsähallituksen omana työnä, aluksi luonnonsuojelu- ja nykyisin virkistysprosessin kenttätiimin voimin. Niitto tehtiin aikaisemmin viikatteella, nykyisin työnnettävällä niittokoneella tai mönkijäniittokoneella. Alkuvuosina, kun niitetty heinämäärä oli suurempi, se hyödynnettiin porojen rehuksi. Kentän edustan saari raivattiin kertaalleen vuonna 2000 ja on taas raivauksen tarpeessa. Nykyisen hoidon myötä niityn kasvilisuus on muuttunut matalammaksi ja heinäisestä ruohoisemmaksi, ketojen osuus on kasvanut ja noidanlukot ovat ilmaantuneet kentälle.

Kuva: Katja Raatikainen

Kuva: Päivi Leikas

DÄVITSIN LAIDUN

Dåvitsin laidun Kirkkonummella on Medvastön–Stor-mossenin Natura 2000 -aluetta ja kuuluu osin lintu-vesien ja lehtojen suojeluohjelmaan. Alueella on myös muinaisjäännöksiä. Dävits jäi pois laidunkäytöstä toisen maailmansodan jälkeen, sillä se kuului Porkkalan parenteesialueeseen. Useiden kymmenien vuosien umpeenkasvun jäljiltä rantaniityt olivat ruovikoituneet, hakamaat kuusettuneet ja vanhat peltolaikut metsittyneet, minkä seurauksena lajisto oli köyhtynyt.

Metsähallituksen luontopalvelujen vetämä Luonnonhoito LIFE -hanke mahdollisti Dävitsin hoidon aloittamisen. Metsähallitus ilmoitti kohteesta Laidunpankki.fi-verkkopalvelussa, jonka kautta löytyi laidunnuksesta kiinnostunut karjanomistaja. Metsähallituksen ja sopimusalustajan välille tehtiin viisivuotinen laidunsojimus. Samalla aloitettiin hoidon suunnittelu Metsähallituksessa ja ympäristösopimuksen hakemusvalmistelu tilalla. Osana suunnittelua Dävitsissä selvitettiin lajistoa ja inventoitiin perinnemaisema- ja kulttuuriperintöarvot. Luonnonhoitosuunnitelmassa arvoja ja hoitotarpeita sovitettiin yhteen ja huomioitiin laidunnuksen käytännön järjestämiseen liittyvät näkökohdat.

Raivaukset toteutettiin LIFE -hankkeessa kertaluonteisesti metsurityönä ja metsäkoneella 15 hehtaarella talvikaudella 2012–2013 hakamaiksi ja niityiksi kunnostettavilla kuviolla. Mittavan raivauksen jäljiltä risutyötä riitti, ja risujen keruuta ja polttoa toteutettiin paikallisen luonnonhoitoyrittäjän, talkooväen, työllistettyjen ja vankien avulla. Kaivinkoneyrittäjä oli apuna aitatolppien pystytyksessä, juomapaikan kaivamisessa sekä tie- ja sähköliittymän rakentamisessa.

”Laitumen metsät ovat pääasiassa luonnontilaisia ja niitä ei raivattu. Nämä turvaavat paitsi metsälinnustoa, myös liito-oravaa, jonka liikkumisreitit huomioitiin raivauksen kohteena olleilla hakamailla. Kulttuuriperintö huomioitiin avaamalla 1700-luvun kartalla näkyviä vanhoja niitty- ja peltoalueita sekä poistamalla puita vanhasta käyttöhistoriasta kertovien kivikasojen päältä” kertoo Metsähallituksen Luontopalvelujen

suunnittelija Päivi Leikas, joka on vastannut Dävitsin hoitosuunnittelusta ja toteutuksesta.

Rantalinnusto oli ruovikoitumisesta johtuen niukkaa. Osa ruovikosta jätettiin edelleen ruovikkolinnuston elinympäristöksi, mutta suurimmalla osalla aluetta ruovikko vähenee laidunnuksen edistytessä, ja matalat rantaniittyjen kasvilajit ja rantalinnusto pääsevät palaamaan. Ruokoa on pienialaisesti niitetty, jotta laidunnusta saataisiin ulotettua pidemmälle ruovikkoon.

Laidunnus Dävitsissä alkoi kesäkuussa 2013 kun Herrakunnan lammastilan 96 lammasta ja kahdeksan nautaa päästettiin 62 hehtaarin laitumelle. ”Sekalaidunnus toimii hyvin tällaisella monimuotoisella kohteella, jolla on sekä pehmeäpohjaisia ja kosteita rantaniittyjä että kantavalla maalla olevia tuoreita niittyjä ja hakamaita”, kertoo Päivi Leikas.

”Natura- ja suojelualueilla laiduntaminen sopii tilamme tuotantosyklin ja -filosofiaan erittäin hyvin. Se on olennainen osa tuotantoamme ja myös tilaltamme suoraan lihaa ostavat asiakkaat arvostavat toimintatapaa” kertovat Herrakunnan lampaan Sari Jaakkola ja Jaakko Jussila.

Dävitsin kehittymistä seurataan jatkuvasti. ”Eläinmäärää sovitetaan laitumen tuottoon nähden sopivaksi kasvillisuuden kehittyessä hoidon myötä” toteaa Jussila. Lammasmäärää on jo sittemmin vähennetty ja nautojen määrää lisätty, jotta kosteammat rantaosat tulevat tehokkaammin syödyksi. Liito-oravan elinpiiriä on seurattu vuosittain, ja vaikuttaa siltä, että liito-orava viihtyy jopa aiempaa paremmin. Seurannassa ovat myös putkilokasvit, ja esimerkiksi ketoneilikka on jo ilahduttanut ilmaantumalla alueelle. Hyvin alkaneen hoidon ansiosta Uudenmaan ELY-keskus totesi kohteen arvon kohonneen jo parin vuoden jälkeen maakunnallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi.

”Yhteistyökumppaneinamme toimivat biologit ovat erittäin ammattitaitoisia ja hoitavat kohteiden suunnittelun ja toteutuksen todella monipuolisesti. Sovitut toimenpiteet ovat kaikki hoituneet ja se kannustaa myös meitä viljelijöitä” kehuvat yhteistyötä Sari Jaakkola ja Jaakko Jussila.

KOHDEKOKONAISSUUS SAARISTOMEREN KANSALLISPUISTOSSA

Saaristomerens kansallispuisto sijaitsee Paraisten ja Kemiönsaarten kunnissa Suomen lounaiskulmalla. Se rajautuu lännessä Ahvenanmaan saaristoon, etelässä Itämeren ulappaan ja idässä sekä pohjoisessa suuriin asuttuihin saariin. Saaristomerens kansallispuisto on puistoistamme monilajisin, ja sen luonto on vahvasti sidoksissa sekä saariston erityislaatuisiin olosuhteisiin että vahvaan kulttuurihistoriaan. Saaristossa ravinteiset niityt ja metsälaitumet säilyivät voimakkaalta talouskäytöltä, joka koitui monen mantereen arvokohteen kohtaloksi. Poikkeuksellisen korkeaa monimuotoisuutta ja runsas uhanalainen lajisto yhdessä haastavien saaristo-olojen kanssa vaativat kohteen hoitajalta paljon. Kohteet kuuluvat Natura2000 -alueeseen Saaristomeri.

Saaristomerens kansallispuistossa perinnebiotooppien hoito alkoi jo 1980-luvun alussa ja pitkän yhteistyön ansiosta sopimusalaidunnus on saavuttanut vakiintuneen aseman paikallisten karjanomistajien keskuudessa. Pitkäjänteinen hoito on lisännyt uhanalaisten lajien yksilömäärää. Esimerkiksi usealla laidunkohteella esiintyvä lännehanhikki on hyötynyt selvästi niiton ja laidunnuksen yhdistelmästä ja Paraisten Jungfruskärin kämmekkäseurannat paljastavat yksilömäärien nousseen yli 100-kertaisiksi 30 hoitovuoden aikana.

Kemiönsaarelainen Westankärrin kartano hoitaa laajalle alueelle ulottuvaa, viidestä erillisestä saaresta koostuvaa kokonaisuutta. Kohdekokonaisuus käsittää viisi Saaristomerens kansallispuiston saarta: Öro, Långholm, Apelholm, Hamnholm ja Högländ. Useiden saarten laidunkokonaisuudet helpottavat sekä sopimusyrittäjän että Metsähallituksen työtä. Saarista kaksi on keskeisiä puiston virkistysaaria. Lähellä mannerta sijaitsevassa Högländissa on retkisatama, josta pääsee suosituille luontopoluille Saaristomerens korkeimman saaren laelle. Öro on kansallispuiston uusimpia vetonauvoja, jossa yhdistyy vierassataman, hotellin ja retkeilymajan palvelut. Täälläkin laitumien läpi kulkee luontopolku.

Kaikki kohteet on kunnostettu 2000-luvulla. Laidunnus alkoi osalla saarista jo ennen tätä, viimeisimpänä laidunnushoitoon otettiin Öron saari, jonne on perustettu laitumet Metsähallituksen vetämän

Paahde-LIFE-hankkeen turvin vuonna 2015–2016. Ennen laitumen perustamista kohteen metsälaitumia ja hakamaita sekä merenrantaniittyjä kunnostettiin poistamalla puustoa. Heti kunnostustoimia seuraavana, ensimmäisenä laidunvuonna, lännehanhikkikasvustot virkistyivät selvästi.

Luonnonoloiltaan saaret ovat monipuolisia ravinteisten lehtojen, vanhojen metsien, mereisten nummien ja erilaisten niittyjen yhdistelmiä. Uhanalaislajistoltaan Öron nummet ja kedot ovat Saaristomerens arvokkaimpia kokonaisuuksia, niiltä tunnetaan parisataa uhanalaista ja silmälläpidettävää lajia. Apelholmissa kasvavat mm. metsäomenapuu, lännehanhikki ja kartioakankaali, Långholmin pähkinäniityillä lännehanhikki ja papelorikko. Hamnholm on erämainen iäkkäitä hyväkuntoisia metsälaitumia sisältävä laaja kokonaisuus, jonka merenrantaniityillä kasvaa mm. rakkoapilaa. Högländ on jylhä torpparisaari niittyineen ja metsälaitumineen.

Kohteiden ympäristösopimusyrittäjänä toimivan Westankärrin kartanon Caroline ja Märten Forss aloittivat yhteistyön Metsähallituksen kanssa Hamnholmenin saarelta vuonna 2006 ja hoitopinta-ala on lisätty pikkuhiljaa. Caroline ja Märten sekä tilanpitoa jatkava Filip Forss ovat saaristoluonnon ystäviä ja heitä motivoikin haastava työ perinteisen maiseman ja monimuotoisen luonnon parissa.

Tavoitteena tilalla on erikoistua nimenomaan maisemanhoitoon. ”Monen kohteen kokonaisuus mahdollistaa ammattimaisen perinnebiotooppien hoidon sekä sen toteuttamiseksi tarvittavat investoinnit” Märten toteaa. Investoinneista tärkein on mereisissä olosuhteissa toimiva kuljetuskalusto, sillä laidunpaikkeen säätely on arvokohteilla erityisen tärkeää. Laiduntuloksen saavuttaminen on haastava tehtävä, jossa auttaa usean laiduneläinlajin yhteislaidunnus. Toinen merkittävä investointi ja uusi osaamisalue tilan arjessa ovat highlander-rotuiset naudat, joita tilalle hankittiin vuonna 2016 nimenomaan perinnebiotooppeja hoitamaan.

Haastavissa olosuhteissa joustavat logistiikkaratkaisut ovat avainasemassa laadukkaan hoidon takaajina. Tässä Metsähallituksen kenttätiimistä onkin ollut ratkaisevaa apua alueen laiduntajille. ”Venekalusto voisi olla käytännöllisempi, niin omamme kuin Metsähallituksenkin”, Märten pohtii kehittämiskohteita.

Kuva: Maija Mussaari

LIITE 1 VALTAKUNNALLISET TAVOITTEET SUOJELUALUEIDEN PERINNEBIOTOOPPIEN HOIDOLLE 2025

Tavoite 2025	Tarkenne
LUONTOTYYPIT JA LAJIT	
Suojelualueilla on hoidossa vähintään 15 000 ha perinnebiotooppeja vuonna 2025	<ul style="list-style-type: none"> Nykyisin suojelualueilla hoidossa noin 11 000 ha, hoitamattomia valtakunnallisessa perinnemaisemainventoinnissa arvokkaiksi todettuja kohteita noin 3 500 ha, hoitamaton muuta alaa noin 6 000 ha (ks. arvoluokitus kohdasta Valtakunnallisista tavoitteista kohteiden valintaan) Tavoiteala perustuu Raatikainen Kaisa ym. julkaisemattomaan käsikirjoitukseen
Arvokkaimmat kohteet saatetaan laadukkaasti hoidon piiriin	<ul style="list-style-type: none"> V-kohteista 100 % ja M-kohteista 80 % hoidon piirissä 2025 mennessä Osana kohdekokonaisuuksien hoitoa huomioidaan uhanalaisimpien ja kokonaisalaltaan pienialaisimpien luontotyyppien erityisvaatimukset
Kohdennetaan kunnostamista ja hoitoa lajien ja luontotyyppien ekologista verkostoa tukien	<ul style="list-style-type: none"> P- ja K-kohteissa otetaan hoitoon sellaisia, jotka rajautuvat suoraan arvokkaisiin kohteisiin tai muuten tukevat arvokohdeverkostoa Tarkastellaan kytkeytyneisyyttä huomioiden myös suojelualueiden ulkopuoliset perinnebiotoopit sekä muut luontotyyppiryhmät Huomioidaan kohdekokonaisuudet, kunnostuspotentiaali sekä hoidon taloudellisuus
Priorisoidaan erityisesti ja kiireellisesti suojeltavien lajien esiintymiskohteet	<ul style="list-style-type: none"> Hoidosta hyötyvät perinnebiotooppien lajit ja niiden esiintymät tunnetaan ja huomioidaan toiminnassa
Priorisoidaan Natura 2000 -luontodirektiivin luontotyyppiä ja lajeja sisältävät kohteet	<ul style="list-style-type: none"> Priorisoitua Natura-luontotyyppiä tai lajeja sisältävät kohteet ovat etusijalla hoitoa kohdennettaessa, mutta hoitoa toteutetaan aina kohdekokonaisuuksilla
Kohdennetaan hoitotoimia lajistollisesti arvokkaimpiin kohteisiin	<ul style="list-style-type: none"> Tunnistetaan lajistoarvoiltaan keskeiset kohteet ja kokonaisuudet Lisätään hoidon kokonaisalaa ja lajeille sopivien elinympäristöjen määrää Parannetaan hoidon laatua
Huomioidaan uhanalainen lajisto hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa	<ul style="list-style-type: none"> Tunnetaan uhanalaisen lajiston esiintymät perinnebiotoopeilla ja huomioidaan hoitotoimissa lajiston erityisvaatimukset
VIRKISTYS, KULTTUURIPERINTÖ, MAISEMA	
Turvataan esimerkkejä työtavoista ja maakunnille tyypillisimmistä suojelualueiden perinnebiotooppikohteista	<ul style="list-style-type: none"> Ylläpidetään esimerkkejä perinteiseen niittytalouteen liittyvistä työtavoista, joita on suojelualueiden ulkopuolella vaikea säilyttää: lehdestys, nummen poltto, niitto, kulutus, kaskeaminen, paisutus
Turvataan perinnebiotooppikohteiden muinaisjäänökset sekä esimerkkejä perinteiseen karjatalouteen liittyvistä rakenteista ja rakennelmista	<ul style="list-style-type: none"> Tunnistetaan perinnebiotooppikohteiden muinaisjäänökset ja inventoidaan vähintään valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden muinaisjäänökset Hoidetuilla perinnebiotooppikohteilla hoidon piiriin kuuluvat myös niillä sijaitsevat muinaisjäänökset sekä muinais- ja sotatulokaslajit Turvataan perinteiseen karjatalouteen liittyvien rakenteiden ja rakennusten säilyminen erityisesti valtakunnallisesti arvokkailla kohteilla ja kansallispuistojen perinnebiotooppikohteilla Selvitetään rakennusten uusiokäyttöä merkittävillä kohteilla
Huomioidaan virkistyskäytön kannalta tärkeimmät kohteet ja mahdollistetaan yleisön osallistuminen osana elävän kulttuuriperinnön sekä kansalaisten hyvinvoinnin edistämistä	<ul style="list-style-type: none"> Kohteiden hoidossa huomioidaan saavutettavuus ja tiedotus yleisön kannalta keskeisillä paikoilla, kuten kansallispuistoissa Tuetaan suojelualueilla luonnosta saatavien hyvinvointi- ja terveysvaikutusten lisääntymistä
Valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla sijaitsevat keskeiset kohteet otetaan hoidon piiriin	<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään suojelualueilla maisema-alueille sijoittuvat perinnebiotooppikohteet, niiden arvot ja hoitotilanne sekä edistetään uusien kohteiden hoitoon ottamista

Tavoite 2025	Tarkenne
TIEDON TASO JA VIESTINTÄ	
Toteutetaan vuoteen 2020 mennessä perinnemaisema-inventoinnit 90 %:lle kohteista, loput viimeistään 2025	<ul style="list-style-type: none"> Osana valtakunnallisen perinnemaisemainventoinnin päivitystä Tällä hetkellä inventointitiedot puuttuvat yli puolelta suojelualueiden kohteista (6 464 ha)
Toteutetaan lajistokartoituksia myös muista eliöryhmistä kuin putkilokasveista	<ul style="list-style-type: none"> Inventointeja tehdään keskeisimmistä kohdekohtaisista lajiryhmistä vähintään puolella uusista hoitoon otettavista V- ja M-kohteista Perinnebiotooppien lajistotiedon puutteet huomioidaan hankkeissa
Kaikkien toteutettujen inventointien ja seurantojen tietosisältö tallennetaan ULJAS-tietojärjestelmäkokonaisuuteen	<ul style="list-style-type: none"> Inventointitiedot SAKTI:n perinnebiotooppimoduuliin Lajitiedot LajiGISiin
Seurataan kohteiden hoitotilannetta, hoidon laatua sekä vaikutuksia luontotyyppeihin ja lajeihin	<ul style="list-style-type: none"> Luontotyyppi- ja perinnemaisemainventoinnin tiedot pidetään ajan tasalla Kootaan vuosittaiset kohteiden hoitotiedot Lajistoselvitykset ja seurantaverkosto tukevat hoitosuunnittelua
Viestitään aktiivisesti yleisölle perinnebiotooppien merkityksestä ja hoidosta	<ul style="list-style-type: none"> Metsähallituksen, ELYjen, viljelijöiden, yhdistysten, neuvontajärjestöjen ja vapaaehtoisten tekemä perinnebiotooppityö on näkyvää ja tunnettua
RESURSSIT	
Hyödynnetään tehokkaasti yhteistyön mahdollisuuksia sekä maatalouden ympäristökorvausjärjestelmää	<ul style="list-style-type: none"> Tavoitteena on, että ympäristösopimuksilla on hoidossa 95 % hoidon piirissä olevasta kokonaisalasta Tavoitteena on, että monimuotoisuutta ylläpitäviin ympäristösopimuksiin on varattu riittävät korvamerkityt määrärahat
Lisätään vapaaehtoistyön mahdollisuuksia ja parannetaan yleisön osallistumista perinnebiotooppien hoitoon	<ul style="list-style-type: none"> Talkoot ja kummikohteet Lammaspaimennus Kehitetään uusia osallistumismuotoja
Metsähallituksen budjettirahoituksessa turvataan perinnebiotooppien hoidon resurssit	<ul style="list-style-type: none"> Metsähallituksen budjettirahoituksessa turvataan hoidon jatkuvuus ja laatu. Pidetään huoli siitä, että hoidon ohjaus pysyy laadukkaana ja siihen on tarpeeksi osaavaa työvoimaa. Tärkeiden niittokohteiden hoidon jatkuvuus turvataan
Hanketoimintaa hyödynnetään aktiivisesti kohteiden inventoinnissa, suunnittelussa, hoidossa ja seurannassa	<ul style="list-style-type: none"> Perinnebiotooppityö huomioidaan valtakunnallisissa, alueellisissa ja paikallisissa hankkeissa, myös sellaisissa hankkeissa, jotka eivät suoraan kohdistu pelkästään perinnebiotooppeihin
Tiivistetään Metsähallituksen, maisemanhoidon neuvojien ja alueellisten viranomaisten välistä yhteistyötä ja vähennetään päällekkäisyyttä hoidon suunnittelussa	<ul style="list-style-type: none"> Tavoitteena laadukkaat hoitosuunnitelmat, jotka perustuvat maastossa kerättyyn taustatietoon ja joissa huomioidaan ympäristökorvausjärjestelmään liittyvät näkökohdat ja suojelualueiden erityisvaatimukset ympäristösopimuskohteisiin liittyvä yhteistyö on sujuvaa

Valtakunnalliset suojelualueiden perinnebiotooppien hoidon linjaukset ovat Metsähallituksen Luontopalvelujen perinnebiotooppien hoidon toimintaohjelmatyötä ohjanneen Perinnebiotooppien hoidon asiantuntijaryhmän (PerinneELO) kokoamat ja niiden laadinnassa on ollut mukana myös ympäristöministeriö.

LIITE 2 NÄILLÄ TOIMILLA METSÄHALLITUKSEN LUONTOPALVELUT SUUNTAAN VUOTEEN 2025

AHDINGOSTA AURINKOON	
Toimenpide	Tulos
Kohdennamme hoitotoimia suunnitelmallisesti ekologisesti arvokkaimmille kohteille	<ul style="list-style-type: none"> Hoidettua perinnebiotooppien pinta-alaa on kasvatettu 15 000 hehtaariin Arvokkaimmat kohteet on priorisoitu hoitotoimissa valtakunnallisten linjausten mukaisesti Perinnebiotooppeihin kuuluvien luontotyyppien ja niiden lajiston tila on kohentunut laadukkaan hoidon ansiosta Kohteiden kytkeytyneisyys on parantunut
Kehitämme hoitomenetelmiä	<ul style="list-style-type: none"> Uusia hoitomenetelmiä on testattu ja saatu käyttöön uusia kustannustehokkaita menetelmiä Laidunnuksella toteutettua hoitoa on saatu laadukkaammiksi ja laidunnuspaine kohdilleen 80 %:lla hoitokohteista hoitomenetelmiin liittyvää tutkimustietoa on hyödynnetty käytännössä Niitto säilyy hoitomuotona niillä kohteilla, joilla se on kustannustehokkaampi tai ainoa hoitokeino, ja niillä kohteilla, joilla monimuotoisuusarvot eivät säily muilla keinoilla
Parannamme lajistotietoa	<ul style="list-style-type: none"> Lajistotietoa kerätään erityisesti uusilta hoitoon otettavilta V- ja M-kohteilta sekä lajistoarvojen keskittymissä muista eliöryhmistä kuin kasveista Lajitiedot ovat ajan tasalla LAJIGISissä

Kuva: Maija Mussaari

Kuva: Katja Raatikainen

Toteutus	Resurssitarve	Mittari
<p>Perinnebiotooppien hoidon toimintaohjelma, valtakunnallinen priorisointi ja alueelliset yleissuunnitelmat vaikuttavat tiimien vuosisuunnittelussa (Aluepäälliköt, tiiminvetäjät)</p> <p>Varmistetaan että tiimeillä on yhtenäiset käsitykset perinnebiotooppien hoidon periaatteista ja ekologisista perusteista (LP-koordinaattorit, tiiminvetäjät, alueelliset pb-yhteyshenkilöt)</p> <p>Jatketaan kytkeytyneisyystarkastelua ja priorisointia dynaamisena prosessina tiedon lisääntyessä ja hoitotilanteen kehittyessä (LP-koordinaattorit)</p>	<p>Ohjeistuksella, kohdentaen ja toimintatapoja yhtenäistäen.</p> <p>Yhteistyökumppaneiden avulla. Lisänä hankkeet.</p> <p>Uusien kohteiden suunnittelun ja ohjauksen lisäresurssitarve 61 htkk/vuosi (Kohdentaminen, hankkeet)</p> <p>Uusien kohteiden kunnostustoimet lisäresurssitarve 200 000 €/vuosi, (Hankkeet, Metso-rahoitus, ympäristösopimusyrittäjät, vapaaehtoistyö)</p> <p>Täydennuskunnostustoimien ohjaukseen lisäresurssitarve 12 htkk/vuosi, (Kohdentaminen)</p>	<p>Hoitotilanteen seuranta kiireellisyys- ja arvo-luokittain</p> <p>Hoitotilanne kiireellisesti suojeltavien ja uhanalaisten lajien esiintymäpaikoilla</p> <p>Natura-luontotyyppien edustavuusluokka</p> <p>Hoitokohteille laskettu kytkeytyneisyysindeksi</p>
<p>Ajankohtaisen tiedon seuranta sekä kokeilu ja hyödyntäminen käytännössä (Kaikki)</p>	<p>Hankkeet, tutkimusyhteistyö</p>	<p>Käyttökelpoisilla uusilla menetelmillä hoidetut kohteet</p>
<p>Kaikissa hankkeissa huomioidaan mahdollisuudet lajitiedon kartuttamiseen (mm. Beetles-, Paahde-, Rannikko-LIFE, muut hankkeet) (Tiiminvetäjät, hankevalmistelijat)</p>	<p>Hankkeet, kohdennus</p>	<p>Tehdyt ja tallennetut lajistoinventoinnit</p>

Kuva: Carina Järvinen

Kuva: Helena Lundén

Kuva: Katja Raatikainen

YHTEISTYÖ ON AVAIN ONNISTUMISIIN		
Toimenpide	Tulos	
Vahvistamme hoitoyhteistyötä ympäristösopimusyrittäjien kanssa	<ul style="list-style-type: none"> Sopimusyrittäjät kokevat Metsähallituksen hyväksi ja luotettavaksi kumppaniksi ja ovat kiinnostuneita jatkamaan yhteistyötä sekä hakemaan uusia laidunalueita Sopimusyrittäjät hoitavat kohteita laadukkaasti, huolehtivat aitaamisesta ja tarvittavista täydennyskunnostuksista Sopimusyrittäjät toteuttavat myös kohteiden peruskunnostusta 	
Vahvistamme Metsähallituksen Luontopalvelujen ja alueellisten viranomaisten välistä yhteistyötä	<ul style="list-style-type: none"> Organisaatioiden välisen yhteistyön paraneminen näkyy hoidetun pinta-alan kasvuna ja laadun paranemisena sekä yhteisinä hankkeina Metsähallituksen ja alueellisten organisaatioiden henkilöt tuntevat toisensa ja kommunikointi on sujuvaa 	
Kehitämme yhteistyötä maatalouden ja maise-manhoidon neuvontaorganisaatioiden kanssa	<ul style="list-style-type: none"> Sopivista hoitokohteista ja potentiaalisista hoitajista välittyy tietoa Laidunpankki.fi-palveluun liittyvä yhteistyö vahvistuu Hoitosuunnitelmien laatu paranee ja päällekkäisen suunnittelun tarve vähenee, kun suunnitelmissa on huomioitu sekä ekologiset että ympäristökorvaukseen liittyvät näkökulmat 	
Kehitämme talkootoimintaa	<ul style="list-style-type: none"> Vapaaehtoistyö on tarkoituksenmukaista ja resurssitehokasta Talkootoiminta laajenee, tietämys lisääntyy, hyvät käytännöt leviävät ja Metsähallitus on haluttu talkookumppani 	
Tiivistämme sisäistä tiedonvaihtoa ja tuemme uusien käytänteiden omaksumista Metsähallituksen sisällä	<ul style="list-style-type: none"> Tietotaidon paraneminen vahvistaa suojelualueiden perinnebiotooppien hoitoa ja parantaa resurssitehokkuutta 	
Lisäämme tutkimusyhteistyötä	<ul style="list-style-type: none"> Suojelualueiden perinnebiotoopeista saadaan uutta tutkimustietoa, jota hyödynnetään käytäntöön 	
Selvitämme hoidon paikallistaloudellisia vaikutuksia ja viestimme niistä	<ul style="list-style-type: none"> Paikallistaloudellisten vaikutusten hyödyt nostavat perinnebiotooppien hoidon ja hoitajien arvostusta Suojelualueiden laidunnus tai niitto hyödyttää sopimushoitajia 	

	Toteutus	Resurssitarve	Mittari
	<p>Metsähallituksen ja laiduntajan vastuut kirjataan hoitosopimukseen selkeästi (Sopimusneuvottelijat, kohdevastaavat)</p> <p>Sovittujen toimenpiteiden toteutumista seurataan aktiivisesti. Kehitetään toimintatapa sopimusrikkomuksiin (Kohdevastaavat, LP-koordinaattorit)</p> <p>Vuosittainen yhteydenotto sopimushoitajiin (Kohdevastaavat)</p> <p>Maastotapaaminen 1–5krt/5 v riippuen kunnostustoimenpiteiden määrästä (Kohdevastaavat)</p>	<p>Hoidon ohjauksessa lisäresurssitarve (ks. yllä)</p> <p>Osin kohdentaen ja osin hankkeiden avulla.</p>	<p>Ympäristösopimuksilla hoidettu ala</p> <p>Toimintatapaohje sopimusten toteutumisen seurantaan ja sopimusrikkomuksiin</p>
	<p>Perinnebiotooppien hoitoon liittyvät yhteistyötapaamiset (Tiimiesimiehet, alueelliset pb-yhteyshenkilöt)</p> <p>Tiedon vaihto inventointi- ja ympäristösopimuskohteista (Tiimit)</p>	<p>Nykyisten puitteissa</p>	<p>Alueelliset yhteistyöpalaverit omaksuttu osaksi toimintaa</p>
	<p>Alueelliset yhteistyöpalaverit (Alueelliset pb-yhteyshenkilöt, tiiminvetäjät)</p> <p>Välitetään neuvontatahoille tietoa toimimisesta luonnonsuojelu- ja Natura-alueilla (LP-pb-koordinaattorit)</p> <p>Selvitään mahdollisuudet yhteisen suunnitelmapohjan käyttöön (LP-pb-koordinaattorit)</p>	<p>Nykyisten puitteissa ja osin hankkeistaen</p>	<p>Alueelliset yhteistyötapaamiset</p> <p>Laidunpankin käytön aktiivisuus</p> <p>Yhteinen suunnitelmapohja laadittu</p>
	<p>Hyvien kokemusten levittäminen Metsähallituksessa vapaaehtoistoiminnan verkoston ja viestintäpaketin avulla (Talkootyön vetäjät, vapaaehtoistoiminnan yhteyshenkilöt, vapaaehtoistyön koodinaattori)</p> <p>Uusien osallistumistapojen kehittäminen vapaaehtoisille ja yhteistyöyrityksille (Vapaaehtoistyön koordinaattori)</p>	<p>Nykyisten puitteissa</p>	<p>Talkootyön määrä</p> <p>Uudet osallistumis- muodot</p>
	<p>Luontopalvelujen perinnebiotooppien teemapalaverit (1–2 kpl/vuosi) (LP-pb-koordinaattorit)</p> <p>Perinnebiotooppien hoidon ideariihi vuosittain (LP-pb-koordinaattorit)</p> <p>Puistoalueiden perinnebiotooppipäivät (LP-pb-koordinaattorit, alueelliset pb-yhteyshenkilöt, tiimiesimiehet)</p> <p>Alueellisia pb-yhteyshenkilöitä mukaan työryhmiin ja ryhmien maastopäiville (Tiiminvetäjät, alueiden pb-yhteyshenkilöt,)</p> <p>Perinnebiotooppiasioita käsitellään Luontopalvelujen luonnonsuojelua ohjaavissa ryhmissä ja muuten päällikkötasolla (Ohjaus, Veturi-ryhmä, tiiminvetäjät)</p>	<p>Nykyisten puitteissa</p>	<p>Järjestetyt tapaamiset</p> <p>Jäsenet yhteistyöryhmissä</p>
	<p>Tarjotaan suojelualueiden aineistoja jatkotyöstettäväksi tutkimuslaitoksiin (Ohjaus)</p> <p>Tutkimukselliset näkökulmat huomioidaan hankkeissa (Hankevalmistelijat)</p> <p>Järjestetään pyöreän pöydän tutkimusseminaari joka toinen vuosi (PerinneELO tmv.)</p>	<p>Nykyisten puitteissa ja hankkeissa</p>	<p>Suojelualueiden kohteilta tuotettujen julkaisujen/ opinnäytteiden määrä</p> <p>Seminaarit</p>
	<p>Laaditaan selvitys paikallistaloudellisista vaikutuksista ja lisätään tuotteistusta (Hankevalmistelijat)</p>	<p>Hankkeet</p>	<p>Paikallistaloudellinen selvitys laadittu</p> <p>Hyödyistä viestitty</p>

RESURSSIT POIKIMAAN HALLITUSTI	
Toimenpide	Tulos
Tehostamme maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän käyttöä hoidon rahoituksessa	<ul style="list-style-type: none"> • Suojelualueiden perinnebiotooppien hoidon resurssitehokkuus säilyy korkeana tai paranee • Kohteiden hoidon ohjaukseen käytetty resurssi tuottaa merkittävää hoidon laadun paranemista • Uusia kohteita saadaan peruskunnostettua viljelijöiden tai yhdistysten hakeman ETI-tuen avulla • Ympäristösopimusyrittäjien tietotaito paranee
Lisäämme hankerahoitusta hoidossa ja viestinnässä	<ul style="list-style-type: none"> • Perinnebiotooppien hoitoa (etenkin peruskunnostusta) toteutetaan hankkeiden avulla • Uusia hoitotapoja testataan hankkeiden avulla • Viestintä vahvistuu hankkeiden avulla
Päivitämme tietoa resurssitarpeista ja varmistamme perusrahoituksella arvo-kohteiden hoidon	<ul style="list-style-type: none"> • Arvokohteet on turvattu perusrahoituksella • Sisäistä resurssien jakoa ohjataan suunnitelmallisesti tarpeisiin perustuen

KÄTTEMME JÄLJET NÄKYVÄT ELÄVÄSSÄ MAISEMASSA	
Toimenpide	Tulos
Hoidossa huomioidaan maakunnittaiset maiseman erityispiirteet, ja suojelualueiden kohteet täydentävät valtakunnallista arvokkaiden kulttuuriperintökohteiden verkostoa	<ul style="list-style-type: none"> • Maakunnittaiset maisemapiirteet säilyvät suojelualueiden perinnebiotooppikohteilla • Suojelualueiden perinnebiotooppikohteet ovat tärkeä osa valtakunnallista kulttuuriperintökohteiden verkostoa
Parannamme kohdetietoa perinnebiotooppien kulttuuriperintö- ja maisema-arvoista sekä tiedotamme niistä	<ul style="list-style-type: none"> • Tietämys kohteiden kulttuuri- ja maisema-arvoista lisääntyy ja moniarvoisuus vahvistaa kohteiden hoidon perusteita sekä näkyy hoidossa
Osallistumme ja johdamme aktiivisesti valtakunnallista perinnebiotooppien hoidon kehitystyötä	<ul style="list-style-type: none"> • Perinnebiotooppien hoito kehittyy valtakunnallisesti siten, että suojelualueet on aktiivisesti huomioitu toteutuksessa • Myötävaikutetaan perinnebiotooppien hoidon rahoituskanavien säilymiseen ja kehitykseen • Perinnebiotooppien hoito nähdään yhtenä tärkeimmistä toimenpiteistä uhanalaisuuskehityksen pysäyttämiseksi

	Toteutus	Resurssitarve	Mittari
	<p>Metsähallituksen ja ympäristösopimusyrittäjän vastuut kirjataan laidunsopimuksiin selkeästi ja sopimuksen toteutumista seurataan (Sopimusneuvottelijat, kohdevastaavat)</p> <p>Aktiivinen hoitokohteiden markkinointi Laidunpankki.fi-palvelun ja yhteistyötahojen kautta (Kohdevastaavat, LP-koordinaattorit)</p> <p>Ympäristösopimusten tiedot systemaattisesti tiedoksi Metsähallitukselle (Alueelliset pb-yhteyshenkilöt, tiimiesimiehet)</p> <p>Sopimuskäytäntöjä yhtenäistetään (Ohjaus, LP-pb-koordinaattorit)</p>	Lisäresurssien tarvetta hoidon ohjauksessa (ks. edellä)	<p>Ympäristösopimusten piirissä oleva pinta-ala</p> <p>Ympäristösopimusyrittäjät toteuttavat laadukasta hoitoa</p> <p>Ammattimaisesti toimivat sopimusyrittäjät</p> <p>Ympäristösopimusten kopiot saatu myös YSA-kohteilta</p>
	<p>Hankeideariihet (Kehityspäälliköt, LP-pb-koordinaattorit)</p> <p>Perinnebiotoopit huomioidaan hankesuunnitelmissa (Hankevalmistelijat)</p> <p>Toimintaohjelman aikana valmistellaan 1 laaja valtakunnallinen perinnebiotooppihanke</p>	Lisäresurssitarve hankkeiden valmisteluun (noin 1 htkk / vuosi)	Perinnebiotooppien hoitoa sisältävien hankkeiden määrä (kpl)
	Päivitämme resurssitarpeita säännöllisesti (Ohjaus, aluejohtajat ja -päälliköt)	Nykyisten puitteissa, kohdentäen	Selvitykset, seuranta, resurssijako

	Toteutus	Resurssitarve	Mittari
	<p>Määritetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa maisemallisesti ja kulttuuriperintöarvojen kannalta keskeiset hoitokohteet, jotka heijastavat alueellista tai paikallista kulttuuria (Syke, alueelliset viranomaiset, Metsähallitus)</p> <p>Edistetään arkeologisten kohteiden hoitoa kummi- tai adoptiokohteina</p>	Hankkeet ja osin kohdentäen	Toteutettu selvitys Kummi- ja adoptiokohteet
	<p>Suojelualan kulttuuriperintökohteiden inventointi (SKPKI) toteutetaan kiireellisimmille ja arvokkaimmille perinnebiotoopeille</p> <p>Kulttuuriperintöön liittyvä tietotarve huomioidaan hankesuunnitelmissa (Hankevalmistelijat)</p> <p>Infotaulut, yleisökohteet Retkikartta.fi-palvelussa, kohde-esittelyt netissä, perinnebiotooppinäyttely luontokeskuksiin, perinnebiotooppiaiheinen luontopolku (Hankevalmistelijat)</p> <p>Selvitetään rakennusten uusiokäyttöä merkittäväillä perinnebiotooppi-kohteilla (Kulttuuriperinnön erikoissuunnittelijat)</p>	<p>Hankkeet, kohdentäen</p> <p>Lisäresurssitarve SKPKI 2 htkk/vuosi</p>	<p>Tehdyt SKPKIt</p> <p>Viestintäelementtien toteutuminen</p>
	PerinneELO, LuTU, Valtakunnallinen perinnemaisemainventointi, yhteistyö ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön kanssa (Ohjaus, aluepäälliköt vastaavat edustajien lähettämisestä työryhmiin)	Nykyisten puitteissa	Metsähallituksen edustajia on mukana työryhmissä

LÄPILEIKKAAVAT TOIMENPITEET		
Toimenpide	Tulos	
Otamme toimintakentän haltuun selkeyttämällä Metsähallituksen sisäistä vastuunjakoa	<ul style="list-style-type: none"> • Perinnebiotooppien hoitoon liittyvät kenttätyöt hoidetaan tehokkaasti ja roolitus on selvä • Vastuut ovat selvät • Luontopalveluiden perinnebiotooppien hoidon koordinaattoreiden ja Veturi-ryhmän ym. ohjauksen yhteys on selkiytetty • Tulos- ja kehityskeskusteluissa on huomioitu perinnebiotooppeihin liittyvät työt 	
Pidämme ajantasalla tiedot suojelualueiden perinnebiotooppeista sekä niiden hoitotilanteesta ja resurssitehokkuudesta	<ul style="list-style-type: none"> • Kohteiden luontotyyppi- ja perinnemaisema inventoinnit on tehty • SAKTIssa ja LAJIGISissä on ajantasainen tietosisältö kohteista sekä niiden biotoopeista ja hoitotoimenpiteistä 	
Lisäämme viestintää	<ul style="list-style-type: none"> • Lisäämme viestintää luonnonhoidon merkityksestä uhanalaiselle lajistolle • Perinnebiotoopit huomioidaan Luontopalvelujen viestinnässä, ja viestintätiimi osallistuu • aktiivisesti perinnebiotooppeja koskevaan viestintään • Ajankohtaisista tapahtumista perinnebiotooppikohteilla viestitään aktiivisesti • Huomioidaan ympäristösopimusyrittäjien lisäarvon kokemus 	
Osallistumme ja johdamme aktiivisesti valtakunnallista perinnebiotooppien hoidon kehitystyötä	<ul style="list-style-type: none"> • Perinnebiotooppien hoito kehittyy valtakunnallisesti siten, että suojelualueet on aktiivisesti huomioitu toteutuksessa • Myötävaikutetaan perinnebiotooppien hoidon rahoituskanavien säilymiseen ja kehitykseen • Perinnebiotooppien hoito nähdään yhtenä tärkeimmistä toimenpiteistä uhanalaisuuskehityksen pysäyttämiseksi • Henkilöstön tietotaito perinnebiotooppiasioissa kasvaa 	

Kuva: Katja Raatikainen

Kuva: Katja Raatikainen

Toteutus	Resurssitarve	Mittari
<p>Luonnonsuojelun kenttätöiden organisointi ja riittävän asiantuntemuksen varmistaminen (Aluepäälliköt)</p> <p>Perinnebiotooppien hoidon koordinaattorin tehtävistä laaditaan valtakunnallisesti yhtenäiset toimenkuvaukset ja vuosikello ja varataan riittävä työaika tehtävien hoitamiseksi (LS-aluepäälliköt)</p>	<p>Nykyisten puitteissa</p>	<p>Vuosittaisten kunnos- tus- ja hoitokohteiden toteutusprosentti ti- mikohtaisesti</p> <p>Toimenkuva selkiytetty</p>
<p>Toteutetaan LTI-inventoinnit puuttuvilta alueilta (Tiimit)</p> <p>Toteutetaan perinnemaisemainventoinnit osana valtakunnallista päivityskierrosta (Tiimit, LP-koordinaattorit)</p> <p>Tallennetaan kohteiden uudet ja vanhat inventointiaineistot järjestelmiin (Alueelliset pb-hoidon yhteyshenkilöt yhdessä tiimin vetäjien kanssa, apuna työllistetyt, harjoittelijat ym.)</p>	<p>Osin nykyresurssien puitteissa</p> <p>Inventointien ja tiedon päivityksen resurssitarve 9 htkk/vuosi</p> <p>Vanhojen aineistojen tallennuksen lisäresurssitarve 30 htkk</p>	<p>SAKTI ja LajiGIS tallen- nukset ovat ajan tasalla.</p> <p>Metsähallituksen paikka- tiedon ajantasaisuus- projektissa kehitetään perinnebiotooppitiedon laatumittari</p> <p>Resurssitehokkuuden mittarina hoito-ha/€ tai htpv</p>
<p>Perinnebiotooppeja nostetaan esiin viestinnässä, erityisesti hankeviestinnässä, myös sisäisissä viestintähankkeissa (Kaikki toimijat)</p> <p>Sopimushoidon tuotteistamista selvitetään (Hankevalmistelijat ja -vetäjät)</p>	<p>Nykyisten puitteissa ja hankkeiden avulla</p>	<p>Tiedotteiden määrä; mediaseurannan kautta</p> <p>Tiedotuskampanjoita toteutettu</p> <p>Aktiivisuus somessa</p> <p>Suojelualuetuotteiden logo tmv.</p>
<p>PerinneELO, LuTU, Valtakunnallinen perinnemaisemainventointi, yhteistyö ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön kanssa (Ohjaus, aluepäälliköt vastaavat edustajien lähettämisestä työryhmiin)</p> <p>Koulutus (Tiimin vetäjät, tiimiläiset)</p>	<p>Nykyisten puitteissa</p>	<p>Metsähallituksen edustajia on mukana työryhmissä</p> <p>Henkilöstön osallistuminen koulutuksiin</p>

Kuva: Teijo Heinänen

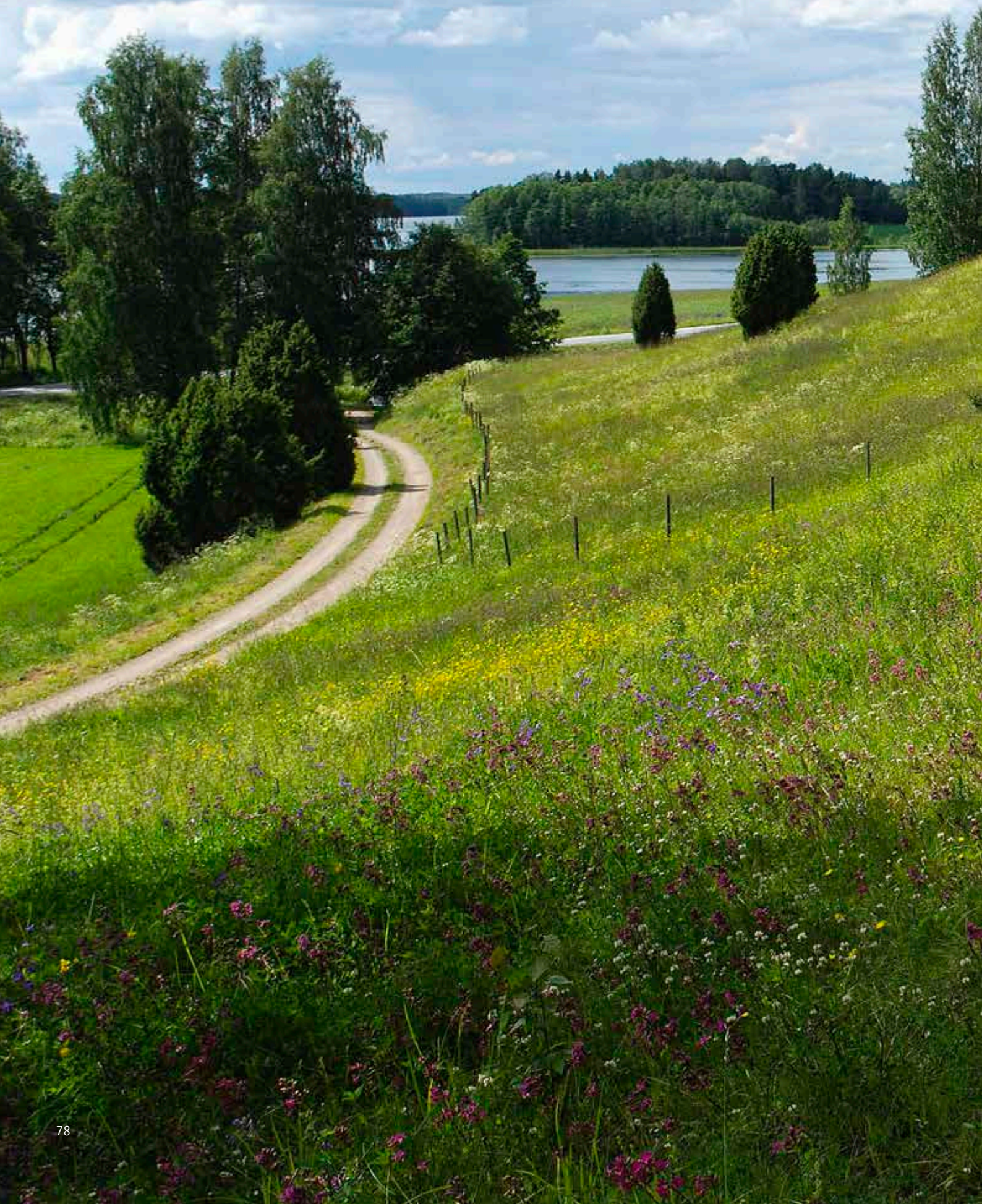
Kuva: Katja Raatikainen

Kuva: Katja Raatikainen

LISÄTIETOA

**METSÄHALLITUKSEN LUONTOPALVELUJEN
PERINNEBIOTOOPPIEN HOITO JA YHTEYSHENKILÖT**

www.metsa.fi/perinneymparistojen-hoito

YMPÄRISTÖKORVAUSJÄRJESTELMÄ

<http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljeliija/ymparistosopimukset>

<http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljeliija/ei-tuotannolliset-investoinnit>

L Aiduneläinten ja -alueiden hakupalvelu ja tietopankki

www.laidunpankki.fi

YHDISTYS NIITYN HOITAJANA

<http://perinnemaisemat.fi/>

LUONTOTYYPPIEN JA LAJIEN UHANALAISUUS

<http://www.ymparisto.fi/luontotyyppienuhanalaisuus>

http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Uhanalaiset_Lajit

NATURA 2000 -VERKOSTO

http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

VAPAAEHTOISTYÖ SUOJELUALUEILLA

<http://www.luontoon.fi/vapaaehtoistoiminta>

METSÄHALLITUKSEN PERINNETILAT

<http://www.luontoon.fi/perinnetilat>

ELO-YHTEISTYÖRYHMÄT

<http://www.metsa.fi/elotyoryhma>

Perinnebiotooppien eli niittyjen ja luonnonlaidunten hoito on merkittävimpiä toimenpiteitä Suomen luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Metsähallituksen mailla ja yksityisillä suojelualueilla on tärkeä rooli perinnebiotooppien luontotyyppien ja lajiston sekä niihin liittyvien kulttuurihistoriallisten ja maisema-arvojen säilyttäjänä. Tässä toimintaohjelmassa määritellään Metsähallituksen Luontopalvelujen perinnebiotooppityön suuntaviivoja vuoteen 2025. Tavoitteena on perinnebiotooppien tilan selkeä parantaminen kohdentamalla uutta hoitoa arvokkaimmille kohteille ja parantamalla hoidon laatua. Toimintaohjelmassa esitellään myös yleisemmin perinnebiotooppien parissa tehtävää työtä Metsähallituksessa.

Skötsel av vårdbiotoper, dvs. betesmarker och ängar, är en av de viktigaste åtgärderna för att bevara mångfalden i Finlands natur. Naturskyddade områden och statsägda marker spelar en viktig roll då det gäller bevarandet av vårdbiotopernas naturtyper och arter samt till dem hörande kulturhistoriska och landskapsmässiga värden. I det här åtgärdsprogrammet definieras riktlinjerna för Forststyrelsen Naturtjänsters arbete med vårdbiotoper fram till 2025. Målet är en klar förbättring av vårdbiotopernas tillstånd genom att rikta nya skötselåtgärder till de mest värdefulla objekten samt genom att förbättra kvaliteten på skötseln. I åtgärdsprogrammet ges även en bredare presentation av det arbete som görs inom Forststyrelsen i anslutning till vårdbiotoper.

Management of semi-natural grasslands and natural pastures is among the most vital actions for maintaining the biodiversity in Finnish nature. Strictly protected private and state-owned areas have a key role in preserving of the habitats and species, as well as the cultural and landscape values involved. This agenda specifies the outlines of the work for semi-natural grasslands done by Metsähallitus Parks and Wildlife until 2025. The aim is a clear improvement of the status of semi-natural grasslands by directing additional management actions to most valuable locations and improving the quality of management. This agenda also presents an overview of the activities by Metsähallitus Parks and Wildlife in maintaining semi-natural grasslands.

JULKAISIJA | Metsähallitus Luontopalvelut, Vantaa 2017

TOIMITUS | Katja Raatikainen

TEKSTIT JA TYÖRYHMÄ | Katja Raatikainen, Maija Mussaari, Carina Järvinen, Mia Vuomajoki, Kaisa Raatikainen

PIIRROKSET | Ika Österblad

ULKOASU JA TAITTO | Osmo Leppälä / Station Mir ja Sirpa Routasuo / Metsähallitus

PAINO | Erweko Oy, Helsinki

ISBN (painettu) 978-952-295-230-1

ISBN (pdf) 978-952-295-231-8

Toinen korjattu painos 2018

